

การบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และการพัฒนาการใช้
ประโยชน์พื้นที่เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร ภูมิศึกษา :
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย
เกาะเสมสาร และเกาะใกล้เคียง

โดย

พลเรือตรี ภิญโญ โตเลี้ยง
หัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการ
ประจำผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ
กองทัพเรือ

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง การบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร ภูมิศึกษา : พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะเสมสาร และเกาะใกล้เคียง

ลักษณะวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผู้วิจัย พลเรือตรี ภิญญ โตะเลี้ยง **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๐

รัฐบาลคาดหวังว่าโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) จะเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของเครื่องจักรขับเคลื่อนเศรษฐกิจตัวใหม่ (New Engine of Growth) ตามยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 เพื่อกระตุ้นให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตมีความมั่งคั่งอยู่ในระดับที่สามารถหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง (Middle-Income Trap) ซึ่งคาดว่าจะมีการหลั่งไหลของประชาชนทั้งชาวไทยและต่างชาติเป็นจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่โครงการดังกล่าวซึ่งกินพื้นที่หลายอำเภอคาบเกี่ยวกันของจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง อย่างไรก็ตามจากปัญหาสะสมอย่างยาวนานนับตั้งแต่อดีตสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมของประชาชนทั้งที่อยู่อาศัยอยู่แต่เดิมและที่เข้ามาในภายหลัง ซึ่งให้เห็นถึงความน่าวิตกว่าหากยังไม่มีมาตรการสำหรับการปรับเปลี่ยนที่รวดเร็วในอนาคตอันใกล้ที่เหมาะสมตั้งแต่บัดนี้แล้ว สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันสวยงามรวมทั้งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลที่สามารถใช้เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมกับใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการดำรงชีพอย่างยั่งยืนอาจเสียหายไปในอัตราที่รวดเร็วเกินกว่าความสามารถในการฟื้นฟูตัวเองของทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นจนถูกทำลายไปจนหมดสิ้นในที่สุดได้ ทั้งนี้การกำหนดมาตรการรองรับการปรับเปลี่ยนที่รวดเร็วอย่างเหมาะสมย่อมต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนโดยอาศัยหลักการที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลและข้อมูลที่ถูกต้องรวมทั้งความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนในทุกขั้นตอน เพื่อให้มั่นใจว่ามาตรการนั้นจะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ EEC ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งในทะเลและบนบกบริเวณตำบลเสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่กองทัพเรือได้ร่วมสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ (อพ.สธ.-ทร.) มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๑ ด้วย เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมรองรับผลกระทบดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลโดยจำกัดพื้นที่งานวิจัยเฉพาะบริเวณพิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะเสมสารและเกาะใกล้เคียงรวม ๙ เกาะ จากการวิจัยเฉพาะภูมิศึกษา : พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะเสมสารและเกาะใกล้เคียง ได้ข้อสรุปว่าแนวทางการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning : MSP) มีความเหมาะสมเนื่องจากเป็นแนวทางการจัดการแบบองค์รวม (Holistic Approach) ที่คำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตอบสนองต่อเงื่อนไขการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าทรัพยากรและพื้นที่ทางทะเล

จะได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับความมั่นคงทางเศรษฐกิจตามเป้าหมายของ EEC และเพื่อการศึกษาเรียนรู้สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความยั่งยืนแบบบูรณาการ รวมทั้งการกำหนดให้เป็นพื้นที่คุ้มครองทางทะเล (Marine Protected Area : MPA) จะมีส่วนอย่างสำคัญในการปกป้องและคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลในฐานะเป็นเครื่องมือและอำนาจที่เพียงพอต่อการปฏิบัติในพื้นที่เป้าหมายที่สำคัญจะช่วยให้กองทัพเรือสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์และพัฒนาควบคู่กันไปอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายการบริหารจัดการและการวางแผนการใช้ทรัพยากรทะเลในระดับยุทธศาสตร์สำหรับอนาคตซึ่งเป็นการบรรลุภารกิจ “ความมั่นคงทางทรัพยากรคือความมั่นคงของชาติ” นั่นเอง

คำสำคัญ : การอนุรักษ์และการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร, การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล, พื้นที่คุ้มครองทางทะเล

Abstract

Title Management of Conservation and Development of Land uses for Sustainability of Resources, case study : Thai Island and Sea Natural History Museum, Samaesarn Island and nearby The Islands.

Field Science and Technology

Name RADM. Pinyo Tolieng **Course** NDC **Class** 60

The Eastern Economic Corridor (EEC) within specific area of Chachuengsao – Chonburi - Rayong provinces is expected as the New Engine of Growth which will drive Thailand 4.0 Strategy to boost up the economy to the satisfactory level that make Thailand be able to leave the decades-long Middle-Income Trap. The ideal of EEC is to focus not only on Economic sector but also on Social and Culture, Science and Technology and others sectors in a very large scale. The dramatically flowing of huge number of people around the world into projects area might cause, in somehow, a great deal of demands of natural resources and the never-end requirements of infrastructure and high-standard accommodation as well as world-class tourism and recreational space, which therefore, a great deal of affect to the deterioration of environment in the relevant areas. To ensure that the management for sustainable of natural resources and well-conserved environment in the area of the Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess MahaChakriSirindhorn-Royal Thai Navy (RSPG-Navy) in Samaesarn village as part of EEC project area will be focused in parallel with the development for economic growth, so that, the RSPG-Navy's management must seriously take into account to comply with the global and well-proven Area Management Concept rather than nowadays Royal Thai Navy's Go-on-Alone Concept that has been using since RSPG-Navy has been established in 1998.

The purpose of the study on management of conservation and development for sustainable of natural resources ; case study : The Thai Island and Sea Natural History Museum as well as Samaesarn Island and its nearby islands is to find out the suitable concept for RSPG-Navy to cope with the changes caused by EEC in its project area. The result of study is Marine Spatial Planning (MSP) will be the selected concept that RSPG-Navy should comply with, since it is a holistic approach to balance the economic growth as the major target of EEC with the sustainable of natural resources and environment condition affected by EEC. Also the Marine

Protected Area (MPA) concept should be applied in area of the dense biodiversity, mainly on Samaesarn Island, to ensure that the Royal Thai Navy will have, in its capacity, sufficient tools and authority to run the day-to-day work smoothly and, finally, reach to the RSPG-Navy's "Natural Resources Security is National Security" as its ultimate strategic goal.

Keyword : conservation and development for sustainable of natural resources, Marine Spatial Planning (MSP), Marine Protected Area (MPA)

คำนำ

การบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร ภูมิศึกษา : พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะเสม็ดและเกาะใกล้เคียงเป็นการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมที่จะช่วยให้กองทัพเรือในฐานะเจ้าของพื้นที่และเป็นหน่วยหลักที่สนองพระราชดำรินโยบายอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ (อพ.สธ.-ทร.) สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลควบคู่ไปกับการพัฒนาใช้ประโยชน์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ในระดับที่ได้มาตรฐานสากลภายใต้สภาวะแวดล้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสืบเนื่องมาจากการที่รัฐบาลเห็นชอบโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ที่ย่อมส่งผลให้พื้นที่ทั้งหมดของโครงการ อพ.สธ.-ทร.ทั้งบนบกและในทะเล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่โครงการ EEC ได้รับผลกระทบด้านการใช้ประโยชน์ที่มากขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญจนอาจถึงระดับเกินศักยภาพการฟื้นฟูตัวเองของทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นและนำไปสู่การเสื่อมโทรมอย่างรุนแรงจนอาจหมดสภาพในที่สุดได้ ทั้งนี้การแสวงหาแนวทางดังกล่าวจะต้องอาศัยหลักวิชาการ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบการพิจารณาอย่างรอบคอบ รอบด้าน และตอบสนองต่อพระราชดำริได้อย่างครบถ้วน

ผู้วิจัยในฐานะที่เคยปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานของกองทัพเรือที่มีส่วนร่วม ทั้งในระดับนโยบายและในระดับผู้ปฏิบัติงานภาคสนามของโครงการฯ โดยตำแหน่งหน้าที่ ขอเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่ปรับปรุงจากที่ได้ใช้มาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่กองทัพเรื่อน้อมเกล้าถวายแผนแม่บทฉบับแรกในปีพุทธศักราช ๒๕๔๑ จวบจนปัจจุบันโดยอาศัยการคาดการณ์สภาวะแวดล้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต อันเนื่องมาจากโครงการ EEC ในปัจจุบันเป็นแรงบังคับในการแสวงหาแนวทางดังกล่าว ขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงแก่หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ ที่สนับสนุนข้อมูลต่างๆ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารวิจัยส่วนบุคคลเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่มีความสนใจในด้านข้อมูลและ/หรือเพื่อการศึกษาวิจัยเชิงลึกเฉพาะกรณีในประเด็นที่เกี่ยวข้องกันในโอกาสต่อไป

พลเรือตรี

(ภิญโญ โตเลี้ยง)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
ขอบเขตของการวิจัย	๕
วิธีดำเนินการวิจัย	๖
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๖
คำจำกัดความ	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ	๙
โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ	๑๐
แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ	๑๓
การบริหารและการดำเนินงานพื้นที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ (อพ.สธ. - ทร.)	๑๔
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐	๑๖
ทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙)	๑๗
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)	๒๐
โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก	๒๒
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)	๒๔
แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	๒๗
แผนกลยุทธ์สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๑	๒๙
พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ.๒๕๕๘	๒๙
พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณเขตปลอดภัยในราชการทหาร แห่งกองทัพเรือ พ.ศ.๒๕๓๖	๓๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗	๓๑
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕	๓๒
เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	๓๓
เขตควบคุมมลพิษ	๓๕
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕	๓๕
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ	
เนื่องจากน้ำมัน พ.ศ.๒๕๓๘	๓๖
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ	
เนื่องจากน้ำมัน พ.ศ.๒๕๔๗	๓๘
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายและการฟื้นฟูทะเลไทย	
พ.ศ.๒๕๓๘	๔๑
พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๑	๔๕
ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	๔๖
ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อ	
สิ่งแวดล้อม สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว	๔๖
อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒	
(United Nations Convention on the Law Of the Sea : UNCLOS)	๔๗
กรอบแนวความคิดของการวิจัย	๔๘
บทที่ ๓ การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล	๔๙
รูปแบบการบริหารจัดการในปัจจุบัน	๔๙
ปัญหาและความจำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการรองรับ	
การเปลี่ยนแปลง	๕๕
การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล	๖๒
สรุป	๖๘
บทที่ ๔ การวางแผนการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ทางทะเลของหมู่เกาะแสมสาร	๗๐
ทิศทาง แนวโน้ม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลในอนาคต	
การกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเล	๗๑
การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลหมู่เกาะแสมสาร	๗๓
การวางแผนและโครงการรองรับเพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเล	
หมู่เกาะแสมสาร	๗๖
สรุป	๗๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๗๘
สรุป	๗๘
ข้อเสนอแนะ	๗๙
บรรณานุกรม	๘๑
ประวัติย่อผู้วิจัย	๘๓

ณ

สารบัญตาราง

ตารางที่

๓-๑ สถิติการเข้าใช้พื้นที่ในหมู่เกาะแสมสาร

หน้า

๕๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒-๑	พื้นที่โครงการเกาะเสม็ดสาร และเกาะใกล้เคียงรวม ๙ เกาะ	๑๓
๓-๑	แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่กิจกรรมหมู่เกาะเสม็ดสาร	๕๔
๓-๒	แบบจำลองรูปแบบการแบ่งเขตการจัดการพื้นที่ (Zoning)	๖๔
๓-๓	การแบ่งพื้นที่เฉพาะสำหรับกิจกรรมในหมู่เกาะเสม็ดสาร	๖๖
๔-๑	กรอบ DPSIR : ปัจจัยขับเคลื่อนและแรงกดดันที่นำไปสู่สภาพปัญหาของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	๗๔

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติคือกรอบการพัฒนาระยะยาว(พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙)เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศพัฒนาแล้วและสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และให้เสนอร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในระยะที่ ๒ ของรัฐบาล (ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙) และกรอบการปฏิรูปในระยะที่ ๓ (ปี ๒๕๖๐ เป็นต้นไป)

วัตถุประสงค์ของการกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาตินั้นก็เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะยาวพร้อมกับการปฏิรูปและการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารราชการแผ่นดินในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้สามารถนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังจะช่วยยกระดับคุณภาพของประเทศไทยในทุกภาคส่วนและนำพาประเทศให้หลุดพ้นหรือบรรเทาความรุนแรงของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาความขัดแย้งในสังคม รวมถึงสามารถรับมือกับภัยคุกคาม และบริหารจัดการกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ใหม่ของโลกได้ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยยังคงรักษาบทบาทสำคัญในเวทีโลก สามารถดำรงรักษาความเป็นชาติที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และคนไทยในประเทศมีความอยู่ดีมีสุขอย่างถ้วนหน้ากัน

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี มีสาระสำคัญตอนหนึ่งคือ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมากระแสนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วและในหลายมิติทำให้ภูมิทัศน์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญขณะเดียวกันการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคนำไปสู่ความเชื่อมโยงทุกระบบ ในขณะที่ศูนย์รวมอำนาจทางเศรษฐกิจโลกเคลื่อนย้ายมาสู่เอเชีย ประเทศไทยจึงได้เตรียมความพร้อม โดยการจัดตั้งโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจเพื่อกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำเนินงานอนุรักษ์พันธุกรรมพืชเพื่อสืบสานพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เรื่องการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ โดยทรงจัดตั้งโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ซึ่งมี

วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจและทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของพันธุ์กรรมพืชและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศ ก่อให้เกิดกิจกรรมการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติที่นำประโยชน์มาสู่ประชาชน นอกจากนี้ ได้มีพระราชประสงค์ที่จะให้มีการดำเนินงาน อนุรักษ์ตามรูปแบบของอุทยานแห่งชาติพอร์ตโครส (Port - Cros National Park) และเกาะปอร์เกอร์อลส์ (Porquerolles Island) สาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งพระองค์เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ และทรงมีความประทับใจในวิธีการให้ความรู้ความเข้าใจในด้านพรรณไม้ และระบบนิเวศต่อเยาวชนในลักษณะของพิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิต

กองทัพเรือ ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชและทรัพยากร โดยเฉพาะการดำเนินงานอนุรักษ์พรรณไม้บนเกาะที่ทรงมีพระราชประสงค์ และไม่มีหน่วยงานใดดำเนินการเป็นรูปธรรม กองทัพเรือจึงได้ร่วมสนองพระราชดำริฯ โดยดำเนินโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทัพเรือ (อพ.สธ. -ทร.) ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ และเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเกาะแสมสาร เพื่อทอดพระเนตรความก้าวหน้าการดำเนินงานของ อพ.สธ. -ทร. และได้ทรงมีพระราชกระแสต่อผู้บัญชาการทหารเรือความว่า “ให้กองทัพเรือทำงานนี้ เพื่อความมั่นคงของประเทศ” ทั้งนี้ต่อมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงมีรับสั่งเพิ่มเติมว่า “ให้กองทัพเรือทำงานเพื่อความมั่นคงทางทรัพยากรของประเทศ นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน และช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน ด้านการชั่งชั่งทรัพยากรจากภายนอก”

กองทัพเรือซึ่งมีความพร้อมทั้งหน่วยงานและพื้นที่ โดยใช้พื้นที่เกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียงจำนวน ๙ เกาะ ได้แก่ เกาะแสมสาร เกาะแรด เกาะปลาหมึก เกาะขาม เกาะฉางเกลือ เกาะโรงโขน เกาะโรงหนัง เกาะจวง และเกาะจวน พร้อมทั้งจัดสร้างพิพิธภัณฑน์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย (พทท.) บริเวณเขาหมาจ้อ ตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ให้เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการ อพ.สธ. -ทร. ในการเป็นแหล่งเผยแพร่การทำงานของกองทัพเรือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และเพื่อให้เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่สนใจ ได้ศึกษา เรียนรู้ ได้สัมผัสของจริง ได้เห็นธรรมชาติที่สวยงาม เพื่อให้เกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรของชาติต่อไป

กองทัพเรือ มีภารกิจหลักด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของชาติ ตลอดจนดำเนินงานด้านความมั่นคงทางทรัพยากร กองทัพเรือสนองพระราชดำริฯ ในโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทัพเรือ(อพ.สธ. -ทร.) มีภารกิจดำเนินตามแผนแม่บท อพ.สธ. ใน ๗ จาก ๘ กิจกรรมภายใต้ ๓ กรอบการดำเนินงาน ได้แก่ กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร กรอบการใช้ประโยชน์ และกรอบการสร้างจิตสำนึก ใน ๓ ฐานทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ และทรัพยากรวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ดังนี้

๑. กรอบการเรียนรู้ ๓ กิจกรรม ได้แก่
 - ๑.๑ กิจกรรมปกป้องทรัพยากร
 - ๑.๒ กิจกรรมสำรวจและรวบรวมทรัพยากร
 - ๑.๓ กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร
๒. กรอบการใช้ประโยชน์ ๓ กิจกรรม ได้แก่
 - ๒.๑ กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร
 - ๒.๒ กิจกรรมศูนย์ข้อมูลทรัพยากร
 - ๒.๓ กิจกรรมวางแผนพัฒนาทรัพยากร ซึ่ง กองทัพเรือไม่ได้สนองพระราชดำริฯ
๓. กรอบการสร้างจิตสำนึก ๒ กิจกรรม ได้แก่
 - ๓.๑ กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร
 - ๓.๒ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร

เพื่อให้การดำเนินโครงการ อพ.สธ. -ทร. ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์โครงการ อพ.สธ. และมีเป้าหมายการดำเนินการที่มีความชัดเจน กองทัพเรือจึงได้กำหนดแผนแม่บทขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน และเป็นแนวทางในการวางแผนงานให้มีความก้าวหน้าไปในทิศทางที่กำหนด และตรงกับวัตถุประสงค์ โครงการ อพ.สธ. -ทร. ซึ่งแผนแม่บทในปัจจุบันโครงการ อพ.สธ. -ทร. อยู่ในช่วงของการดำเนินงานในแผนแม่บทระยะ ๕ ปีที่หก (ตุลาคม ๒๕๖๐-กันยายน ๒๕๖๔) ซึ่งได้กำหนดงานและสิ่งที่ต้องดำเนินการในช่วงระยะ ๕ ปีนอกจากนี้ยังได้ดำเนินการวางแผนระยะยาว ๑๐ ปีโดยมีเป้าหมายในการดำเนินการ เพื่อขยายศักยภาพในการทำงานไปสู่พื้นที่รับผิดชอบของกองทัพเรือและชุมชนชายฝั่งทะเล โดยให้ชุมชนท้องถิ่นและโรงเรียนเป็นตัวหลักในการทำงาน และให้ครอบคลุมเป้าหมายย่อย ๔ ด้าน คือ

๑. การสร้างความมั่นคงด้านทรัพยากร
๒. การสร้างแนวทางพัฒนาอย่างยั่งยืน
๓. การสร้างความกินดีอยู่ดีของประชาชน (เริ่มจากในท้องถิ่น)
๔. การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน

การดำเนินงานที่ผ่านมาในภาพรวมกองทัพเรือได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากเกือบทุกภาคส่วนจนทำให้โครงการฯ มีความก้าวหน้าทั้งในด้านวิชาการ มีการก่อสร้างอาคารและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งจัดหาเครื่องมือพิเศษต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินงานในทุกกิจกรรมที่กล่าวมา อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี แม้ฝ่ายกองทัพเรือจะพยายามอย่างยิ่งในการแสวงหาความร่วมมือจากภาคประชาชนในพื้นที่ แต่ก็ยังประสบกับปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนบางส่วนในพื้นที่โครงการ ทั้งนี้สันนิษฐานว่าคงเป็นเพราะกิจกรรมในโครงการฯ อาจไปกระทบกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวประมงแบบดั้งเดิมหรือธุรกิจด้านการท่องเที่ยวทะเลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลจากทั้งในและนอกพื้นที่โครงการฯ มีกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลจึงถูกกองทัพเรือสั่งห้ามดำเนินการ หรืออาจเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล/นิติบุคคลกับกองทัพเรือเกี่ยวกับสิทธิการครอบครองที่ดินซึ่งเป็นปัญหาที่อยู่ระหว่างการแสวงหาข้อยุติในระดับรัฐบาลซึ่งสาเหตุต่างๆ เหล่านี้สมควรได้รับการแก้ไขให้หมดสิ้นไปด้วยแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทุกฝ่ายสามารถยอมรับได้โดยเร็ว

จากกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีด้านพัฒนาความมั่งคั่งที่เน้นความเจริญด้านเศรษฐกิจ คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบจัดตั้งโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor ; EEC) โดยรัฐจะต้องใช้เงินลงทุนประมาณ ๓ แสนล้านบาท และคาดว่าจะดึงดูดการลงทุนจากเอกชนได้มากกว่า ๑.๙ ล้านล้านบาท โครงการพัฒนาฯ มุ่งหวังให้พื้นที่เป้าหมาย (ระยะแรก ๒ บริเวณ คือ บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง และบริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี) เป็นแหล่งลงทุนหลักของประเทศ เชื่อมการลงทุนสู่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกและทวาย ประกอบกับการเชื่อมโยงทางน้ำไปถึงชายฝั่งทะเลกัมพูชาและจีน โดยจะดำเนินการใน ๓ ภูมิภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา แบ่งเป็นเขตอุตสาหกรรม เขตพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเขตพัฒนาเมือง จากการลงทุนอุตสาหกรรมเป้าหมายให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) ซึ่งโครงการนี้จะอาศัยการเชื่อมโยงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อดึงดูดเอกชนและเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทางทะเล ด้วยการเชื่อมโยงการคมนาคมทั้งทางถนน โดยการสร้างถนนให้ครอบคลุม รวมถึงการขยายถนนมอเตอร์เวย์ในช่วงพัทยา - มาบตาพุด ทางรางโดยการสร้างรถไฟรางคู่ที่ ขณะนี้อยู่ในช่วงศึกษา เตรียมการ ส่วนทางน้ำได้ขยายท่าเรือแหลมฉบัง และท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด รวมถึงการพัฒนาท่าเรือจุกเสม็ด อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี นอกจากจอดเรือรบแล้วให้สามารถเป็นจุดจอดเรือยอชต์เรือสินค้าและเรือน้ำมันส่วนทางอากาศโดยการพัฒนาท่าอากาศยานอู่ตะเภา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีภายใต้การใช้สนามบินร่วมระหว่างพลเรือนและทหาร (Joint Use Civil Military Airport) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นอีกกว่า ๓ ล้านคนต่อปี และใช้ในกิจกรรมเชิงพาณิชย์อื่น ๆ โดยที่ทำเรือจุกเสม็ดและท่าอากาศยานอู่ตะเภา ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีและส่วนหนึ่งอยู่ในอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ซึ่งโครงการ อพ.สธ. -ทร. (พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียง (รวม ๙ เกาะ) ก็เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ดังกล่าวด้วย

ด้วยเหตุที่การพัฒนาประเทศระยะที่ผ่านมาได้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย โดยมีได้มีการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม จนในที่สุดทรัพยากรธรรมชาติได้เสื่อมโทรมอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญจะส่งผลกระทบต่อการใช้ปริมาณคนเข้าพื้นที่ มีความต้องการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้น รวมถึงความต้องการทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อการพักผ่อน และการท่องเที่ยวจะเพิ่มมากขึ้นตามมาอย่างแน่นอน และย่อมส่งผลกระทบต่ออนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่อย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง ดังนั้นการพัฒนาควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้วยการดำเนินงานตามแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ (อพ.สธ. -ทร.) ระยะ ๕ ปีที่หก(ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) โดยการเผยแพร่ผลงานและดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรนี้จึงมีความสำคัญยิ่งเพราะความมั่นคงทางทรัพยากรคือความมั่นคงของชาติ ฉะนั้นแนวทางการดำเนินงานโครงการ อพ.สธ. -ทร. จึงต้องมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยการพัฒนานั้นต้องเน้นการอนุรักษ์ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิมเป็นสำคัญ และต้องมีแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการสนองพระราชดำริฯ ในโครงการ อพ.สธ. -ทร. ซึ่งได้แก่ พื้นที่พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียง (รวม

๙ เกาะ) เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีมาตรฐานในระดับสากล โดยต้องคงการรักษาธรรมชาติให้คงามยั่งยืนที่แสดงถึงการทำงานของกองทัพเรือในการร่วมสนองพระราชดำริฯ เพื่อประโยชน์ของประชาชน ความยั่งยืนของทรัพยากร และความมั่นคงของประเทศชาตินั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาและวิจัยเพื่อให้ได้แนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ดำเนินงานพิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทยเกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียง (รวม ๙ เกาะ) เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร

๒. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนา การใช้ประโยชน์พื้นที่โครงการ อพ.สธ. -ทร. และพื้นที่อื่น ๆ ในการสนับสนุนงานด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งส่งเสริม การสร้างจิตสำนึกให้เยาวชน และประชาชน ได้ตระหนักเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มีความมั่นคงยั่งยืน

๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานในส่วนพื้นที่ใช้ประโยชน์ เพื่อสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ (อพ.สธ. -ทร.) ได้แก่ พิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะแสมสาร และเกาะใกล้เคียง (รวม ๙ เกาะ) ให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ นิเวศวิทยาและชีววิทยาทางทะเล

ขอบเขตของการวิจัย

๑. เน้นการวิจัยเฉพาะกระบวนการและรูปแบบในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร ในการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ (อพ.สธ. -ทร.) พื้นที่พิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียง (รวม ๙ เกาะ ได้แก่ เกาะแสมสาร เกาะแรด เกาะปลาหมึก เกาะขาม เกาะฉางเกลือ เกาะโรงโขน เกาะโรงหนัง เกาะจวง และเกาะจาน)

๒. วิจัยเฉพาะความสัมพันธ์และความเป็นไปได้ ในการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ดำเนินงานโครงการอพ.สธ. -ทร. ในพื้นที่พิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียง (รวม ๙ เกาะ ได้แก่ เกาะแสมสาร เกาะแรด เกาะปลาหมึก เกาะขาม เกาะฉางเกลือ เกาะโรงโขน เกาะโรงหนัง เกาะจวง และเกาะจาน) ให้สอดคล้องกับการรองรับตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปีและโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๓. วิจัยเฉพาะนโยบายที่เปิดเผยได้เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษา ดังนี้

ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารที่เกี่ยวข้องแนวทางการบริหารจัดการโดยเน้นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมาย นโยบาย และแผนงานต่างๆ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ แผนกลยุทธ์สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณเขตปลอดภัยในราชการทหารแห่งกองทัพเรือ พ.ศ. ๒๕๓๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบความคิดของการวิจัย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้ในพื้นที่โครงการ อพ.สธ. - ทร. ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนของทรัพยากรในระยะต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้แนวทางการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานโครงการ อพ.สธ. - ทร. ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในส่วนพื้นที่พิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะเสม็ดสาร และเกาะใกล้เคียง ให้สอดคล้องตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

๒. ได้แผนการปฏิบัติ การพัฒนา การใช้ประโยชน์/ปรับปรุงพิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะเสม็ดสาร และเกาะใกล้เคียงเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนแม่บท อพ.สธ. -ทร. ได้อย่างเหมาะสมและปฏิบัติได้จริง

๓. ผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางในการดำเนินงานโครงการ อพ.สธ. -ทร. รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนา/ปรับปรุงแผนการดำเนินงาน แผนการปฏิบัติ ในการพัฒนาพื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อสนองพระราชดำริฯ โครงการ อพ.สธ. -ทร. ในส่วนพื้นที่พิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะเสม็ดสาร และเกาะใกล้เคียงรวมถึงสามารถเป็นต้นแบบหนึ่งในการนำไปใช้กับพื้นที่ต่าง ๆ ที่เป็นเขตรับผิดชอบของกองทัพเรือ และพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ควบคู่กับการอนุรักษ์เป็นสำคัญ

คำจำกัดความ

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี	หมายถึง	กรอบการพัฒนาระยะยาว (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ
ทรัพยากรธรรมชาติ	หมายถึง	สิ่งที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติ และให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง
ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง	หมายถึง	สิ่งที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติในบริเวณทะเลและชายฝั่ง รวมถึง พืชชายฝั่ง คลอง คูแพรก ทะเลสาบ และบริเวณพื้นที่ปากแม่น้ำ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับทะเล หรืออิทธิพลของน้ำทะเลเข้าถึง เช่น ป่าชายหาด หาดที่ชายทะเล เกาะ หญ้าทะเล ปะการัง ดอนหอย ฟีชี และสัตว์ทะเล หรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อประโยชน์แก่ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง เช่น ปะการังเทียม แนวลดแรงคลื่น และการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนการใช้ประโยชน์พื้นที่ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร ภูมิศึกษา : พิพิธภัณฑิ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียง ได้ยึดถือนโยบายและแผนของชาติที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการจัดทำเพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองกับแนวโน้ม ทิศทางและสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศ ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ การบริหารและการดำเนินงานพื้นที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ นอกจากนี้เนื่องจากพิพิธภัณฑิ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียงเป็นพื้นที่ติดทะเล และเกาะ (๙ เกาะ) ที่ใช้สนองพระราชดำริในโครงการ อพ.สธ. - ทร. ถือว่าเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งที่ผ่านมาพื้นที่ดังกล่าวมีกลุ่มคนทั้งในและนอกพื้นที่มุ่งหวังเข้ามาใช้ประโยชน์ พยายามลักลอบเข้าพื้นที่ ตักตวงทรัพยากร กองทัพเรือจึงจำเป็นต้องอาศัยกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนการใช้ประโยชน์พื้นที่ รวมถึงพื้นที่โครงการ อพ.สธ. - ทร. นั้นมีเขตติดต่อกับชุมชนบ้านช่องแสมสาร ท่าเรือจุกเสม็ด เขตอุตสาหกรรมมาบตาพุด และเขตอุตสาหกรรมบ้านฉาง เป็นพื้นที่ทะเลเปิดย่อมปฏิเสศไม่ได้กับสถานะสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่รวมถึงการบริหารจัดการในพื้นที่ที่ต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศตามโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

การศึกษานี้จะนำแนวทางการบริหารจัดการโดยเน้นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมาย นโยบาย และแผนงานต่างๆ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ แผนกลยุทธ์สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณเขตปลอดภัยในราชการทหารแห่งกองทัพเรือ พ.ศ. ๒๕๓๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบความคิดของการวิจัย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้ในพื้นที่โครงการ อพ.สธ. - ทร. ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนของทรัพยากรในระยะต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) ทรงเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชมาเป็นเวลาช้านาน ก่อนคำว่า ความหลากหลายทางชีวภาพ (biological diversity) และการอนุรักษ์ (conservation) จะเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทย จากการแปรพระราชฐานไปประทับ ณ วังไกลกังวล หัวหิน ในปี พุทธศักราช ๒๕๐๓ เมื่อเสด็จผ่านอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ทอดพระเนตรสองข้างทางเห็นต้นยางขนาดใหญ่ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ทรงมีพระราชดำริที่จะสงวนป่าอย่างนี้ไว้ด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากมีราษฎรเข้าไปทำไร่ทำสวนในบริเวณดังกล่าวมาก จะต้องจ่ายเงินทดแทนในการจัดหาที่ใหม่ ไม่สามารถจัดถวายได้ตามพระราชประสงค์

เมื่อไม่สามารถปกปักต้นยางนาที่อำเภอท่ายางได้ จึงทรงทดลองปลูกต้นยางเอง โดยทรงเพาะเมล็ดยางที่ทรงเก็บจากต้นยางนาในเขตอำเภอท่ายาง ในกระถางบนพระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล หัวหิน และทรงปลูกต้นยางนาเหล่านั้นในแปลงทดลองป่าสาธิตใกล้พระตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดา พร้อมข้าราชการบริพาร เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๐๔ จำนวน ๑,๒๕๐ ต้น ซึ่งเป็นวันคล้ายวันประสูติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร พระราชอิสริยยศขณะนั้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ต้นยางที่ทำยางสุญสิ้น แต่พันธุกรรมของยางนาเหล่านั้น ยังอนุรักษ์ไว้ได้ที่สวนจิตรลดา

ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำพรรณไม้จากภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ มาปลูกในบริเวณที่ประทับ สวนจิตรลดา เพื่อให้เป็นที่ศึกษาพรรณไม้ของนิสิต นักศึกษา แทนที่จะต้องเดินทางไปทั่วประเทศ ในปี ๒๕๓๙ สำนักงานเอกลักษณ์แห่งชาติได้จัดทำหนังสือ สวนจิตรลดา พฤษภรณ์ ซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับพืชพรรณไม้ในสวนจิตรลดากว่า ๒๐๐ ชนิด

ในวันพืชมงคล ๙ พฤษภาคม ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารห้องเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ที่โครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา และทรงมีพระราชกระแสให้อนุรักษ์ต้นขนุนหลังพระที่นั่งไพศาลทักษิณในพระบรมมหาราชวัง ความสำเร็จของการใช้วิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช อนุรักษ์ต้นขนุน และพืชเอกลักษณ์ของพระราชวังต่าง ๆ เช่น พุดสวน มณฑา ยี่หุบ สมอไทย มีการพัฒนาเทคโนโลยีการเก็บรักษาในสภาวะปลอดเชื้อ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

ทรงให้อนุรักษ์พันธุกรรมหวาย ในปี ๒๕๒๙ ทรงพระราชทานให้โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา อนุรักษ์และขยายพันธุ์หวายชนิดต่าง ๆ โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เพื่อเตรียมการแก้ปัญหาการขาดแคลนหวายในอนาคต หวายที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทำการทดลองปลูกต้นหวายเหล่านั้นในป่ายาง ใกล้พระตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดา และมีพระราชดำริให้ทดลองปลูก ที่ศูนย์พัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จังหวัดเชียงใหม่ และที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จังหวัดสกลนคร

ในปี ๒๕๒๙ นอกจากมีพระราชดำริ ให้มีการอนุรักษ์พันธุ์กรรมหายแล้ว ยังได้จัดทำสวนพืชสมุนไพรขึ้น ในโครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา เพื่อรวบรวมพืชสมุนไพรมาปลูกเป็นแปลงสาธิต และรวบรวมสรรพคุณ ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ กับทั้งให้มีการศึกษาการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรโดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ และเผยแพร่ความรู้ที่ได้สู่ประชาชน

เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๓๑ ณ ศาลาดุสิตดาลัย สวนจิตรลดา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระราชกระแสกับหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ให้ดำเนินการผสมพืชพันธุ์ฝักสองชั้น (double hybridization) ขึ้น ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชของโครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา ดำเนินการผสมพันธุ์ฝักสองชั้นพร้อมกันไปด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบต่องานอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช โดยในเดือนมิถุนายน ๒๕๓๕ ทรงมีรับสั่งกับนายแก้วขวัญ วัชโรทัย เลขาธิการพระราชวัง และผู้อำนวยการโครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา ให้ดำเนินการอนุรักษ์พืชพรรณของประเทศ และดำเนินการเป็นธนาคารพืชพรรณ การนี้ได้มอบให้โครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา ฝ่ายวิชาการ ดำเนินงาน โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการมาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน และมีผู้มีจิตศรัทธาทูลเกล้าฯ ถวายเงินน้อมเกล้าฯ ถวายอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ สนับสนุนการดำเนินงาน

ตามที่ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการอนุรักษ์พืชพรรณของประเทศ และดำเนินการเป็นธนาคารพืชพรรณ ทรงมีพระราชดำริ พระราชทานแนวทางการดำเนินงาน พระราชทานพระราชวินิจฉัยเป็นระยะ ๆ มาโดยตลอด จากที่ทรงเสด็จพระราชดำเนินในพื้นที่ต่าง ๆ ทรงสนพระทัยในพืชพรรณ ในการเสด็จศึกษาพืชพรรณไม้ การเสด็จทอดพระเนตรสวนพฤกษศาสตร์ในต่างประเทศ

โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ดำเนินงานโดยยึดพระราชดำริและแนวทางที่พระราชทานเป็นหลักในการดำเนินงานต่อเนื่องในกิจกรรมปกป้องทรัพยากร สำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร ปลูกรักษาทรัพยากร อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร ศูนย์ข้อมูลทรัพยากร วางแผนพัฒนาทรัพยากร สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร และกิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินงานสนองพระราชดำริ และมีโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน (แก้วขวัญ วัชโรทัย, ๒๕๔๖ : ๑๐)

โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ

ตามที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบทอดพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) ในการรักษาฐานทรัพยากรของประเทศ นำไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามเห็นชอบในอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ ทรงมีรับสั่งกับเลขาธิการพระราชวัง ในปลายเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕

ให้อนุรักษ์พืชพรรณของประเทศและดำเนินการเป็นธนาคารพืชพรรณ และทรงมีรับสั่งในวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๖ ที่สำนักงานชลประทานที่ ๑ จังหวัดเชียงใหม่ หนึ่งในพระราชดำริพระราชทาน ให้อนุรักษ์พืชพรรณไม่ตามเกาะ เพราะยังไม่มีผู้สนใจเท่าไร ดังนั้นวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๖ จึงได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาทำงานอย่างจริงจัง ในระยะแรก ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ จะดำเนินการที่เกาะลวะ ในอ่าวพังงา แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้

ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยือนเกาะปอร์เกอร์อลล์ และเกาะโครัส ประเทศฝรั่งเศส ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทรงมีพระราชนิพนธ์สวนสมุทรรว่าที่เกาะปอร์เกอร์อลล์เป็นเกาะอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและดำเนินการเหมือนกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ได้ดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ ในกิจกรรมปกปักรักษาพันธุกรรมพืช สำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืช ปลูกรักษาพันธุกรรมพืช อนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุกรรมพืช ศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช วางแผนพัฒนาพันธุ์พืช และกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ซึ่งยังขาดการสำรวจพันธุ์ไม้ตามเกาะต่าง ๆ จึงได้ประสานกับกองทัพเรือเพื่อเข้าร่วมสนองพระราชดำริฯ โดย พลเรือโท พิบูลย์ศักดิ์ บุญชูช่วย ที่ปรึกษาโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา ประสาน ประเด็นสำคัญคือ ต้องการกองทัพเรือสนับสนุนเกาะที่เหมาะสม มีแหล่งน้ำจัดเพียงพอที่จะเข้าร่วมโครงการ ได้พิจารณาเกาะมันนอก เกาะไผ่ เกาะแสมสาร เกาะคราม เกาะขาม เกาะจวง และเกาะจาน เห็นว่าเกาะแสมสารมีความเหมาะสมที่จะเข้าร่วมโครงการฯ มากที่สุด เนื่องจากเป็นที่ดินของกองทัพเรือ มีขนาดพื้นที่เหมาะสมไม่มีราษฎรอาศัย (ตรงกับข้อกำหนดโครงการ) มีที่ตั้งอยู่ใกล้ฝั่ง เดินทางได้สะดวก สามารถอำนวยความสะดวกและสนับสนุนโครงการฯ ได้

กองทัพเรือ ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช โดยเฉพาะการดำเนินงานอนุรักษ์พันธุ์ไม้บนเกาะที่ทรงมีพระราชประสงค์ และไม่มีหน่วยงานใดดำเนินการเป็นรูปธรรม กองทัพเรือจึงได้เข้าร่วมสนองพระราชดำริในโครงการ อพ.สธ. โดยดำเนินโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทัพเรือ (อพ.สธ. - ทร.) ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ.๒๕๔๑ กองทัพเรือได้นำเกาะแสมสารเข้าร่วมสนองพระราชดำริฯ โดยเหตุที่ทรงมีพระราชดำริจะให้มีการดำเนินงานที่เกาะแสมสาร คล้ายคลึงกับเกาะปอร์เกอร์อลล์ ของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งจัดเป็นสถานที่ศึกษาด้านพืชพรรณ การป่าไม้และมีคนเข้าชมท่องเที่ยวพักผ่อนประจำ

วันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๑ พระราชทานพระราชดำริกับ นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา และนายพิศิษฐ์ วรอุไร ประธานกรรมการบริหารโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เมื่อคราวนำคณะเจ้าหน้าที่มูลนิธิ Total และเจ้าหน้าที่ป่าไม้จากประเทศฝรั่งเศสเข้าเฝ้า ถวายรายงานการสำรวจเบื้องต้นที่เกาะแสมสาร โดยมีพระราชดำริสรุปได้ดังนี้

๑. ให้ดำเนินการในพื้นที่เกาะแสมสารและเกาะข้างเคียง ได้แก่ เกาะแสมสาร เกาะแรด เกาะจวง เกาะจาน เกาะขาม เกาะปลาหมึก เกาะฉางเกลือ เกาะโรงโขน เกาะโรงหนัง รวมจำนวน ๙ เกาะ
๒. ให้ศึกษาตั้งแต่ยอดเขาจนถึงใต้ทะเล

๓. ให้มีการรวบรวมพันธุ์ไม้นานาชนิด ทั้งพืชบนดิน และพืชน้ำ โดยเน้นระบบนิเวศวิทยาแบบภาพรวมทั้งระบบ ซึ่งรวมถึงสัตว์ต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ได้รวมเอาเกาะเล็ก ๆ รอบเกาะแสมสารเข้าในโครงการในลักษณะผสมผสาน เนื่องจากอยู่ใกล้กันและมีความคล้ายคลึงกัน ในหลาย ๆ ด้าน ให้ทำการสำรวจทั้งด้านภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา อุตุนิยมวิทยา แร่ธาตุ ฯลฯ ไปพร้อม ๆ กัน ก่อนการเข้าเฝ้าฯ จะสิ้นสุดเพียงเล็กน้อยก็ทรงมีพระราชกระแสกับประธานกรรมการบริหาร อพ.สธ. “เริ่มงานได้” รับผิดชอบมั่นแต่จะนำประโยชน์ที่กว้างขวางยิ่งใหญ่มาสู่มหาชนชาวไทย

การสำรวจที่หลากหลายของทรัพยากรชีวภาพและกายภาพบนเกาะแสมสารก็ได้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่บัดนั้น และจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๑ “ให้ดำเนินการศึกษาสำรวจทรัพยากร ตั้งแต่ยอดเขาไปจนถึงใต้ท้องทะเล” ทำให้การศึกษาสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล มิได้เน้นเฉพาะเรื่องพืชพรรณเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาทั้งชีวภาพและกายภาพทุกแขนง (พรชัย จุฑามาศ, ๒๕๖๐)

เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเกาะแสมสาร เพื่อทอดพระเนตรความก้าวหน้าการดำเนินงานของ อพ.สธ. - ทร. และได้ฝากงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลไว้ต่อกองทัพเรือ โดยมีพระราชกระแสต่อผู้บัญชาทหารเรือ ความว่า “ให้กองทัพเรือทำงานนี้ เพื่อความมั่นคงของประเทศ ”

การดำเนินโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทัพเรือ (อพ.สธ. - ทร.) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อร่วมสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๒. เพื่อพัฒนาพื้นที่เกาะแสมสารและเกาะข้างเคียง ให้เป็นแหล่งศึกษาด้านพันธุกรรมพืช นิเวศวิทยา และชีววิทยาทางทะเล

๓. เพื่อสนับสนุนงานด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและทรัพยากรทะเลของเกาะและทะเลไทย รวมทั้ง ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชน และประชาชน ได้ตระหนักเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและทรัพยากรทะเลให้มีความยั่งยืน

โดยมีพื้นที่ดำเนินการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทัพเรือ (อพ.สธ. - ทร.) ได้แก่ เกาะแสมสาร เกาะแรด เกาะขาม เกาะจวง เกาะจาน เกาะฉางเกลือ เกาะโรงโขน เกาะโรงหนัง และเกาะปลาหมึก (รวม ๙ เกาะ) รวมทั้งพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เขาหมาจอ และเชื่อมต่องานอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลตั้งแต่เกาะแสมสารถึงเกาะคราม จังหวัดชลบุรี

แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ

กองทัพเรือ ได้น้อมนำแนวทางพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมอบไว้ตั้งแต่เริ่มโครงการว่า “ให้ศึกษาตั้งแต่ยอดเขาถึงใต้ทะเล” เป็นแนวทางการดำเนินงานของ อพ.สธ. - ทร. โดยจัดทำแผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. เป็นกรอบการดำเนินงาน ที่มีความสอดคล้องกับแผนแม่บท อพ.สธ. และมีระยะเวลาดำเนินการตามแผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. เป็นเวลา ๕ ปี ซึ่งการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบันมีแผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. ประกอบด้วย

๑. แผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. ระยะ ๕ ปีที่หนึ่ง (ปีงบประมาณ ๒๕๔๑ - ๒๕๔๔) เป็นแผนแม่บทฉบับแรก โดยนับเวลาตั้งแต่เริ่มโครงการปี พ.ศ.๒๕๔๑

๒. แผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. ระยะ ๕ ปีที่สอง (ปีงบประมาณ ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙)

๓. แผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. ระยะ ๕ ปีที่สาม (ปีงบประมาณ ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔)

๔. แผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. ระยะ ๕ ปีที่ห้า (ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ได้ปรับชื่อแผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. ให้ตรงกับแผนแม่บท อพ.สธ. ระยะ ๕ ปีที่ห้า

๕. แผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. ระยะ ๕ ปีที่หก (ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

กรอบการดำเนินงานและกิจกรรมตามแผนแม่บท อพ.สธ. - ทร.

ตามแผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. ในทุกระยะที่ผ่านมา ได้ดำเนินงานภายใต้ ๓ กรอบการดำเนินงานและ ๗ กิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บท อพ.สธ. ซึ่งประกอบด้วย ๓ กรอบการดำเนินงานและ ๘ กิจกรรม ดังนี้

๑. กรอบการเรียนรู้ ๓ กิจกรรม ได้แก่

๑.๑ กิจกรรมปกป้องทรัพยากร

๑.๒ กิจกรรมสำรวจและรวบรวมทรัพยากร

๑.๓ กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร

๒. กรอบการใช้ประโยชน์ ๓ กิจกรรม ได้แก่

๒.๑ กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร

๒.๒ กิจกรรมศูนย์ข้อมูลทรัพยากร

๒.๓ กิจกรรมวางแผนพัฒนาทรัพยากร ซึ่ง กองทัพเรือไม่ได้สนองพระราชดำริฯ

๓. กรอบการสร้างจิตสำนึก ๒ กิจกรรม ได้แก่

๓.๑ กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร

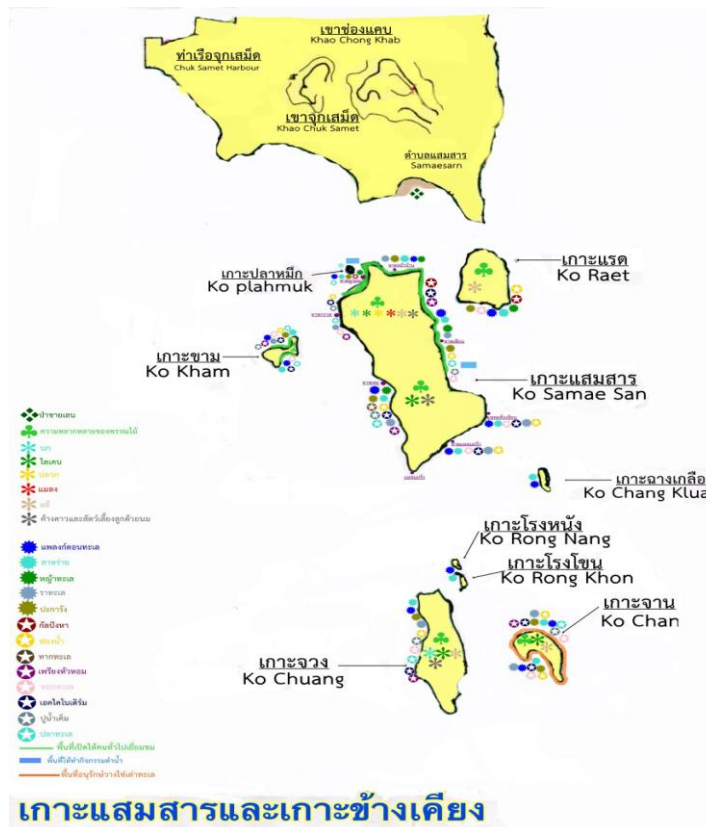
๓.๒ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร

การบริหารและการดำเนินงานพื้นที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ (อพ.สธ. - ทร.)

จากพระราชกระแส ความว่า “ให้กองทัพเรือทำงานนี้เพื่อความมั่นคงของประเทศ” กองทัพเรือได้น้อมนำมาเป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน “ให้กองทัพเรือทำงาน เพื่อความมั่นคงทางทรัพยากรของประเทศ นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน และช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน ต้านการช่วงชิงทรัพยากรจากภายนอก”

กองทัพเรือ ได้น้อมนำพระราชดำริเป็นที่ตั้งนำมาดำเนินงานตามแผนโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทัพเรือ (อพ.สธ. - ทร.) ปัจจุบันการดำเนินงานอยู่ในแผนแม่บท อพ.สธ. - ทร. ระยะ ๕ ปีที่หก ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ถึงปีงบประมาณ ๒๕๖๔ และได้มีการดำเนินงานในพื้นที่โครงการประกอบด้วย เกาะเสม็ด และเกาะใกล้เคียงรวม ๙ เกาะ รวมทั้งพิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เขาหมาจอ จังหวัดชลบุรี (แผนภาพที่ ๒-๑)

แผนภาพที่ ๒-๑ พื้นที่โครงการ เกาะเสม็ด และเกาะใกล้เคียงรวม ๙ เกาะ

ที่มา : ผู้วิจัย, ๒๕๖๑.

ตามแผน อพ.สธ. - ทร. ใน ๓ กรอบ การดำเนินงานและ ๗ กิจกรรม โดยมีการบริหารงาน การบริหารงานและการปฏิบัติงาน ดังนี้

๑. การบริหารงานและการดำเนินงาน

การบริหารงาน มีคณะกรรมการดำเนินงาน อพ.สธ. - ทร. ซึ่ง ผู้บัญชาการทหารเรือ เป็นประธานกรรมการดำเนินงาน อพ.สธ. - ทร. และ เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหารเรือ เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยผู้อำนวยการ อพ.สธ. และ เลขาธิการพระราชวัง เป็นผู้ลงนามการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน อพ.สธ. - ทร. โดยพระบรมราชานุญาต สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การปฏิบัติงาน มีคณะทำงาน อพ.สธ. - ทร. ซึ่งประกอบด้วย ๔ หน่วยงานหลัก ได้แก่ กรมกิจการพลเรือนทหารเรือ กรมอุทกศาสตร์ กรมวิทยาศาสตร์ทหารเรือ และหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ โดยมี เสนาธิการกองเรือยุทธการ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะทำงานฯ ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าคณะทำงานฯ และผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย คณะทำงานฯ จะกำหนดแผนการสำรวจทรัพยากรและการดำเนินโครงการศึกษาวิจัยร่วมกับ อพ.สธ. และคณะปฏิบัติงานวิทยาการ อพ.สธ. - ทร. พร้อมทั้ง จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอคณะกรรมการดำเนินงาน อพ.สธ. - ทร.

๒. จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติเกาะและทะเลไทย

ตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานไว้คือ ให้ก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทยนั้น กองทัพเรือได้สนองพระราชดำริโดยการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย (Thai Islands and Sea Natural History Museum) ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ด้านธรณีวิทยา พฤษศาสตร์ สัตวศาสตร์ ทางทะเลเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ขึ้นที่บริเวณเขาหมาจอก ตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีในพื้นที่จำนวน ๑๖ ไร่ และออกแบบก่อสร้างในลักษณะหมู่อาคารต่อเนื่องขึ้นไปตามไหล่เขา จำนวน ๕ อาคาร โดย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดประชุมวิชาการ “ทรัพยากรไทย : ประโยชน์แท้แก่มหาชน” แล้วในคราวเดียวกัน ทรงเปิดพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย บริเวณเขาหมาจอก อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๐

พิพิธภัณฑ์ ทั้ง ๕ อาคาร ปัจจุบันมีการจัดแสดงนิทรรศการภายในอาคารแล้ว ๔ อาคาร ได้แก่ อาคารหลังที่ ๑ ๒ ๓ และ ๕ (อาคารหลังที่ ๔ อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดจ้างผู้ประกอบการเพื่อติดตั้งอุปกรณ์นำเสนอนิทรรศการ)

อาคารหลังที่ ๑ “เทิดพระเกียรติมหाराช”

วัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และการศึกษาด้านธรณีวิทยา ตั้งแต่การกำเนิด การเก็บ และการวิเคราะห์ตัวอย่างของ ดิน หิน แร่

อาคารหลังที่ ๒ “ปวงปราชญ์ร่วมรวมใจ”

วัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงระบบนิเวศของป่าแต่ละประเภท โดยนำเสนอเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสัตว์/สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เพื่อให้เรียนรู้ถึงประโยชน์และโทษของสัตว์หน้าดิน/ในดิน สัตว์ย่อยสลายที่ช่วยกำจัดขยะในระบบนิเวศ

อาคารหลังที่ ๓ “ไผ่เรียนรู้ผู้ฉลาด”

วัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของระบบนิเวศป่าชายเลนและป่าต่าง ๆ ตามเกาะ ตลอดจน ความสำคัญของสังคมพืช และสัตว์ชายทะเล ที่มีผลกระทบต่อการค้ารังสีของมนุษย์

อาคารหลังที่ ๔ “พิฆาตความไม่ดีที่ประจักษ์”

วัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และผลกระทบต่อการค้ารังสีจากมลภาวะที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมทั้ง จะได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ ป่าพุ ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศใต้ท้องทะเล

อาคารหลังที่ ๕ “พิทักษ์ศักยภาพทะเลไทย”

วัตถุประสงค์เพื่อให้เห็นถึงภารกิจของกองทัพเรือ ในฐานะผู้พิทักษ์ศักยภาพทะเลไทย ในการรักษาอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะแสมสาร และเกาะใกล้เคียง คูแลพื้นที่ โดยกองทัพเรือ พื้นที่เหล่านี้ถือเป็นพื้นที่อนุรักษ์ มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ มีทัศนียภาพที่งดงาม ย่อมเป็นที่ต้องการหาประโยชน์จากทรัพยากร และความต้องการเข้าเยี่ยมชม นันทนาการต่าง ๆ พื้นที่ ยังมีเขตติดต่อกับชุมชนบ้านช่องแสมสาร ท่าเรือจุกเสม็ด เขตอุตสาหกรรมมาบตาพุด และเขตอุตสาหกรรมบ้านฉาง เป็นพื้นที่ทะเลเปิดย่อมปฏิเสศไม่ได้กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ รวมถึงการบริหารจัดการในพื้นที่ ที่ต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น แต่การพัฒนานั้นต้องเน้นการอนุรักษ์เป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นความยั่งยืนทางทรัพยากร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์ ดังนี้

มาตรา ๔๓ (๒) จัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๐ (๘) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครอง สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม

มาตรา ๕๗ (๒) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ป่าพุ บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์

อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องการให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วย ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๘ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้อื่นดำเนินการ ถ้าการนั้น อาจมีผลกระทบ ต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วน ใดเสียสำคัญอื่นใดของประชาชน หรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการ ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และ จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและ ชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมา ประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับ ข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการ หรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความ เดือดร้อนหรือ เสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี

(พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยมิได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศ เป้าหมายและ ยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะยาว จึงส่งผลให้การบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร ให้ความสำคัญกับนโยบายพรรคการเมือง หรือนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก ซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยน รัฐบาลทำให้ขาดความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบายสำคัญและขาดบูรณาการ ทั้งในระดับนโยบาย และการนำสู่การปฏิบัติ ถือเป็นการสูญเสียโอกาส และสิ้นเปลืองทรัพยากรของประเทศ

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ได้สรุปเกี่ยวกับ สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมโลก และสถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมไทย ดังนี้

๑. สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมโลก

๑.๑ วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๕๓๐ ช่วยให้ทิศทางการพัฒนาของประเทศ ต่าง ๆ ในโลกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (convergence) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าประสงค์และตัวชี้วัด ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ ในการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน รวมทั้งมีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างพลังร่วม (synergy) ระหว่าง ประเทศต่าง ๆ ในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสถาบัน รวมทั้ง หุ้นส่วนการพัฒนาและการเงิน นำไปสู่การลดความ เหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ

๑.๒ ความตกลงปารีส (Paris Agreement) ภายใต้กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change : UNFCCC) ยังคงเป็นพันธกรณีที่ประเทศต่าง ๆ ต้องดำเนินการ เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในทุกภาคส่วน ทั้งการผลิตไฟฟ้า การขนส่ง อุตสาหกรรมและบริการ อันเป็นการสนับสนุนเป้าหมายสำคัญของความตกลงปารีสคือ ควบคุมการเพิ่มอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า ๒ องศาเซลเซียส อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศยกเลิกความตกลงปารีส เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๐ จะมีผลโดยตรงต่อ การบรรลุเป้าหมาย ของความตกลงปารีส เพราะสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงสุดเป็นอันดับ ๒ ของโลก รองจากประเทศจีน แต่ประเทศที่เหลืออยู่ต่างแสดงเจตจำนงที่ชัดเจนในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และมุ่งมั่นพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้มีราคาถูกและสามารถใช้ได้แพร่หลายมากขึ้น อาทิ การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน เซลล์แสงอาทิตย์ ยานพาหนะไฟฟ้า และเทคโนโลยีกักเก็บคาร์บอน (carbon capture and storage) เป็นต้น

สำหรับการประชุมกลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ (Group of Twenty ; G ๒๐) ที่ผ่านมามีแสดงให้เห็นว่า ทุกประเทศยังมุ่งมั่นกับความตกลงสภาพอากาศปารีส โดยมีนาง Angela Merkel เป็นผู้นำ ดังนั้น การถอนตัวของนาย Donald Trump ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา จึงไม่อาจส่งผลต่อการดำเนินการตามข้อตกลงดังกล่าว

๑.๓ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะยิ่งทวีความรุนแรง ฝนพายุมีขนาดและขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาทิ พายุที่มักเกิดขึ้นร่วมกับ ฝนตกปริมาณมาก สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ระบบโครงสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนระบบผลิตทางการเกษตรที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ คลื่นความร้อน และโรคระบาดร้ายแรงจะคร่าชีวิตประชาชนจำนวนมาก ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของน้ำ เพราะอุณหภูมิเพิ่มขึ้นและธารน้ำแข็งบริเวณขั้วโลกละลาย ทำให้หลายพื้นที่ในโลกกำลังสูญเสียแผ่นดิน มีการคาดการณ์ว่าประชากรโลกกว่าร้อยละ ๗๐ อาศัยอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเลจะได้รับผลกระทบจากระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการอพยพย้ายถิ่นฐาน (migration) ผลกระทบเหล่านี้จึงกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพราะต้องสูญเสียทรัพยากรอันมีค่า ส่งผลให้ประเทศมีความเปราะบาง (vulnerability) และอาจเข้าสู่ภาวะวิกฤติ (crisis) ได้ง่ายขึ้น

๑.๔ ระบบนิเวศต่าง ๆ ของโลกเสื่อมโทรมลงและสูญเสียความสามารถในการรองรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ ๔ ประการ คือ

๑.๔.๑ การเป็นแหล่งผลิตอาหาร ยา และน้ำ ทั้งนี้ มีการคาดการณ์ว่าในอีก ๓๐ ปีข้างหน้า จะเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรงต่อประชากรจำนวนสองในสามส่วนของประชากรโลก

๑.๔.๒ การควบคุมและสร้างสมดุลของระบบต่าง ๆ ในโลก อาทิ ระบบภูมิอากาศ ระบบป้องกันน้ำท่วมและทำให้น้ำสะอาด และระบบควบคุมโรค เป็นต้น ทั้งนี้ ระบบภูมิอากาศที่แปรปรวน รวมทั้งปรากฏการณ์เอลนีโญและลานีญา เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๑.๔.๓ การเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ของพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์จำนวนมาก

๑.๔.๔ การเป็นแหล่งวัฒนธรรมและการเรียนรู้

๒. สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมไทย

การคาดการณ์สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมของไทยตั้งอยู่บนฐานของแนวโน้มข้อมูลปัจจุบัน ประกอบกับ กลไกและสถาบันที่มีอยู่ โดยมีได้คำนึงถึงข้อกฎหมายใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น ตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

๒.๑ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังมีแนวโน้มเสื่อมโทรมลงจากการใช้ประโยชน์ที่ไม่ยั่งยืนและเกินกว่าขีดความสามารถของระบบนิเวศในการฟื้นคืนสู่สภาพเดิม พื้นที่ป่าไม้ยังคงถูกบุกรุกทำลายอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและลักลอบตัดไม้มีค่าบางชนิด ทำให้แหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ป่าหลายชนิดลดน้อยลง รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพที่สูญสิ้นไปอย่างถาวร และไม่อาจสร้างทดแทนได้ ทรัพยากรดินบางส่วนขาดความอุดมสมบูรณ์จากการชะล้างพังทลายเพราะขาดการอนุรักษ์ ในขณะที่ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีปริมาณและคุณภาพลดลง เพราะการทำประมงที่เกินศักยภาพ รวมทั้ง การท่องเที่ยวที่ขยายตัวมากจนสร้างความเสียหายต่อแหล่งปะการัง หาดทะเล และป่าชายเลน นอกจากนี้ ชายฝั่งทะเลยังมีการกัดเซาะที่รุนแรง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะโครงสร้างทางกายภาพบริเวณชายฝั่งที่ไม่เหมาะสม ประกอบกับระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นผลให้เกิดการสูญเสียพื้นที่จำนวนมาก

๒.๒ การบริหารจัดการน้ำยังขาดประสิทธิภาพและไม่ครบวงจร เพราะยังคงมุ่งเน้นที่การจัดการอุปทาน (supply) ซึ่งตอบสนองความต้องการใช้น้ำโดยไม่มีขีดจำกัด แต่ละเลยการจัดการอุปสงค์(demand) ของการใช้น้ำ ด้วยมาตรการเชิงปริมาณและราคา ส่งผลให้มีการใช้น้ำเพื่อการผลิตและอุปโภคอย่างไม่คุ้มค่าในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และเมือง อีกทั้งมีปริมาณน้ำเพียงส่วนน้อยที่ได้รับการบำบัด เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ แม้ว่าจะมีระบบบำบัดน้ำเสียอยู่แล้วหลายแห่ง เพราะไม่สามารถจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียได้จากประชาชน จึงมีงบประมาณไม่เพียงพอในการเดินระบบบำบัด สำหรับโครงการลงทุนจัดหาแหล่งน้ำต้นทุนขนาดใหญ่ มักจะได้รับการต่อต้านจากประชาชน เพราะก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง ส่วนการป้องกันและบรรเทาปัญหาน้ำท่วมยังเป็น

เพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ขาดระบบแผนและกลไกดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม จึงมีแนวโน้มที่จะเกิดความเสียหายเป็นมูลค่าสูง

๒.๓ การจัดการแก้ไขปัญหามลพิษยังไม่สามารถดำเนินการได้เท่าทันและเพียงพอ ทำให้มลพิษที่เกิดขึ้น มีการสะสมปริมาณเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ไม่สามารถลดอัตราการเกิดได้อย่างแท้จริง อีกทั้งศักยภาพในการเก็บขนและบำบัด ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด ส่วนขยะอุตสาหกรรมและกากของเสียอันตราย มักจะมีการลักลอบทิ้งอย่างไม่ถูกหลักวิชาการ และเป็นอันตรายต่อสุขภาพประชาชนในบริเวณใกล้เคียง

๒.๔ พฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่ขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ยังคงเป็นสาเหตุหลักของวัฏจักรการผลิตและบริโภคที่ไม่ยั่งยืน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอและเสื่อมโทรมมากขึ้น ตลอดจนปริมาณมลพิษที่สะสมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ค่านิยมบริโภคนิยมและวัตถุนิยม นับเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ผู้บริโภค ต้องการบริโภคสินค้าใหม่ ๆ อยู่เสมอ

อย่างไรก็ดี สื่อสังคมออนไลน์ ในปัจจุบันค่อนข้างมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี และป้องปรามพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น จึงอาจเป็นโอกาสในการใช้สื่อเหล่านี้ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและบริโภคให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ได้มีการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้าน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและความเสี่ยง เพื่อกำหนดเป้าหมายอนาคตของประเทศที่สะท้อนถึงผลประโยชน์แห่งชาติ และประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ถูกกำหนดจากยุทธศาสตร์ ๖ ด้าน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ และกำหนดเป็นแนวทางในรายละเอียดที่แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องและการตอบสนองต่อเป้าหมายที่ต้องบรรลุในระยะ ๕ ปี ที่จะเป็นการวางพื้นฐานที่สามารถสานต่อการพัฒนาในประเด็นสำคัญของประเทศในระยะต่อไป ที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยใช้หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำทาง ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ที่กำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ มีจำนวน ๑๐ ยุทธศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง คือ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งดำเนินการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ได้แก่ การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการ

เติบโต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม เพื่อลดมลพิษ ที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิต และการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้างมากขึ้น ต้องเร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการ เพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ

เป้าหมายที่ ๑ การรักษา และฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ แบ่งเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ร้อยละ ๒๕ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจร้อยละ ๑๕ พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มจาก ๑.๕๓ ล้านไร่ เป็น ๑.๕๘ ล้านไร่ มีการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่รุนแรง และการลดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ ๒ สร้างความมั่นคง และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ บริหาร จัดการน้ำในระดับลุ่มน้ำให้มีความสมดุลระหว่างความต้องการใช้น้ำทุกกิจกรรม กับปริมาณน้ำต้นทุน เพิ่มพื้นที่ชลประทานปีละ ๓๕๐,๐๐๐ ไร่ ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำทั้งภาคการผลิต และการบริโภค ปกป้อง และลดความเสียหายจากอุทกภัยและภัยแล้ง

เป้าหมายที่ ๓ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและลดมลพิษ ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องและนำไปใช้ประโยชน์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๕ ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการกำจัดไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ กากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายทั้งหมดเข้าสู่ระบบการจัดการที่ถูกต้อง ฟื้นฟูแหล่งน้ำผิวดินให้มีคุณภาพในเกณฑ์ดีและแก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควัน

เป้าหมายที่ ๔ เพิ่มประสิทธิภาพการลดก๊าซเรือนกระจกและขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เป้าหมายที่ ๕ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติความสูญเสีย ในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัยลดลง โดยมีแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญสูง และสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติดังนี้

๑. การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ใช้ประโยชน์จากทุนธรรมชาติ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัว รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม รวมทั้งผลักดันแนวทางการประเมินคุณค่าของระบบนิเวศ และการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

๒. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน ทั้งในมิติเชิงปริมาณและคุณภาพด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อกำหนดทิศทางการบริหารจัดการการใช้น้ำ

ทรัพยากรน้ำในทุกมิติ โดยคำนึงถึงศักยภาพ และข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อมและมิติเชิงสังคมของพื้นที่ลุ่มน้ำ

๓. แก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมด้วยการเร่งรัดการควบคุม มลพิษทั้งทางอากาศขยะ น้ำเสีย และของเสียอันตรายที่เกิดจากการผลิตและบริโภค

๔. ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แนวคิดตลอดวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Thinking)

๕. สนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๖. บริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ เพื่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๗. พัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๘. การพัฒนาความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยผลักดันการจัดทำแผนแม่บท การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอาเซียน และอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในประเด็นการขนส่งข้ามพรมแดน การบริหารจัดการพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ และการแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดน สร้างความรู้ความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งควรมีการทบทวนกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านการค้าและสิ่งแวดล้อมตามความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อป้องกันปัญหาด้านการค้าหรือการตัดสิทธิ์ทางการค้า

โครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

โครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ไทยแลนด์ ๔.๐ ด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่ ที่ต่อยอดความสำเร็จจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard ซึ่งดำเนินมาตลอดกว่า ๓๐ ปีที่ผ่านมา โดยในครั้งนี้ สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (สกรศ.) มีเป้าหมายหลักในการเติมเต็มภาพรวมในการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งจะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยในระยะแรกจะเป็นการยกระดับพื้นที่ในเขต ๓ จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและ

มีประสิทธิภาพ ผ่านกลไกการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายจัดทำโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน โดยจะส่งเสริม ๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมายให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) ซึ่งจะดำเนินการใน ๓ จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ด้วยการแบ่งเป็นเขตอุตสาหกรรม เขตพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเขตพัฒนาเมือง

สำหรับแผนงานการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานจะประกอบด้วย ทางอากาศ ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติอู่ตะเภา ทางเรือ ได้แก่ ท่าเรือจุกเสม็ด ท่าเรือแหลมฉบัง และท่าเรือมาบตาพุด ทางถนน ได้แก่ ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง กรุงเทพฯ - ชลบุรี พัทยา - มาบตาพุด และแหลมฉบัง - นครราชสีมา และทางราง ได้แก่ รถไฟทางคู่ ช่วงฉะเชิงเทรา - คลองสิบกี้ - แก่งคอย และช่วงกรุงเทพฯ - ระยอง โดยมีโครงการที่จะดำเนินการตามแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ได้แก่

๑. โครงการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภา ให้สามารถรองรับผู้โดยสารได้มากกว่า ๓ ล้านคนต่อปี และจัดตั้งศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยาน เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการบินในภาคตะวันออก

๒. โครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง เฟส ๓ เพื่อรองรับจำนวนตู้สินค้า ๑๘ ล้าน TEU ต่อปี (จากเดิม ๗ ล้าน TEU ต่อปี) และรองรับการส่งออกรถยนต์ ๓ ล้านคันต่อปี

๓. โครงการท่าเรือมาบตาพุด รองรับการลงทุนในภาคปิโตรเคมี ๓๖๐,๐๐๐ ล้านบาท ใน ๕ ปี

๔. โครงการท่าเรือจุกเสม็ด เพื่อรองรับนักธุรกิจและนักท่องเที่ยว ๓ ล้านคนต่อปี

๕. โครงการรถไฟความเร็วสูง สายกรุงเทพฯ - ระยอง เพื่อเชื่อมต่อ ๓ สนามบินหลัก คือ สนามบินดอนเมือง สนามบินสุวรรณภูมิ และสนามบินอู่ตะเภา รองรับผู้โดยสาร ๑๐๐,๐๐๐ คนต่อวัน

๖. โครงการรถไฟทางคู่ ช่วงฉะเชิงเทรา - คลองสิบกี้ - แก่งคอย เชื่อมโยงแหล่งอุตสาหกรรมและท่าเรือ

๗. โครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์) เส้นทางพัทยา - มาบตาพุด เส้นทางแหลมฉบัง - นครราชสีมา และเส้นทางชลบุรี - ตราด

นอกจากนี้ ยังมีแผนดำเนินการเพื่อดึงดูดการลงทุนจากภาคเอกชน ประกอบด้วย การให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนเพิ่มขึ้นจากเดิม (โดยเฉพาะการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษี สิทธิการเช่าที่ดิน และการจัดหาแรงงาน) การจัดตั้งกองทุนพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จการลงทุน (One Stop Service) เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน

ในการขออนุมัติอนุญาตการประกอบกิจการและให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ การประกาศเป็นเขตปลอดภาษี การจัดหาที่ดินและระยะเวลาเช่าที่ดิน ระยะเวลาพำนักและทำงานของนักลงทุนและผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ สิทธิในการทำธุรกรรมทางการเงิน การใช้เงินตราต่างประเทศ การจัดตั้งศูนย์ธุรกรรมทางการเงิน และการจัดตั้งกองทุนในพื้นที่ร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น เป็นต้น

โครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ได้ขยายตัวและเข้าสู่ในพื้นที่ที่สกัดทับ จึงส่งผลให้ปริมาณคนมีความต้องการเข้ามาในพื้นที่ ความต้องการทรัพยากรทั้งการอุปโภค บริโภค รวมถึงการนันทนาการนั้นย่อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development : SD) เริ่มต้นจากการประชุมสหประชาชาติ ครั้งที่ ๒ ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 1992 (๒๕๓๕) ประเทศสมาชิกต่าง ๆ ประชุมร่วมกันในหัวข้อว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Environment and Development) และได้เห็นชอบให้ประกาศหลักการแห่งสิ่งแวดล้อม และแผนปฏิบัติการ ๒๑ (Agenda 21) สำหรับทศวรรษ ๑๙๙๑ - ๑๙๙๙ และศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และในเวลาต่อมาได้มีการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) จำนวน ๘ เป้าหมาย ครอบคลุมระยะเวลา ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๕๘) อาทิ การขจัดความยากจนและความหิวโหย การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทสตรี และการรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ปัจจุบัน MDGs ได้สิ้นสุดลงแล้ว โดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายประเทศ เช่นเดียวกับประเทศไทย และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ทั้งนี้ เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๘ นายกรัฐมนตรีของไทยพร้อมคณะ เข้าร่วมประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ ๗๐ พร้อมกับผู้นำจากประเทศสมาชิก ๑๙๓ ประเทศ หัวข้อการประชุมในครั้งนั้นคือ การพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมกันนี้ผู้นำจากประเทศสมาชิกเหล่านี้ได้ร่วมรับรอง ร่างเอกสารเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนหลังปี ๒๐๑๕ Sustainable Development Goals ที่เรียกว่า Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development (การปรับเปลี่ยนโลกของเรา : วาระ 2030 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

สำหรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) ใน ๑๕ ปีข้างหน้าที่จะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาของประชาคมโลก ตั้งแต่เดือนกันยายน ปี ๒๕๕๘ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๗๓ ครอบคลุมระยะเวลา ๑๕ ปี โดยประกอบไปด้วย ๑๗ เป้าหมาย (Goals) ๑๖๙ เป้าประสงค์ (Targets) โดยเป้าหมายต่าง ๆ ประกอบด้วย

เป้าหมายที่ ๑ ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกที่

เป้าหมายที่ ๒ ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุงโภชนาการ และสนับสนุนการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๓ สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนทุกเพศทุกวัย

เป้าหมายที่ ๔ สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ ๕ บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง

เป้าหมายที่ ๖ สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ มีการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ ๗ สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่ย่อมเยา และยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๘ ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และครอบคลุม และการจ้างงานเต็มอัตรา และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ ๙ สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

เป้าหมายที่ ๑๐ ลดความไม่เท่าเทียมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ ๑๑ ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมและยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๒ สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๓ ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ

เป้าหมายที่ ๑๔ อนุรักษ์และใช้มหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอื่น ๆ อย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้คนกว่าสามพันล้านคนใช้ชีวิตขึ้นอยู่กับความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลและชายฝั่ง แต่ในปัจจุบันนี้เราจะเห็นได้ว่าร้อยละ ๓๐ ของปลาทะเลของโลกได้ถูกใช้ไปเกินขนาด ซึ่งต่ำกว่าระดับที่พวกเขาสามารถผลิตผลทดแทนที่ยั่งยืนให้ได้

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) สร้างกรอบการทำงานเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืน และปกป้องระบบนิเวศทางชายฝั่งและทางทะเลจากภาวะมลพิษจากแหล่งบนบก ตลอดจนจัดการปัญหาผลกระทบของการเป็นกรดของมหาสมุทร เสริมสร้างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรทะเลผ่านกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งจะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นกับมหาสมุทร โดยมีเป้าหมาย

๑. ภายในปี ค.ศ. 2025 ปองกันและลดมลภาวะทางทะเลทุกรูปแบบลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกิดจากผืนแผ่นดิน ซึ่งรวมถึงขยะทะเลและมลพิษของสารอาหารในทะเล

๒. ภายในปี ค.ศ. 2020 บริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและระบบนิเวศชายฝั่ง อย่างยั่งยืน เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงเสริมสร้างความต้านทานและความยืดหยุ่นในการปรับตัว และลงมือปฏิบัติฟื้นฟู เพื่อบรรเทาหาสมุทรที่อุดมสมบูรณ์

๓. ลดและแก้ไขปัญหาคอนกรีตของมหาสมุทรให้เหลือน้อยที่สุด ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ในทุกระดับ

๔. ภายในปี ค.ศ. 2020 ควบคุมการจับปลา และยุติการทำประมงเกินขนาด การทำประมงผิดกฎหมายขาดการรายงานและไร้การควบคุม ตลอดจนการทำประมงที่ก่อให้เกิดความเสียหาย และนำแผนการบริหารจัดการทางวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติใช้ฟื้นฟูปริมาณปลาอย่างรวดเร็วที่สุดอย่างน้อยในระดับที่สามารถสร้างผลผลิตที่ยั่งยืนได้สูงสุดจากการทำประมง โดยวัดจากคุณลักษณะทางชีววิทยาของปริมาณปลาที่มี

๕. ภายในปี ค.ศ. 2020 อนุรักษ์พื้นที่บริเวณชายฝั่งและในทะเลอย่างน้อยร้อยละ ๑๐ ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายภายในและระหว่างประเทศ โดยมีฐานมาจากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่สามารถหาได้

๖. ภายในปี ค.ศ. 2020 ห้ามให้เงินอุดหนุนการประมงบางรูปแบบที่จะนำไปสู่การผลิตส่วนเกิน และการทำประมงเกินขนาด ขจัดเงินอุดหนุนที่เป็นเหตุของการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม และงดเว้นการให้เงินอุดหนุนรูปแบบดังกล่าวครั้งใหม่ ตระหนักว่าหลักการปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล สำหรับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดควรบูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาองค์การการค้าโลก ในประเด็นเงินอุดหนุนสำหรับการประมง

๗. ภายในปี ค.ศ. 2030 เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก และประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงโดยวิธีบริหารจัดการ การประมงที่ยั่งยืน การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๗.๑ เพิ่มความรู้ทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาขีดความสามารถการวิจัย และการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเล โดยคำนึงถึงกฎเกณฑ์และแนวทางของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลด้านมหาสมุทรว่าด้วยการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเล เพื่อพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของมหาสมุทรและส่งเสริมความหลากหลาย ทางชีวภาพทางทะเล สำหรับการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก และประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

๗.๒ จัดให้ชาวประมงพื้นบ้านรายย่อยเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลและตลาด

๗.๓ ส่งเสริมการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ตามกฎหมายระหว่างประเทศ ดังที่สะท้อนในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ซึ่งเป็นกรอบการดำเนินงานด้านกฎหมายสำหรับการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทร และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๕ ปกป้อง ป่าไม้ และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งการเสื่อมโทรมของดิน และฟื้นฟูสภาพดินและหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ ๑๖ สนับสนุนสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน จัดให้มีการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคน และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบและมีความครอบคลุมในทุกระดับ

เป้าหมายที่ ๑๗ เสริมสร้างความแข็งแกร่งของกลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ เพื่อให้แนวทางการดำเนินงานในระดับปฏิบัติมีทิศทางที่ชัดเจน สามารถขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม บนพื้นฐานการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์สำคัญคือ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและเป็นธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้รับการป้องกัน บำบัดและฟื้นฟู

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า และยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ สร้างศักยภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติและส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและเป็นธรรม ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศธรรมชาติ เพื่อรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกิดความสมดุลและเป็นธรรม โดยมีเป้าหมายของยุทธศาสตร์คือ ให้ฐานทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพได้รับการส่งเสริมทั้งการอนุรักษ์ป่าไม้และใช้ประโยชน์อย่างสมดุล เป็นธรรม และเกิดความมั่นคง และมี ๒ กลยุทธ์สำคัญคือ

กลยุทธ์ที่ ๑.๑ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ๖ แผนงาน ได้แก่ แผนงานทรัพยากรป่าไม้ แผนงานทรัพยากรน้ำ/น้ำบาดาล แผนงานทรัพยากรดินและที่ดิน แผนงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง แผนงานทรัพยากรธรณีและแผนงานความหลากหลายทางชีวภาพ

กลยุทธ์ที่ ๑.๒ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย ๓ แผนงาน ได้แก่ แผนงานการมีส่วนร่วมในการจัดการ แผนงานการเสริมสร้างศักยภาพ การจัดการและแผนงานการเสริมสร้างความรู้และความตระหนัก

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้รับการป้องกัน บำบัด และฟื้นฟู มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ณ แหล่งกำเนิด ลดปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอน สนับสนุนการนำกลับมาใช้ใหม่ และมีระบบการจัดการแบบรวมศูนย์ในการจัดการของเสียที่เกิดขึ้น รวมถึงเพิ่มความรับผิดชอบของผู้ผลิตให้มีบทบาทในการจัดการผลิตภัณฑ์ของตนเองและซากผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นอย่างครบวงจร โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยมีเป้าหมายของยุทธศาสตร์คือ สิ่งแวดล้อมได้รับการจัดการที่ดีอย่างมีคุณภาพทั้งการป้องกัน บำบัด ฟื้นฟู และการถ่ายเทของเสียที่สู่รุ่นต่อไป และมี ๓ กลยุทธ์สำคัญคือ

กลยุทธ์ที่ ๒.๑ การป้องกัน ลด และขจัดมลพิษ ประกอบด้วย ๔ แผนงาน ได้แก่ แผนงานการพัฒนาเครื่องมือกลไกการบริหารจัดการ แผนงานการจัดการน้ำเสีย แผนงานการจัดการคุณภาพอากาศและเสียง และแผนงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และของเสียอันตราย

กลยุทธ์ที่ ๒.๒ การเยียวยาช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ ประกอบด้วย ๒ แผนงาน ได้แก่ แผนงานการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินและกฎหมาย และแผนงานการฟื้นฟูพื้นที่วิกฤติที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ ๒.๓ การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน และสิ่งแวดล้อมอื่น ประกอบด้วย ๒ แผนงาน ได้แก่ แผนงานการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน และแผนงานการจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า และยั่งยืน เพื่อให้ทุกภาคส่วนใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และลดการเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด และพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายของยุทธศาสตร์คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความคุ้มค่า และยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ สร้างศักยภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติและส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศ เป็นการสร้างศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ที่มีความเปราะบางและมีความเสี่ยงให้สามารถเตรียมพร้อมรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติที่เกิดขึ้น โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน ตลอดจนให้

ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานตามพันธกรณีและความตกลงกับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค และประชาคมโลก ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายของยุทธศาสตร์คือ ทุกภาคส่วนมีศักยภาพในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ และมีความพร้อมในความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมกับต่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและโลกที่เป็นเชิงรุก

แผนกลยุทธ์สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑

แผนกลยุทธ์สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑ จัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงการกำหนดทิศทางของการทำงานด้านนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาและยึดถือนโยบายและแผนของชาติในทุกระดับที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองกับแนวโน้ม ทิศทางและสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการ การทำงานด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงป้องกัน พัฒนาและส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สื่อสารองค์กร และรับผิดชอบต่อสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ สร้างกระแสการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘

พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์ที่สำคัญดังนี้

๑. เป็นกฎหมายเชิงนโยบาย (Policy Law) และการบริหารจัดการ เพื่อประสานและเสริมประสิทธิภาพให้แก่การบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พร้อมทั้งมีมาตรการคุ้มครองทรัพยากรควบคู่ไปด้วย

๒. กำหนดหลักการ การบูรณาการ การใช้กฎหมาย โดยหน่วยราชการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกัน เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับสภาพของระบบนิเวศของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อันมีลักษณะที่เป็นระบบและเป็นองค์รวมไม่ได้แยกส่วนกัน

๓. ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๔. พระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยมีคณะกรรมการนโยบายระดับชาติ และคณะกรรมการระดับจังหวัด ซึ่งมีตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากภาคประชาชน หรือชุมชนชายฝั่ง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

๕. กำหนดให้มีมาตรการ และแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งที่ชัดเจน และให้มีอำนาจในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนที่ทำให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง และเข้าขั้นวิกฤตซึ่งการกำหนดมาตรการโดยการอนุมัติของคณะรัฐมนตรี

๖. กำหนดให้มีบทกำหนดโทษที่สูงขึ้นจากกฎหมายที่มีอยู่ เช่น กฎหมายว่าด้วยการประมง เป็นต้น เพื่อให้สามารถคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเฉพาะหน้าต่อผู้ที่ไปใช้ประโยชน์ในทะเลหรือชายฝั่ง จนทำให้ทรัพยากรเสียหายอย่างร้ายแรง พระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้อำนาจกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งไปแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเข้ามาแก้ไขได้ แต่ถ้าหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่แก้ไข กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งก็สามารถจัดการได้เอง ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติฉบับใหม่ยังสามารถไปก้าวล่วงกฎหมายเก่าได้ เช่นหากพบว่าพื้นที่ใดมีภัยคุกคามสูงจนเกิดเหตุการณ์วิกฤติ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สามารถนำเรื่องเข้าคณะรัฐมนตรีและประกาศเขตคุ้มครองได้ โดยครอบคลุมไปถึงเขตอุทยานได้ด้วย (วรรณเกียรติ ทัฬหิมแสง, ๒๕๖๐)

พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณเขตปลอดภัยในราชการทหารแห่งกองทัพเรือ พ.ศ. ๒๕๓๖

พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณเขตปลอดภัยในราชการทหารแห่งกองทัพเรือ พ.ศ. ๒๕๓๖ ครอบคลุมในท้องที่อำเภอบ้านค่าย อำเภอบ้านฉาง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และอำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี (ฐานทัพเรือสัตหีบ) ออกตามความในพระราชบัญญัติว่าด้วยเขตปลอดภัยในราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๗๘

พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะแสมสาร และเกาะใกล้เคียง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ซึ่งอยู่ในบริเวณเขตปลอดภัยในราชการทหารแห่ง

กองทัพเรือ พ.ศ. ๒๕๓๖ ที่ระบุในพระราชกฤษฎีกามีพื้นที่ใกล้เคียงคือ ชุมชนบ้านช่องแสมสาร ซึ่งคนในพื้นที่บางส่วนมีการบุกรุกเข้าเขต และมีข้อพิพาทด้านสิทธิการครอบครองพื้นที่กองทัพเรือ รวมไปถึงการบุกรุกแสวงหาประโยชน์ส่วนตน เข้าใช้ทรัพยากรในเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์โครงการ อพ.สธ. - ทร. ด้วยพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้จึงเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ และเพื่อการวางแผนการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรต่อไป

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

มาตรา ๖ บรรดาป่าที่เป็นป่าสงวนอยู่แล้วตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและสงวนป่า ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดป่าอื่นใดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อรักษาสภาพป่าไม้ของป่าหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น ให้กระทำได้โดยออกกฎกระทรวงซึ่งต้องมีแผนที่แสดงแนวเขตป่าที่กำหนดเป็นป่า สงวนแห่งชาตินั้นแนบท้ายกฎกระทรวงด้วย

มาตรา ๑๔ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลใดยึดถือครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ เว้นแต่

(๑) ทำไม้หรือเก็บหาของป่าตามมาตรา ๑๕ เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยตามมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๖ ทวิ หรือมาตรา ๑๖ ตริ กระทำการตามมาตรา ๑๗ ใช้ประโยชน์ตามมาตรา ๑๘ หรือกระทำการตามมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐

(๒) ทำไม้หวงห้ามหรือเก็บหาของป่าหวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

มาตรา ๒๕ เมื่อได้กำหนดป่าใดเป็นป่าสงวนแห่งชาติและรัฐมนตรีได้แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที ผู้ควบคุมและรักษาป่าสงวนแห่งชาตินั้นแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้ผู้หนึ่งผู้ใดออกจากป่าสงวนแห่งชาติ หรือให้งดเว้นการกระทำใดๆ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงปรากฏหรือเหตุอันควรสงสัยว่า มีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) สั่งเป็นหนังสือให้ผู้กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้รื้อถอน แก่ไขหรือทำประการอื่นใดแก่สิ่งที่เป็นอันตราย หรือสิ่งที่ทำให้เสื่อมสภาพในเขตป่าสงวนแห่งชาติภายในเวลาที่กำหนดให้

(๓) ยึด ทำลาย รื้อถอน แก่ไขหรือทำประการอื่นเมื่อผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตาม (๒) ไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิดหรือรู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่หาตัวไม่พบ

ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าว และได้เสียค่าใช้จ่าย เพื่อการนั้น ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้หรือออกค่าใช้จ่ายนั้นทั้งหมด หรือให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำทรัพย์สินที่ยึดไว้ได้ออกขายทอดตลาดหรือขายโดย วิธีอื่นตามที่เห็นสมควร เพื่อชดใช้ค่าใช้จ่ายนั้น และให้นำความ

ในมาตรา ๑๓๒๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับแก่เงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้นโดยอนุโลม

(๔) ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดที่เห็นสมควร ทั้งนี้ เพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่ป่าสงวนแห่งชาติในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๙ เมื่อมีเหตุฉุกเฉินหรือเหตุภัยอันตรายต่อสาธารณชนอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติหรือภาวะมลพิษที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ ซึ่งหากปล่อยไว้เช่นนั้นจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพอนามัยของประชาชน หรือก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐเป็นอันมาก ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งตามที่เห็นสมควรให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือบุคคลใด รวมทั้งบุคคลซึ่งได้รับหรืออาจได้รับอันตรายหรือความเสียหายดังกล่าว กระทำหรือร่วมกันกระทำการใดๆ อันจะมีผลเป็นการควบคุม ระวังหรือบรรเทาผลร้ายจากอันตรายและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างทันที่ ในกรณีที่ทราบว่าคุณใดเป็นผู้ก่อให้เกิดภาวะมลพิษดังกล่าว ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งบุคคลนั้นไม่ให้กระทำการใดอันจะมีผลเป็นการเพิ่มความรุนแรงแก่ภาวะมลพิษในระหว่างที่มีเหตุภัยอันตรายดังกล่าวด้วย อำนาจในการสั่งตามวรรคหนึ่ง นายกรัฐมนตรีจะมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการภายในเขตจังหวัดแทนนายกรัฐมนตรีได้ โดยให้ทำเป็นคำสั่งและประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งตามวรรคหนึ่ง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในการปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรีได้สั่งตามวรรคสองแล้ว ให้ประกาศคำสั่งดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาโดยมิชักช้า

มาตรา ๓๒ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องต่อไปนี้

(๑) มาตรฐานคุณภาพน้ำในแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำและแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน โดยจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำในแต่ละพื้นที่

(๒) มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งรวมทั้งบริเวณพื้นที่ปากแม่น้ำ

(๓) มาตรฐานคุณภาพน้ำบาดาล

(๔) มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป

(๕) มาตรฐานระดับเสียงและความสั่นสะเทือนโดยทั่วไป

(๖) มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องอื่นๆ

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามวรรคหนึ่งจะต้องอาศัยหลักวิชาการ กฎเกณฑ์ และหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน และจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในเชิง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องด้วย

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่เห็นสมควร ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจกำหนด มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สูงกว่ามาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่กำหนดตามมาตรา ๓๒ เป็น พิเศษ สำหรับในเขตอนุรักษ์หรือเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตาม

เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๔๒ การคุ้มครองและจัดการพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่า ให้เป็นไปตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมตาม มาตรา ๓๕ และตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่ปรากฏว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารหรือมีระบบ นิเวศตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป หรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลาย หรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่ายหรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่า ทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์และพื้นที่นั้นยังมิได้ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขต อนุรักษ์ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎกระทรวง กำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๔๔ ในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา ๔๓ ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองอย่าง ใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ไว้ในกฎกระทรวงด้วย

(๑) กำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือมิให้กระทบกระเทือน ต่อระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(๒) ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมใดๆ ที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบในทาง เปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของพื้นที่นั้นจากลักษณะตามธรรมชาติหรือเกิดผลกระทบต่อคุณค่าของ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(๓) กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่จะทำการก่อสร้างหรือดำเนินการในพื้นที่นั้น ให้มีหน้าที่ต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(๔) กำหนดวิธีจัดการโดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้นรวมทั้งการกำหนดขอบเขตหน้าที่และ ความรับผิดชอบของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและประสานงานให้เกิด ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติหรือคุณค่า ของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่นั้น

(๕) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่นๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพของพื้นที่นั้น

เขตควบคุมมลพิษ

มาตรา ๕๙ ในกรณีที่น่าจะปรากฏว่าท้องที่ใดมีปัญหามลพิษซึ่งมีแนวโน้มที่จะร้ายแรงถึงขนาดเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้ท้องที่นั้นเป็นเขตควบคุมมลพิษ เพื่อดำเนินการควบคุม ลด และขจัดมลพิษได้

มาตรา ๖๐ เพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการ คุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดตาม มาตรา ๓๗ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นใน ท้องที่ที่ได้ประกาศกำหนดให้เป็นเขตควบคุมมลพิษตาม มาตรา ๕๙ จัดทำแผน ปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษนั้น เสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อรวมไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ทำการสำรวจ และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีอยู่ในเขตควบคุมมลพิษนั้น

(๒) จัดทำบัญชีรายละเอียดแสดงจำนวน ประเภท และขนาดของ แหล่งกำเนิดมลพิษ ที่ได้ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลตาม (๑)

(๓) ทำการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสถานภาพมลพิษ รวมทั้ง ขอบเขตความรุนแรงของสภาพปัญหา และผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อ กำหนดมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็น สำหรับการลดและขจัดมลพิษในเขต ควบคุมมลพิษนั้น

ในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษของเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแนะนำและ ช่วยเหลือตามความจำเป็น

มาตรา ๖๑ แผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ ตาม มาตรา ๖๐ จะต้องเสนอประมาณการและคำขอจัดสรรเงินงบประมาณ แผ่นดินและเงินกองทุนสำหรับก่อสร้างหรือดำเนินการ เพื่อให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย รวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมของทางราชการที่จำเป็น สำหรับการลดและ ขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษนั้นด้วย

มาตรา ๖๒ ในกรณีที่จำเป็นจะต้องจัดหาที่ดินสำหรับใช้เป็นที่ตั้งระบบ บำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวมสำหรับเขตควบคุมมลพิษใด แต่ไม่ สามารถจัดหาที่ดินของรัฐได้ ให้ดำเนินการจัดหาที่ดินของเอกชนเพื่อพิจารณา คัดเลือกเป็นที่ตั้ง ในกรณีที่มีค่าใช้จ่ายให้เสนอประมาณการและคำขอจัดสรร เงินงบประมาณแผ่นดินและเงินกองทุนในแผนปฏิบัติการระดับจังหวัด

ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้ ให้กำหนดที่ดินที่ เหมาะสม เพื่อเสนอต่อรัฐมนตรีให้ดำเนินการเวนคืนต่อไปตามกฎหมายว่าด้วย การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

มาตรา ๖๓ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินการ ของเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นตาม มาตรา ๖๐ ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่ ดำเนินการภายในเวลาอันสมควร ให้ผู้ว่า ราชการจังหวัดมีอำนาจดำเนินการ แทนเมื่อได้แจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ทราบแล้ว

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕

หมวด ๓ การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

มาตรา ๑๘ การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตราชการสวนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจ หน้าที่ของราชการสวนท้องถิ่นนั้นในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ราชการสวนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใด ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการสวนท้องถิ่นหรืออาจอนุญาตให้ บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามมาตรา ๑๙ ก็ได้

มาตรา ๑๙ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูล ฝอยโดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่จะได้รับ ใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

มาตรา ๒๐ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยให้ราชการสวนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

(๑) ห้ามการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำใหม่ขึ้นในที่หรือทางสาธารณะซึ่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย นอกจากในที่ที่ราชการสวนท้องถิ่นจัดไว้ให้

(๒) กำหนดใหม่ที่รองรับสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่ เอกชน

(๓) กำหนดวิธีการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยหรือให้เจ้าของหรือผู้ ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามสภาพหรือลักษณะการใช้ อาคารหรือสถานที่นั้น ๆ

(๔) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการของราชการสวนท้องถิ่นในการเก็บและ ขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยไม่เกินอัตราตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๕) กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูล ฝอยเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๙ ปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดอัตราค่าบริการชั้นสูงตามลักษณะ การให้บริการที่ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๙ จะพึงเรียกเก็บได้

(๖) กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมัน พ.ศ.๒๕๓๘

ข้อ ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน” เรียกโดยย่อว่า “กปน.” ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงคมนาคมเป็นรองประธานกรรมการ อธิบดีกรมการbinพาณิชย์หรือผู้แทน อธิบดีกรมควบคุมมลพิษหรือผู้แทน อธิบดีกรมประมงหรือผู้แทน อธิบดีกรมศุลกากรหรือผู้แทน เจ้ากรมยุทธการทหารบกหรือผู้แทน เจ้ากรมยุทธการทหารเรือหรือผู้แทน เจ้ากรมยุทธการทหารอากาศหรือผู้แทน เจ้ากรมอุทกศาสตร์หรือผู้แทน ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกรมตำรวจ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนกรุงเทพมหานคร ผู้แทนการทำเรือแห่งประเทศไทย ผู้แทนการสื่อสารแห่งประเทศไทย ประธานกลุ่มอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของวงการอุตสาหกรรมน้ำมันหรือผู้แทน เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินหกคน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมแต่งตั้งจากผู้มีความรู้หรือความชำนาญเกี่ยวกับน้ำมัน การเศรษฐกิจ กฎหมายองค์การระหว่างประเทศ การสื่อสารมวลชน การประชาสัมพันธ์ หรือสิ่งแวดล้อมให้อธิบดีกรมเจ้าท่าเป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้แทนกรมเจ้าท่าและผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคมเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๑๐ ให้ กปน. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมัน
- (๒) จัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมัน ซึ่งแผนดังกล่าวอย่างน้อยต้องประกอบด้วยเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบของหน่วยปฏิบัติการ

(ข) การตรวจสอบและติดตามกรณีที่มีมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันเกิดขึ้น

(ค) การติดต่อสื่อสารและรับแจ้งเหตุ

(ง) การจัดหากำลังคนและเครื่องมือสนับสนุน

ข้อ ๑๑ ให้กรมเจ้าท่าทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงาน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) รับผิดชอบในงานธุรการของ กปน.
- (๒) รับแจ้งเหตุมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน
- (๓) ประสานงานกับหน่วยปฏิบัติการ ในกรณีที่มีมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมันเกิดขึ้น
- (๔) จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบจากมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน
- (๕) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย รวบรวมและแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน

(๖) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน จัดให้มีการฝึกซ้อมการปฏิบัติการ ซักซ้อมความพร้อมเพรียงในการให้ความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ และจัดทำรายงานผลการดำเนินการดังกล่าวเสนอต่อ กปน.

(๗) เบิกจ่ายเงินตรงราชการเพื่อตรงจ่ายสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายตามระเบียบนี้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงการคลัง

(๘) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ กปน. มอบหมาย

(๙) ดำเนินการอื่นตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้หรือที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมายข้อ ๑๒ ให้หน่วยงานปฏิบัติการประกอบด้วยหน่วยงานของรัฐและเอกชน ดังต่อไปนี้

(๑) กองทัพบก

(๒) กองทัพเรือ

(๓) กองทัพอากาศ

(๔) สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(๕) สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม

(๖) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

(๗) กรมการbinพาณิชย์

(๘) กรมการปกครอง

(๙) กรมเจ้าท่า

(๑๐) กรมควบคุมมลพิษ

(๑๑) กรมตำรวจ

(๑๒) กรมประมง

(๑๓) กรมศุลกากร

(๑๔) กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

(๑๕) สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

(๑๖) การท่าเรือแห่งประเทศไทย

(๑๗) การสื่อสารแห่งประเทศไทย

(๑๘) กลุ่มอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของวงการอุตสาหกรรมน้ำมัน

(๑๙) เอกชนอื่นนอกจาก (๑๘)

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่มีมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันเกิดขึ้น ให้หน่วยปฏิบัติการรายงานความคืบหน้าของการปฏิบัติการตามแผนปฏิบัติการให้เลขานุการ กปน.ทราบทุกกระยะ เมื่อเลขานุการ กปน.ได้รับรายงานดังกล่าวแล้วให้รีบเสนอต่อ กปน. เมื่อการปฏิบัติการขจัดมลพิษตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลง ให้เลขานุการ กปน.จัดทำรายงานวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดมลพิษและการปฏิบัติการขจัดมลพิษดังกล่าวเสนอต่อ กปน.

ข้อ ๑๕ ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสนับสนุนด้านผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญการ กำลังคน สถานที่ เครื่องมือ วัสดุ สารเคมี ยานพาหนะและสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตาม แผนปฏิบัติการ ตามที่ศูนย์ประสานงานร้องขอ

ข้อ ๑๖ ศูนย์ประสานงานอาจขอความร่วมมือและความสนับสนุนจากเอกชนด้าน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญการ กำลังคน สถานที่ เครื่องมือ วัสดุ สารเคมี ยานพาหนะและสิ่งอื่นที่จำเป็น ต่อการปฏิบัติการ

ข้อ ๑๗ บรรดาเงินที่มีผู้มอบให้เพื่อใช้ในการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ เนื่องจาก น้ำมันให้หน่วยปฏิบัติการที่เป็นหน่วยงานของรัฐนำไปใช้เพื่อกิจการตามระเบียบนี้ได้โดยไม่ต้องนำส่ง คลังเป็นรายได้แผ่นดิน เงินที่ได้รับชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมันให้หน่วยงานของรัฐนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

ข้อ ๑๘ ในการจัดหาเครื่องมือ วัสดุ สารเคมี ยานพาหนะและสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการ ป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน ให้หน่วยปฏิบัติการที่เป็นหน่วยงานของรัฐขอตั้ง งบประมาณเพื่อการดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมัน พ.ศ. ๒๕๔๗

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการป้องกันและขจัด มลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน พ.ศ. ๒๕๓๘ ให้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติยิ่งขึ้น

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมัน พ.ศ. ๒๕๓๘

ข้อ ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการป้องกันและขจัดมลพิษทาง น้ำเนื่องจากน้ำมัน" เรียกโดยย่อว่า "กปน." ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เป็น ประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงคมนาคม เป็นรองประธานกรรมการ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรม สนธิสัญญาและกฎหมาย อธิบดีกรมการขนส่งทางอากาศ อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ อธิบดีกรม ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อธิบดีกรมอุตุฯ นิยมวิทยา เจ้ากรมยุทธการทหารบก เจ้ากรมยุทธการ ทหารเรือ เจ้ากรมยุทธการทหารอากาศ เจ้ากรมอุทกศาสตร์ ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทน กรุงเทพมหานคร ผู้แทนการทำเรือแห่งประเทศไทย ผู้แทนบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) นายกสมาคมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมน้ำมันหรือผู้แทน เป็นกรรมการ และ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินหกคนซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมแต่งตั้งจากผู้มีความรู้หรือ ความชำนาญเกี่ยวกับน้ำมัน การเศรษฐกิจ กฎหมาย องค์การระหว่างประเทศ การสื่อสารมวลชน ประชาสัมพันธ์ หรือสิ่งแวดล้อม

ให้อธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีเป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี และผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๑๐ ให้ กปน. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน

(๒) จัดทำแผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันแห่งชาติ ซึ่งแผนดังกล่าวอย่างน้อยต้องประกอบด้วยเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบของหน่วยปฏิบัติการ

(ข) การตรวจสอบและติดตาม กรณีที่มีมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมันเกิดขึ้น

(ค) การติดต่อสื่อสารและรับแจ้งเหตุ

(ง) การจัดทำกำลังคนและเครื่องมือสนับสนุน

(จ) การขจัดมลพิษเนื่องจากน้ำมันในแหล่งน้ำ ชายฝั่ง และขอบฝั่ง

(ฉ) การขนย้ายคราบน้ำมันและสิ่งปนเปื้อนน้ำมัน

(ช) การดำเนินการฟื้นฟูให้แหล่งน้ำ ชายฝั่ง และขอบฝั่ง มีสภาพเหมือนเดิมหรือใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้ได้มากที่สุด

(ซ) การประชาสัมพันธ์และแถลงข่าว

(ณ) การอื่นที่จำเป็นต่อการดำเนินการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน

(๓) ควบคุม กำกับ ดูแล และรับผิดชอบในการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน

(๔) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนป้องกัน รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และแถลงข่าวด้านการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน

(๕) กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินค่าใช้จ่ายในการขจัดคราบน้ำมันและค่าเสียหายที่เกิดจากมลพิษของน้ำมัน

(๖) ควบคุมการใช้จ่ายเงินที่หน่วยปฏิบัติการที่เป็นหน่วยงานของรัฐได้รับบริจาค ตาม

ข้อ ๑๗

(๗) เร่งรัดและติดตามผลการดำเนินคดีเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน

(๘) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน

ข้อ ๑๑ ให้กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงาน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบในงานธุรการของ กปน.

- (๒) รับแจ้งเหตุมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน
- (๓) ประสานงานกับหน่วยปฏิบัติการ ในกรณีที่มีมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันเกิดขึ้น
- (๔) จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบจากมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน
- (๕) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย รวบรวม และแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล และข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน

(๖) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน จัดให้มีการฝึกซ้อมการปฏิบัติการ ซักซ้อมความพร้อมเพรียงในการให้ความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ และจัดทำรายงานผลการดำเนินการดังกล่าวเสนอต่อ กปน.

(๗) เบิกจ่ายเงินอุดหนุนราชการเพื่ออุดหนุนสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายตามระเบียบนี้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงการคลัง

- (๘) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ กปน. มอบหมาย
- (๙) ดำเนินการอื่นตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หรือที่คณะรัฐมนตรี หรือนายกรัฐมนตรี มอบหมาย

ข้อ ๑๒ ให้หน่วยปฏิบัติการประกอบหน่วยงานของรัฐและเอกชนดังต่อไปนี้

- (๑) กองทัพบก
- (๒) กองทัพเรือ
- (๓) กองทัพอากาศ
- (๔) กองศุลกากร
- (๕) กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
- (๖) สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- (๗) สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม
- (๘) กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี
- (๙) กรมการขนส่งทางอากาศ
- (๑๐) กรมควบคุมมลพิษ
- (๑๑) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- (๑๒) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๑๓) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (๑๔) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (๑๕) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- (๑๖) การท่าเรือแห่งประเทศไทย
- (๑๗) บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

(๑๘) สมาคมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมน้ำมัน

(๑๙) เอกชนอื่นนอกจาก (๑๘)

ข้อ ๑๔ กรณีมีมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันเกิดขึ้น ให้นหน่วยปฏิบัติการรายงานความคืบหน้าของการปฏิบัติการตามแผนป้องกันให้เลขานุการ กปน. ทราบทุกระยะ เมื่อเลขานุการ กปน. ได้รับรายงานดังกล่าวแล้วให้รีบเสนอต่อ กปน.

เมื่อมีการปฏิบัติการขจัดมลพิษตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลง ให้เลขานุการ กปน. จัดทำรายงานวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดมลพิษและการขจัดมลพิษดังกล่าวเสนอ กปน.

ข้อ ๑๕ ให้นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสนับสนุนด้านผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญการ กำลังคน สถานที่ เครื่องมือ วัสดุ ยานพาหนะ และสิ่งอื่นที่จำเป็นในการปฏิบัติตามแผนป้องกันตามที่ศูนย์ประสานงานร้องขอ

ข้อ ๑๖ ศูนย์ประสานงานอาจขอความร่วมมือและความสนับสนุนจากเอกชนด้านผู้เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการ กำลังคน สถานที่ เครื่องมือ วัสดุ สารเคมี ยานพาหนะ และสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการ

ข้อ ๑๗ บรรดาเงินที่มีผู้มอบให้ในการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมัน ให้นหน่วยปฏิบัติการที่เป็นหน่วยงานของรัฐนำไปใช้เพื่อกิจการตามระเบียบนี้ได้ โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

เงินที่ได้รับขดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน ให้นหน่วยงานของรัฐนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

ข้อ ๑๘ ในการจัดหาเครื่องมือ วัสดุ สารเคมี ยานพาหนะ และสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมัน ให้นหน่วยปฏิบัติการที่เป็นหน่วยงานของรัฐขอตั้งงบประมาณเพื่อการดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายและการฟื้นฟูทะเลไทย พ.ศ. ๒๕๓๙

ข้อ ๗ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการนโยบายและฟื้นฟูทะเลไทย" เรียกโดยย่อว่า "กพท." ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นรองประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ

สิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้บัญชาการทหารเรือ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ อธิบดีกรมประมง ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คณบดีคณะประมงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หัวหน้าภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นกรรมการ

ให้ผู้อำนวยการ "สฟท." เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ "กฟท." แต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการตามจำนวนที่จำเป็น

ข้อ ๘ ให้ กฟท. มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) เสนอนโยบาย และแผนการฟื้นฟูทะเลไทยต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ
- (๒) อนุมัติแผนงานหรือโครงการ และให้ความเห็นเกี่ยวกับวงเงินลงทุนของ หน่วยงานราชการเพื่อดำเนินงานตามนโยบายและแผนการฟื้นฟูทะเลไทยตามข้อ ๑๗
- (๓) กำหนดแนวทางการประสานงาน การบริหารและการใช้ประโยชน์พื้นที่ทะเลไทย
- (๔) เป็นศูนย์กลางประสานงานกับคณะกรรมการอื่นที่แต่งตั้งขึ้นตามกฎหมาย หรือตามมติคณะรัฐมนตรี และมีหน้าที่เกี่ยวข้องข้องกับนโยบายและการฟื้นฟูทะเลไทย
- (๕) เร่งรัด ติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการของหน่วยราชการที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเกี่ยวกับการฟื้นฟูทะเลไทย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความรวดเร็วเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

(๖) ควบคุม อำนวยการ ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบายและแผนการฟื้นฟูทะเลไทย

(๗) กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินงานสำหรับการบริหารงานของ สฟท.

(๘) ขอความร่วมมือในการขอยืมตัวบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ของ หน่วยงานราชการ เพื่อช่วยการปฏิบัติงานของ กฟท. ได้ตามความจำเป็น

(๙) ดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อการฟื้นฟูทะเลไทย

ข้อ ๑๒ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายและการฟื้นฟูทะเลไทยเรียกโดยย่อว่า "สฟท." เป็นหน่วยราชการภายในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ กฟท. และให้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ประสานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดเตรียมแผนงานและโครงการต่างๆ ตามนโยบายและแผนการฟื้นฟูทะเลไทย ตลอดจนการศึกษาวเคราะห์วิทยาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการกำหนดนโยบายและแผนการฟื้นฟูทะเลไทย เพื่อเสนอต่อ กฟท.

(๒) สอดส่อง ดูแล และให้คำแนะนำแก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน หรือการดำเนินกิจการเพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องตามระเบียบนี้

(ก) ชักชวน อำนวยความสะดวก และประสานงานให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนการฟื้นฟูทะเลไทย ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ กฟท. กำหนด

(ข) บริหารแผนงานรวม และประสานการบริหารและการปฏิบัติการตามแผนงานการฟื้นฟูทะเลไทย

(๕) ติดตาม และเร่งรัดการปฏิบัติงานของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

(๖) ปฏิบัติงานและร่วมดำเนินการด้านประชาสัมพันธ์การฟื้นฟูทะเลไทย

(๗) วิเคราะห์และประเมินผลของการฟื้นฟูทะเลไทย เพื่อเสนอต่อ กฟท.

(๘) เชิญบุคคลของหน่วยราชการและภาคเอกชน ให้มาชี้แจงหรือส่งข้อมูลหรือสถิติต่าง ๆ ตลอดจนขอความร่วมมือในการยืมตัวบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ต่างๆ จากหน่วยราชการได้ตามความจำเป็น

(๙) ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใดตามที่ กฟท. มอบหมาย

ข้อ ๑๕ เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัตินโยบายและแผนการฟื้นฟูทะเลไทยที่ กฟท. เสนอแล้ว ให้ กฟท. กำหนดแนวทางดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายและแผนดังกล่าว และถ้าจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อปฏิบัติตามนโยบายและแผนการฟื้นฟูทะเลไทย ให้ กฟท. กำหนดแนวทางดำเนินงานและกำหนดหน่วยราชการที่จะให้รับผิดชอบปฏิบัติงานดังกล่าวด้วย

ข้อ ๑๖ ให้หน่วยราชการที่ กฟท. กำหนดตามข้อ ๑๕ จัดเตรียมแผนงานหรือโครงการสำหรับงานที่จะต้องปฏิบัติขึ้นโดยประสานงานกับ สฟท. แผนงานหรือโครงการดังกล่าวต้องมีรายละเอียดชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน กำลังคน วัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากรการบริหาร ตลอดจนวงเงินรายจ่าย เมื่อหน่วยราชการจัดเตรียมแผนงาน หรือโครงการขึ้นแล้ว ให้ สฟท. รวบรวมและวิเคราะห์เพื่อนำเสนอ กฟท. เพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

ข้อ ๑๗ เมื่อ กฟท. อนุมัติแผนงานหรือโครงการใดแล้ว ให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามนั้นโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่ต้องการใช้เงินกู้เงินบาทสมทบ หรือความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้ กฟท. แจ้งไปยังกระทรวงการคลัง สำนักงบประมาณ และกรมวิเทศสหการเพื่อพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนด้านการเงินให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดตามความเหมาะสม

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามแผนงานหรือโครงการใดโดยเร่งด่วน กฟท. อาจนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติให้จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการนั้นเป็นกรณีพิเศษได้

ข้อ ๑๘ ถ้าหน่วยราชการแห่งใดที่ กฟท. กำหนดตามข้อ ๑๕ ไม่สามารถรับผิดชอบงานที่จะให้ปฏิบัติขึ้นได้ หรือไม่เห็นด้วยกับ กฟท. หรือ สฟท. ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามแผนงานหรือโครงการที่จะรับมาปฏิบัติให้หน่วยงานราชการดังกล่าวรายงานปัญหาอุปสรรคและความเห็นให้ กฟท. ทราบเพื่อพิจารณา

ในกรณีที่ กฟท. ได้พิจารณารายงานของหน่วยราชการตามวรรคหนึ่งแล้วมีมติเป็นเช่นใดให้หน่วยราชการปฏิบัติไปตามนั้น แต่ถ้าหน่วยราชการนั้นยังไม่เห็นชอบกับมติของ กฟท. หน่วยราชการดังกล่าวอาจเสนอให้คณะรัฐมนตรีชี้ขาดได้แต่ต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งมติของ กฟท. หากมิได้มีการดำเนินการเสนอคณะรัฐมนตรีภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้เป็นอันยุติตามมติของ กฟท.

ข้อ ๑๙ ให้หน่วยราชการที่รับผิดชอบแผนงานหรือโครงการที่ กฟท. อนุมัติแจ้งชื่อผู้รับผิดชอบแผนงานหรือโครงการและเจ้าหน้าที่ตำแหน่งสำคัญที่จะมอบหมายให้ปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการต่อ สฟท. เพื่อการประสานงานระหว่างหน่วยปฏิบัติ

ข้อ ๒๐ ให้ผู้รับผิดชอบแผนงานหรือโครงการจัดให้มีแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมเพื่อดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายและมีคุณภาพ ทบทุนค่าใช้จ่ายและค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรการบริหารเป็นประจำตามควรแก่กรณี และทำรายงานความก้าวหน้าของแผนงานหรือโครงการเป็นระยะ ๆ รูปแบบของรายงานความก้าวหน้าของแผนงานหรือโครงการให้เป็นไปตามที่ กฟท. กำหนด ในกรณีที่มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการให้ผู้รับผิดชอบแผนงานหรือโครงการแจ้งให้ สฟท. ทราบและประสานงานกับ สฟท. เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ข้อ ๒๑ ให้หัวหน้าหน่วยงานราชการรับผิดชอบอำนวยการให้งานตามแผนงานหรือโครงการที่รับมอบหมายดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย และสอดคล้องกับนโยบายและแผนการฟื้นฟูทะเลไทย

ข้อ ๒๒ ให้หน่วยราชการที่รับผิดชอบแผนงานหรือโครงการจัดให้มีระบบการควบคุมตรวจสอบ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการ และส่งรายงานความก้าวหน้าของแผนงานหรือโครงการให้ สฟท. เพื่อรายงานต่อ กฟท. ตามระยะเวลาที่ กฟท. กำหนด

ข้อ ๒๓ ให้ สฟท. ติดตามความก้าวหน้าของแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ในการฟื้นฟูทะเลไทยกับให้พิจารณา วิเคราะห์ และประเมินผลความก้าวหน้าของงานเสนอต่อ กฟท. เพื่อทราบหรือเพื่อพิจารณาตามควรแก่กรณี

ข้อ ๒๔ ในกรณีที่ กฟท. ได้มีมติให้มีการดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการประสานงานการบริหารหรือการใช้ประโยชน์พื้นที่ทะเลไทย เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนการฟื้นฟูทะเลไทย ให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมติของ กฟท. ในกรณีที่หน่วยราชการใดมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามมติ กฟท. ให้รายงานให้ กฟท. ทราบเพื่อพิจารณา และให้นำความในวรรคสองของข้อ ๑๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อนึ่ง คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในการยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยนโยบายการฟื้นฟูทะเลไทย พ.ศ. ๒๕๓๙ และคณะกรรมการนโยบายและการฟื้นฟูทะเลไทย แล้ว

พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑

(กำหนดนโยบายหรือมาตรการเพื่อป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว)

มาตรา ๑๕ ให้คณะกรรมการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเสนอ คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยว วิธีปฏิบัติ และความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจน

ในกรณีที่สภาวการณ์เปลี่ยนแปลงไปในระหว่างที่แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติคงใช้บังคับ คณะกรรมการอาจดำเนินการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาวการณ์นั้นได้ โดยให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗ เพื่อประโยชน์ในการรักษา ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว หรือการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ คณะกรรมการอาจกำหนดให้เขตพื้นที่ใดเป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยพิจารณาร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตพื้นที่ ทั้งนี้ ให้มีการรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนในพื้นที่เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

เขตพัฒนาการท่องเที่ยวตามวรรคหนึ่งจะกำหนดเป็นกลุ่มจังหวัด จังหวัด หรือพื้นที่เฉพาะก็ได้โดยให้ออกเป็นกฎกระทรวงระบุชื่อของเขตพัฒนาการท่องเที่ยว และในกรณีจำเป็น ให้มีแผนที่สังเขปแสดงแนวเขตแนบท้ายกฎกระทรวงด้วย การเปลี่ยนแปลงแนวเขตหรือการเพิกถอนเขตพัฒนาการท่องเที่ยวให้ออกเป็นกฎกระทรวง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

๑. อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้อย่างยั่งยืน มีสมดุล
๒. ฟื้นฟูและสร้างใหม่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศ
๓. ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ
๔. ยกกระดับกระบวนการตัดสินใจ กำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว

๑. เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

๒. อนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในและนอกถิ่นกำเนิด

๓. อนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลาคองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ

๔. รักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๕. ส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล

๑. เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพทางทะเล

๒. ปรับปรุง ฟื้นฟู และสร้างใหม่ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบ

๓. ฟื้นฟูชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชายฝั่งทะเลได้รับการป้องกันและแก้ไขทั้งระบบ และมีนโยบายการจัดการชายฝั่งแบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม

๔. พัฒนาและเพิ่มสัดส่วนกิจกรรมทางทะเลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

๑. ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๒. มีการปรับตัวเพื่อลดความเสี่ยงและเสียหายจากภัยธรรมชาติและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๓. มุ่งเป้าสู่การลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ของภาครัฐและภาคเอกชน

๔. พัฒนาและสร้างระบบรับมือปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

๕. พัฒนาความมั่นคงน้ำ พลังงาน และเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๖. พัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศเพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบ ในการใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำให้ทัดเทียมกับระดับสากล

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

(United Nations Convention on the Law Of the Sea : UNCLOS)

จัดทำขึ้นโดยสมัชชาสหประชาชาติซึ่งเริ่มต้นขึ้น ณ นครนิวยอร์ก ในเดือนธันวาคม ๒๕๑๖ และได้ข้อมติที่ 3067 (XXVIII) ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลครั้งที่ ๓ ณ กรุงมอนเตโกแบร์ ประเทศจาไมกา โดยประเทศต่างๆ สามารถเริ่มลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 ได้ตั้งแต่บัดนั้น ทั้งนี้ อนุสัญญาฯ เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อ

วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ หลังจากที่รัฐภาคีที่ ๖๐ ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ โดยมีสาระสำคัญคือ การประมวลกฎหมายจารีตประเพณีทางทะเล อาทิ เรื่องทะเลอาณาเขต เรื่องเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และเรื่องไหล่ทวีป

นอกจากนี้ บทบัญญัติอนุสัญญาฯ ยังได้กำหนดหลักการทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรจากทะเลซึ่งรวมถึงทรัพยากรที่มีชีวิตและทรัพยากรจากผิวดินและใต้ดิน สำหรับการ ระบุข้อพิพาทนั้นอนุสัญญาฯ ได้กำหนดให้จัดตั้งศาลระหว่างประเทศว่าด้วยกฎหมายทะเลซึ่งมีอำนาจ หน้าที่ในข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการตีความและการบังคับใช้ออนุสัญญาฯ ให้จัดการประชุมรัฐภาคีฯ เพื่อติดตามการบังคับใช้ออนุสัญญาฯ เป็นประจำทุกปี

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลโดยการให้ สัตยาบันแล้วเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๔ นับเป็นประเทศที่ ๑๖๒ ของสมาชิกสหประชาชาติโดยมี ลำดับชั้นตอนดังนี้

๑. วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๓ - คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ไทยเข้าเป็นภาคี อนุสัญญาฯ และได้้นำเรื่องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๙๐ ของ รัฐธรรมนูญ

๒. วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๔ - ที่ประชุมร่วมรัฐสภามีมติเห็นชอบการเข้าเป็นภาคี อนุสัญญาฯ ของไทย

๓. วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ - รัฐบาลโดยกระทรวงการต่างประเทศยื่นสัตยาบันสาร สำหรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ต่อองค์การสหประชาชาติ

๔. วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๔ - อนุสัญญาฯ มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย

ในการเข้าเป็นภาคีนั้น ประเทศไทยมีคำประกาศแนบท้ายการให้สัตยาบันในลักษณะ คล้ายข้อสงวนดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลไทยจะดำเนินการทบทวนกฎหมายและข้อบังคับภายในของตน เพื่อให้ สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลอย่างค่อยเป็นค่อยไป

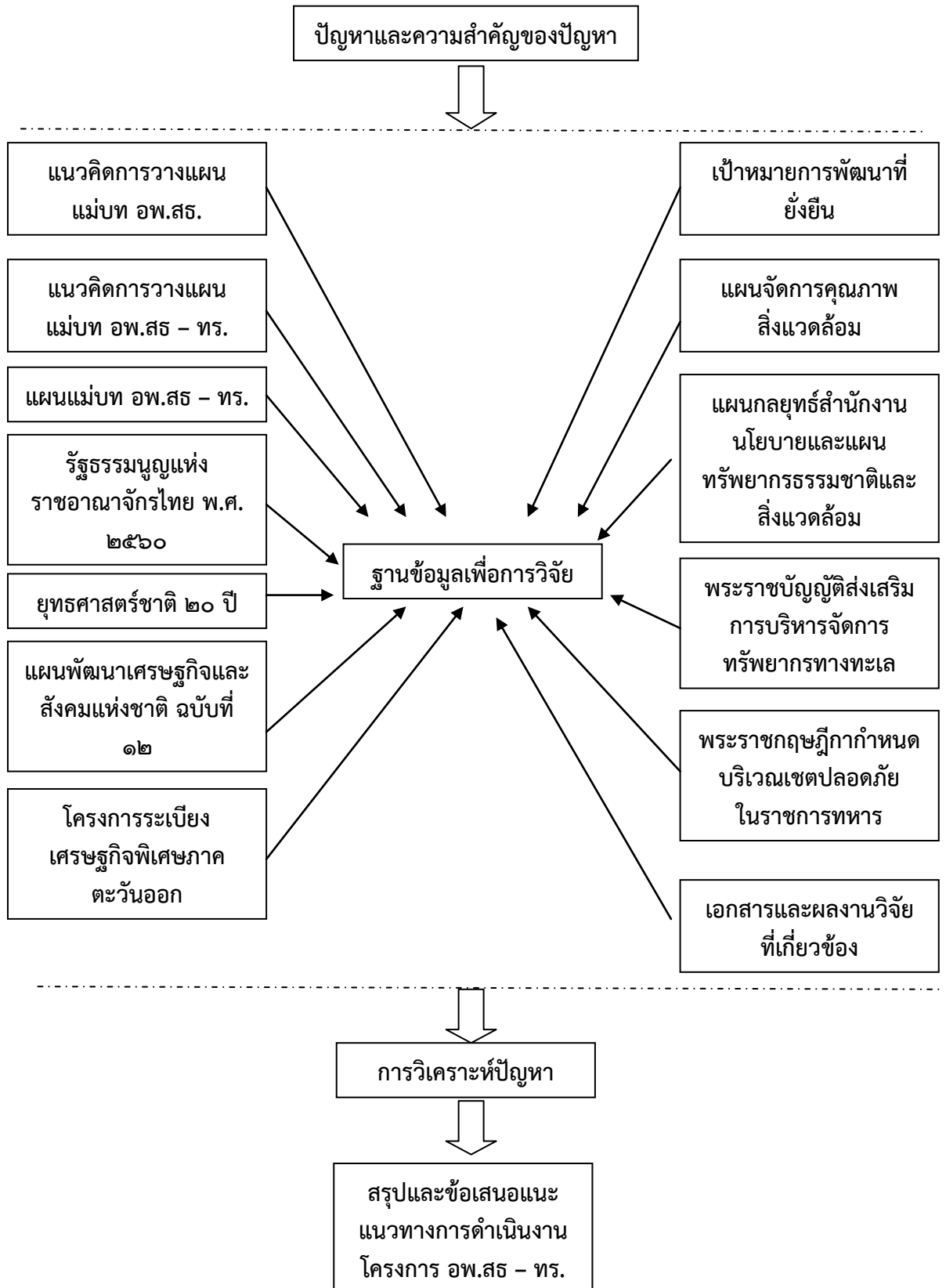
๒. รัฐบาลไทยไม่ผูกพันคำประกาศหรือการแสดงท่าทีที่มีวัตถุประสงค์เป็นการตัดหรือ เปลี่ยนแปลงขอบเขตทางกฎหมายตามบทบัญญัติและไม่ผูกพันโดยกฎหมายภายในใดๆ ที่ไม่สอดคล้อง กับหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

๓. การให้สัตยาบันของไทยไม่เป็นการรับรองหรือยอมรับการอ้างสิทธิเหนือพื้นที่ของรัฐ ภาคีใดๆ

๔. รัฐบาลไทยเข้าใจว่า ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ การใช้เสรีภาพในการเดินเรือ ที่สอดคล้องกับบทบัญญัติจะไม่รวมถึงการใช้ทะเลในทางไม่สันติโดยปราศจากความยินยอมของรัฐ ชายฝั่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกทางทหารหรือกิจกรรมที่กระทบต่อสิทธิและผลประโยชน์ของรัฐ ชายฝั่งและไม่รวมถึงการคุกคามหรือการใช้กำลังต่อบุรณภาพแห่งดินแดน เอกราชทางการเมือง สันติภาพ หรือความมั่นคงของรัฐชายฝั่ง

๕. รัฐบาลไทยสงวนสิทธิที่จะทำคำประกาศที่เกี่ยวกับการระบุข้อพิพาทในการตีความ หรือการใช้ออนุสัญญาฯ เมื่อเวลาที่เหมาะสม

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

บทที่ ๓ การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล

จากแนวโน้มความสนใจในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบซึ่งเป็นค่านิยมของสังคมโลกในยุคปัจจุบันตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Sustainable Development Goals : SDGs) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า Agenda2030 รวมทั้งการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ตลอดจนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ที่ให้การรักษาสีน้ำเงิน การใช้ประโยชน์ทรัพยากร การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพรวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสมดุลและยั่งยืนภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในอนาคตเป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือดำเนินการโดยจะหลีกเลี่ยงมิได้ จึงทำให้มีความจำเป็นต้องศึกษาผลกระทบในทุกมิติที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการใดๆ อันหมายรวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับโครงการ อพ.สธ.-ทร.จากโครงการ EEC ที่เกี่ยวข้องในหลายมิติของ SDGs ด้วยเช่นกัน

รูปแบบการบริหารจัดการในปัจจุบัน

ที่ตั้งของโครงการ อพ.สธ.-ทร. ซึ่งประกอบด้วยพิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย บริเวณเขาหมาจอร์รวมทั้งพื้นที่บริเวณโดยรอบทั้งหมดของเกาะเสม็ดและเกาะใกล้เคียง รวม ๙ เกาะ ถือเป็นพื้นที่อนุรักษ์เพราะยังอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีทัศนียภาพที่งดงาม ซึ่งย่อมเป็นที่ต้องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและความต้องการเข้าถึงสถานที่ เพื่อการศึกษาเรียนรู้ การเยี่ยมชมรวมทั้งการดำเนินกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ที่หลากหลายของประชาชนจำนวนมากที่สำคัญ การที่พื้นที่โครงการมีเขตต่อเนื่องกับชุมชนบ้านช่องเสม็ด ชุมชนอำเภอสัตหีบ เขตท่าเรือจุกเสม็ด เขตอุตสาหกรรมบ้านฉางและมาบตาพุดกับเป็นชายฝั่งของทะเลเปิดในพื้นที่อ่าวประวัติศาสตร์ของประเทศ ซึ่งผู้ใช้ทะเลโดยสุจริตย่อมมีอิสระในการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่แม้ว่าจะมีความเสี่ยงต่อการที่พื้นที่นี้อาจได้รับผลกระทบโดยตรงจากกิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่โดยรวม อันเนื่องมาจากพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบต่อผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์อยู่แล้วนั่นเอง ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานโครงการ อพ.สธ.-ทร. เป็นไปอย่างรอบคอบและสอดคล้องกับเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น โดยยังคงดำรงเป้าหมายตามพระราชดำริฯ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จึงต้องมีการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมให้เห็นภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมตามกรอบงานต่างๆ เสียก่อน เพื่อนำมาศึกษาว่ามีประเด็นใดที่อาจได้รับผลกระทบจนเกิดเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การศึกษานี้อยู่ในกรอบการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้บรรลุเป้าหมายในบริบทของโครงการ EEC กล่าวคือเพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำในระดับภูมิภาค สำหรับผู้มีรายได้สูงและเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งเพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมการจัดอบรมสัมมนาและการจัดประชุมตลอดจน เพื่อตอบสนองธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการท่าเรือเนกประสงค์ สำหรับเรือเฟอร์รี่และเรือสำราญจากท่าเรือน้ำลึกจุกเสม็ดเชื่อมโยงฝั่งทะเลอ่าวไทยเท่านั้น จึงกำหนดขอบเขตการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเฉพาะพื้นที่เขตปลอดภัยในราชการทหารแห่งกองทัพเรือและเฉพาะประชาชนในพื้นที่ตำบลแสมสาร ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่ใกล้ชิดที่สุดสำหรับการวิจัยนี้เท่านั้น

บ้านช่องแสมสารเป็นหมู่บ้านชาวประมงในเขตตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ทะเลในบริเวณช่องแสมสารเป็นแหล่งขยายพันธุ์และเติบโตของสัตว์น้ำนานาชนิด จึงเป็นที่นิยมมากสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการตกปลาและเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับฝึกการดำน้ำหรือตกปลาหมึก ในอดีตมีครอบครัวชาวประมงเพียงไม่กี่หลังคาเรือนอาศัยอยู่แต่ในเวลาต่อมา เนื่องจากโดยสภาพการเป็นหมู่เกาะเล็กๆ ใกล้ชายฝั่งที่เป็นเสมือนแนวป้องกันคลื่นจากทะเลเปิดที่ซัดเข้าหาฝั่งและเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำนานาชนิด บริเวณนี้จึงเหมาะสำหรับเป็นจุดกำบังคลื่นลม สำหรับเรือประมงและเหมาะสำหรับการทำอาชีพประมงส่งผลทำให้มีจำนวนเรือประมงที่มีลูกเรือ ทั้งที่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นคนจากประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นหมู่บ้านชาวประมงขนาดใหญ่ที่ประชากรส่วนใหญ่มิใช่คนถิ่นนี้ไปในที่สุด ปัจจุบันสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณช่องแสมสารและบนเกาะต่างๆ ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มากเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพเรือ

หมู่เกาะแสมสารประกอบด้วยเกาะน้อยใหญ่จำนวน ๙ เกาะคือ เกาะแสมสาร เกาะปลาหมึก เกาะแรด เกาะขาม เกาะฉางเกลือ เกาะโรงโขน เกาะโรงหนัง เกาะจวง และเกาะจาน ในภาพรวม เกาะแสมสารซึ่งเป็นเกาะหลักของหมู่เกาะมีลักษณะเป็นรูปทรงยาวรีวางตัวในแนวทิศเหนือ-ใต้ขนาดพื้นที่โดยรวมประมาณ ๕ ตารางกิโลเมตร พื้นที่บนเกาะมีลักษณะดินลูกรัง ภูมิประเทศบนเกาะประกอบไปด้วยภูเขาขนาดใหญ่ ๑ ลูกสูงจากระดับทะเลกลางประมาณ ๑๖๗ เมตรอยู่ทางทิศเหนือของเกาะและมีภูเขาขนาดย่อม ๑ ลูกสูงจากระดับทะเลปานกลางประมาณ ๑๕๙ เมตรอยู่ทางทิศใต้ของเกาะรวมทั้งมีเนินขนาดความสูงเล็กน้อยอีกบางส่วนอยู่ทางทิศใต้ของแหลมแสมสารออกไปประมาณ ๒ กิโลเมตร ด้านทิศตะวันตกและด้านทิศตะวันออกมีหาดทรายเป็นแนวยาวตัวเกาะอยู่ห่างจากฝั่งของอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๘ กิโลเมตร เกาะแสมสารเป็นเกาะที่มีความงดงามมากแต่เคยได้รับผลกระทบจากชาวบ้านที่ส่วนมากมีอาชีพประมงและทำไร่โดยเฉพาะตามพื้นที่บริเวณที่ราบและชายฝั่งทะเลด้านที่อยู่ใกล้แผ่นดินใหญ่ มีร่องรอยของสิ่งปลูกสร้างที่พักอาศัยและทำไร่เลื่อนลอย ตัดไม้เพื่อทำที่พักอาศัยและใช้เป็นเครื่องมือทำการประมงปรากฏอยู่สภาพป่าส่วนใหญ่ค่อนข้างสมบูรณ์ เป็นป่าดงดิบแล้ง ห่อมป่าดิบเชิงเขา และป่าทุ่งหญ้าเป็นหย่อมๆ จำนวนชนิดพืชเท่าที่สำรวจพบมี ๒๒๐ ชนิด ส่วนเกาะแรดซึ่งเป็นเกาะที่อยู่ใกล้ชายฝั่งระหว่างแผ่นดินใหญ่กับเกาะแสมสาร มีร่องรอยของสิ่งปลูกสร้างที่พักอาศัยของชาวประมงตามแนวชายฝั่งด้านตะวันตกและทางด้านทิศเหนือของเกาะ ลักษณะเป็นที่พักชั่วคราวของชาวประมงชายฝั่ง การแผ้วถางป่าบริเวณใจกลางเกาะไม่ปรากฏ จำนวนชนิดพืชเท่าที่สำรวจพบมี ๑๔๘ ชนิด สำหรับเกาะขามซึ่งเป็นเกาะห่างจากเกาะแสมสารและเกาะแรดพอสมควร แต่เป็นเกาะที่มีเสน่ห์ที่ดึงดูดให้ประชาชนให้ไปเยี่ยมเยียนมากที่สุดเพราะความเป็นป่าสีเขียวอุดม

สมบูรณ์รวมทั้งน้ำทะเลใสสะอาดทั้งยังมีพันธุ์ไม้จำนวนมากถึง ๑๗๒ ชนิดเป็นแรงดึงดูด นับว่ามีความหลากหลายทางชีวภาพเป็นลำดับที่สองรองจากเกาะเสมสารเท่านั้น

ลักษณะตะกอนพื้นท้องทะเลบริเวณเกาะเสมสาร เกาะขาม เกาะแรด เกาะจวง เกาะจาน เกาะโรงโชน และเกาะโรงหนังมีลักษณะเป็นโคลนปนทราย ส่วนในบริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันตกของเกาะขาม ทิศใต้ของเกาะจระเข้ และด้านทิศใต้ของเกาะจวง มีลักษณะเป็นทราย และในบริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะฉางเกลือมีลักษณะเป็นโคลน บริเวณทิศใต้เกาะจวง ตะกอนเป็นชนิดกรวด ด้วยลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของเกาะเสมสารที่อยู่ไม่ไกลจากฝั่งมากนักทั้งยังเป็นเกาะที่ไม่มีราษฎรอยู่อาศัยและมีที่ตั้งอยู่ใกล้ฝั่ง ทำให้การเดินทางสะดวก ประกอบกับการมีเกาะน้อยใหญ่เรียงรายอยู่รอบข้างทำให้เกาะเสมสารมีร่องน้ำด้านทิศตะวันตก ระหว่างเกาะขามและร่องน้ำทางด้านทิศใต้ระหว่างเกาะจวงและเกาะโรงโชน เกาะโรงหนัง และเกาะฉางเกลือ โดยลักษณะของร่องน้ำที่แต่ละด้านมีความกว้าง ความลึก ความเร็วของกระแสน้ำที่แตกต่างกัน ส่งผลให้สภาพนิเวศมีความแตกต่างกันก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่โดยรอบบริเวณหมู่เกาะเสมสาร และเป็นเหตุผลสำคัญที่เกาะเสมสารมีความเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่ดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั่นเอง

เกาะใหญ่น้อยที่กระจายอยู่ในหมู่เกาะเสมสารมีระบบนิเวศธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ตามสภาพภูมิประเทศและมีความเชื่อมโยงกันของแต่ละระบบอย่างใกล้ชิดทั้งทางกายภาพและชีวภาพ ประกอบด้วย ๓ ระบบนิเวศที่สำคัญคือ

ระบบนิเวศป่าไม้บนบก เป็นระบบนิเวศที่ควบคุมพื้นที่ส่วนใหญ่บริเวณเกาะเสมสาร และเกาะข้างเคียง มีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านรักษาสมดุลของระบบนิเวศจากยอดเขาสู่ทะเล เกาะเสมสารและเกาะข้างเคียงประกอบขึ้นเป็นหมู่เกาะขนาดเล็กที่แสดงลักษณะของภูเขาเล็กๆ ส่วนใหญ่ขนาดสูงไม่เกิน ๑๕๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลภูมิอากาศมีอุณหภูมิและความชื้นที่สม่ำเสมอตลอดปี สภาพพื้นที่มีดินและหินผสมผสานกระจายอยู่ทั่วไปซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดความแตกต่างของพืชในระบบนิเวศบริเวณหมู่เกาะเสมสารที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจน

ระบบนิเวศป่าไม้บนบกมีองค์ประกอบพันธุ์พืชที่สำคัญนานาชนิดกระจายอยู่ทั่วบริเวณเกาะตามสภาพพื้นที่หาดทราย โขดหิน หน้าผา และบนเขา ชนิดพืชที่สำคัญมีทั้งไม้ยืนต้นไม้พุ่มไม้เถาและหญ้าได้แก่ กระทิง เทียน สีสอ กระแจะ คันทรง กุ่มบก มะกอกป่า ปิบ เกด จำปีแขก ติวขน ไม้พลอง ยอป่า ลำบิดตง กะอวม ก้างปลา ตะขบป่า ประยงค์ป่า มะนาวผี อบเชยเถา ถอบแถบเครือ มะกล่ำ ตาหนูเถาย่านางถั่วคล้ำ ผักบุ้งทะเล เตยทะเล และหญ้าลอยลม เป็นต้น

ชนิดสัตว์ที่พบในระบบนิเวศป่าไม้บนบกที่ทั้งสัตว์ขนาดใหญ่ สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ขนาดเล็ก และนกนานาชนิด สัตว์ขนาดใหญ่ที่พบได้แก่ เก้ง สัตว์เลื้อยคลานทั้ง งู กิ้งก่า สำหรับสัตว์ขนาดเล็กมีทั้งสัตว์หน้าดินและจุลินทรีย์นานาชนิด ส่วนนกชนิดสำคัญที่พบได้แก่ นกกระปูด นกกะลิง นกเต่าดิน นกกระเต็นนกกม้น นกปรอท นกแซงแซว นกนางนวล และ นกกระจิบ เป็นต้น ทั้งนี้ข้อมูลที่รวบรวมได้นี้เกิดจากการศึกษาที่เน้นอยู่บนเกาะเสมสารเป็นหลัก ส่วนเกาะข้างเคียงจะศึกษาบนเกาะแรด และเกาะขามซึ่งมีประชากรพันธุ์พืชในจำนวนค่อนข้างใกล้เคียงกัน

ระบบนิเวศป่าไม้ชายฝั่ง ที่พบบริเวณรอบๆเกาะเสมสารและเกาะข้างเคียงของบางเกาะเท่านั้นคือ ระบบนิเวศป่าชายเลนที่เป็นเสมือนแนวเชื่อมต่อระหว่างระบบนิเวศป่าไม้บนบก

กับระบบนิเวศทางทะเล ระบบนิเวศป่าชายเลนเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพันธุ์สัตว์น้ำ และสัตว์ประเภทอื่นรวมถึงนกนานาชนิด

พันธุ์พืชที่สำคัญพบบริเวณป่าชายเลนซึ่งครอบคลุมพื้นที่ขนาดเล็กรอบเกาะบางเกาะเท่านั้นคือ โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ แสมขาว ตาตุ่มทะเล ตะบัน สำมะง่า ข้าเลือด ตีนเป็ดทะเล เทียนทะเล และโพธิ์ทะเล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพวกสาหร่ายสีแดง สาหร่ายสีเขียว และสาหร่ายสีน้ำตาล

ชนิดสัตว์น้ำที่พบในบริเวณระบบนิเวศป่าชายเลนมีทั้งกุ้ง ปลาปู และหอย ชนิดกุ้งที่พบได้แก่ กุ้งแชบ๊วย กุ้งกุลาดำ กุ้งตะกวด และกุ้งติดชั้น ปลาที่พบมีนานาชนิดและที่สำคัญ ได้แก่ ปลากะบอก ปลากะพงขาว ปลากะพงแดง ปลาแป้น ปลาตะกรับ ปลาสิ่กุน ปลาการัง และปลาข้าวเม่า ปูที่พบได้แก่ ปูแสม ปูก้ามดาบและปูดำ สำหรับหอยมีหลายชนิดทั้งฝาเดียวและสองฝาที่สำคัญได้แก่ หอยดำ หอยขี้นก หอยนางรม เป็นต้น

ระบบนิเวศทะเล บริเวณเกาะแสมสารและเกาะช้างเคียง ค่อนข้างสมบูรณ์เป็นอย่างดีจากการปฏิบัติ ๗ กิจกรรมภายใต้ ๓ กรอบการดำเนินงานตามแผนแม่บท อพ.สธ.-ทร. ในห้วงเวลาเกือบ ๒๐ ปีที่ผ่านมา กองทัพเรือในฐานะเจ้าของโครงการและสถาบันการศึกษาที่ร่วมสนองพระราชดำริฯ ด้านวิชาการได้รวบรวมและนำเสนอผลงานทางวิชาการ ซึ่งมุ่งเน้นความหลากหลายทั้งทางชีวภาพและกายภาพในทุกมิติตั้งแต่ยอดเขาถึงใต้ทะเล สามารถแบ่งขอบเขตของทรัพยากรที่สำคัญตามเกาะต่างๆ ได้ดังนี้

เกาะแสมสารมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม

๑. แนวพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย อนุบาลตัวอ่อน และผสมพันธุ์ของสัตว์เฉพาะถิ่น เช่น แอ้ทะเล

๒. แนวพื้นที่หญ้าทะเล

๓. แนวพื้นที่ป่าบนบก

๔. แนวพื้นที่ปะการัง

๕. แนวพื้นที่การศึกษาการขยายพันธุ์พืช

๖. แนวพื้นที่การขยายพันธุ์ปะการัง หอยมือเสือ สาหร่ายทะเล

๗. แนวพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ สวนพรรณไม้ ๗๗ จังหวัด

๘. แนวพื้นที่สวนรุกขชาติ

๙. แนวพื้นที่สวนไม้วงศ์ปาล์ม

๑๐. แนวพื้นที่จัดนิทรรศการสวนหิน พันธุ์ไม้ท้องถิ่น

๑๑. แนวพื้นที่บริการการท่องเที่ยว การดำน้ำ

๑๒. แนวพื้นที่เขตจอดเรือ

๑๓. อาคารสถานที่ ประกอบด้วย อาคารบรรยาย – ต้อนรับ ร้านอาหาร ห้องอาบน้ำ

สุขา

๑๔. เกาะขามมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม

๑๕. แนวพื้นที่หญ้าทะเล

๑๖. แนวพื้นที่ป่าบนบก

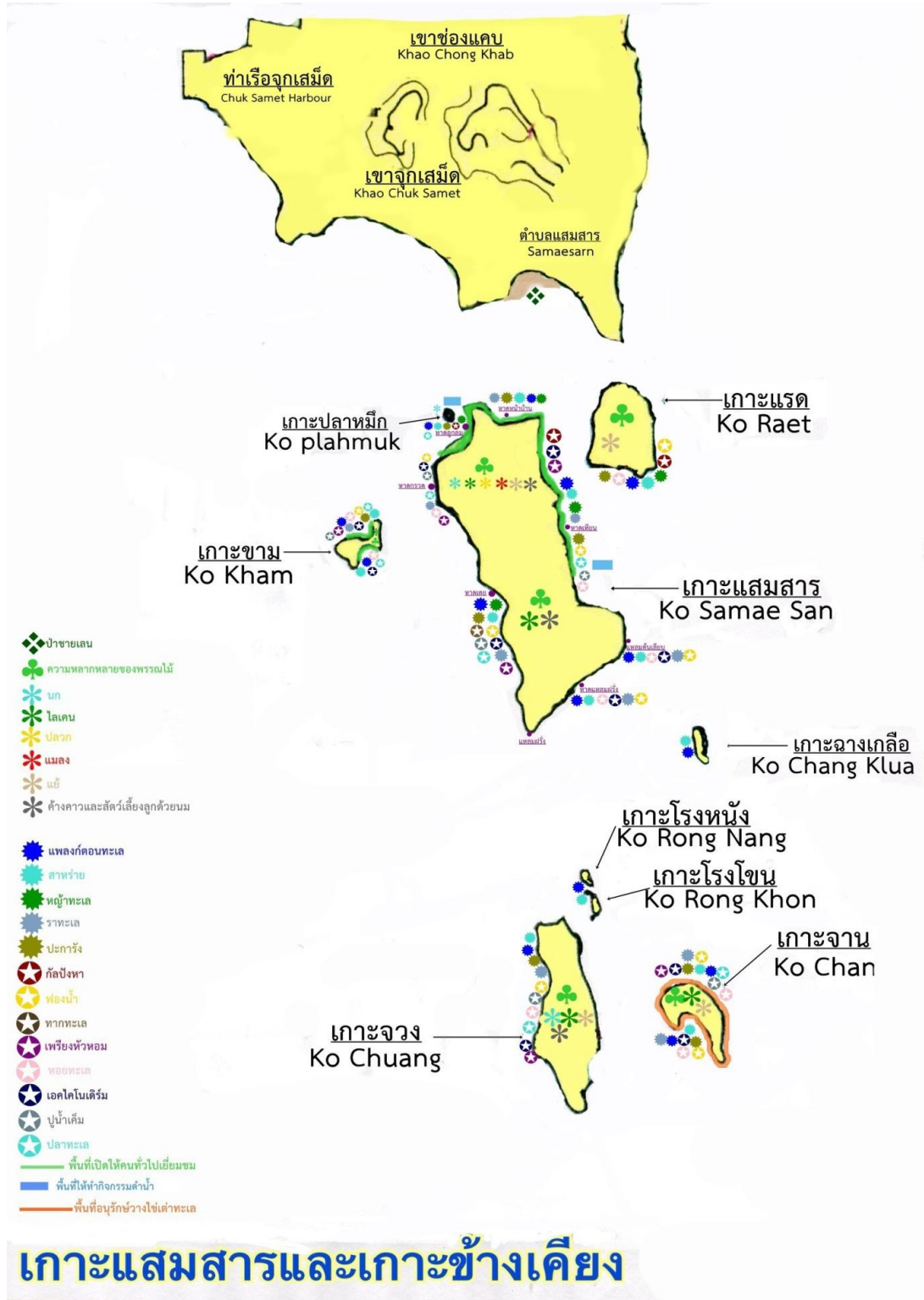
๑๗. แนวพื้นที่ปะการัง
 ๑๘. แนวพื้นที่เขตจุดเรือ
 ๑๙. อาคารสถานที่ ประกอบด้วย อาคารบรรยาย – ต้อนรับ ร้านอาหาร ห้องอาบน้ำ

สุขา

๒๐. เกาะปลาหมึกมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม
 ๒๑. แนวพื้นที่หญ้าทะเล
 ๒๒. แนวพื้นที่ปะการัง
 ๒๓. เกาะจวง มีพื้นที่สำหรับกิจกรรม
 ๒๔. แนวพื้นที่หญ้าทะเล
 ๒๕. แนวพื้นที่ปะการัง
 ๒๖. เกาะจามมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม
 ๒๗. แนวพื้นที่หญ้าทะเล
 ๒๘. แนวพื้นที่ปะการัง
 ๒๙. เกาะโรงโชนมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม
 ๓๐. แนวพื้นที่หญ้าทะเล
 ๓๑. แนวพื้นที่ปะการัง
 ๓๒. เกาะโรงหนังมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม
 ๓๓. แนวพื้นที่หญ้าทะเล
 ๓๔. แนวพื้นที่ปะการัง
 ๓๕. เกาะแรดมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม
 ๓๖. แนวพื้นที่หญ้าทะเล
 ๓๗. แนวพื้นที่ปะการัง
 ๓๘. เกาะฉางเกลือมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม
 ๓๙. แนวพื้นที่หญ้าทะเล
 ๔๐. แนวพื้นที่ปะการัง

เมื่อใช้ข้อมูลและสถิติที่ศูนย์ข้อมูล พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย อพ.สธ.-ทร. ได้ทำการรวบรวมไว้ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๑-๒๕๖๐ จัดวางลงบนแผนภาพที่ ๓-๑ แล้วสามารถแสดงในแผนภาพแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่กิจกรรมได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๓-๑ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่กิจกรรมหมู่เกาะเสม็ด

ที่มา : ผู้วิจัย, ๒๕๖๑.

ปัญหาและความจำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการรองรับการเปลี่ยนแปลง

จากแผนภาพที่ ๓-๑ จะเห็นได้ว่ากิจกรรมในหมู่เกาะแสมสารที่ยังมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากเป็นพื้นที่โครงการ อพ.สธ.-ทร. ที่กองทัพเรือมุ่งเน้นศึกษา เพื่ออนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยมีงานศึกษาวิจัยทางวิชาการสนับสนุนเป็นหลัก ในขณะที่กิจกรรมหลักของชุมชนบ้านช่องแสมสารคือการใช้ทะเลเพื่อทำประมงและการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ สำหรับทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งมีความต้องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเพื่อการอยู่อาศัย และเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มมากยิ่งขึ้นขึ้นไปตามความต้องการของผู้บริโภคที่ขยายตัวตามการเติบโตของระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยไม่คำนึงถึงฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจนทรัพยากรเสื่อมโทรมลงตามลำดับ รวมทั้งพฤติกรรมerkการกำจัดขยะประเภทต่างๆ ด้วยการทิ้งลงทะเลหรือการทิ้งน้ำเสียในพื้นที่พักอาศัย การทำประมงผิดกฎหมาย การลักลอบตัดไม้จากเกาะในพื้นที่โครงการ โดยไม่ใส่ใจถึงผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนในหมู่บ้านชายทะเลและลูกเรือประมงที่มีมากขึ้นตามการขยายตัวของชุมชนซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหลายอย่างต่อหลายระบบนิเวศ สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่อยู่ในความสนใจของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจังเป็น เพราะยังคงมีความขัดแย้งเกี่ยวกับการอ้างสิทธิการครอบครองที่ดินในพื้นที่ทรงสงวนที่สะสมมาเป็นระยะเวลายาวนานก่อให้เกิดขาดความร่วมมือกันอย่างแน่นแฟ้นจริงใจระหว่างประชาชนที่อ้างสิทธิ์กับกองทัพเรือ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากร โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ซึ่งจะหลั่งไหลเข้ามาในพื้นที่โครงการ อพ.สธ.-ทร. อย่างมีนัยยะสำคัญ เมื่อโครงการ EEC มีความก้าวหน้าไปตามลำดับรวมทั้งผลกระทบต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลโดยตรงระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในสภาพปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขเหล่านี้ จึงเป็นที่น่ากังวลว่าหากขาดบริหารจัดการที่ดีแล้วเมื่อความต้องการใช้ทรัพยากรอย่างไม่จำกัด หรือมากจนเกินศักยภาพการดำรงสภาพหรือเกินอัตราการผลิตเกิดขึ้นเมื่อใด ความขัดแย้งระหว่างกิจกรรมที่มีเป้าหมาย เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาของโครงการ อพ.สธ.-ทร. กับกิจกรรม เพื่อปากท้อง หรือเพื่อบริการการท่องเที่ยวของภาคประชาชนในลักษณะของการแย่งชิงทรัพยากรย่อมต้องเกิดขึ้นในไม่ช้าก็เร็ว

ตารางที่ ๓-๑ สถิติการเข้าใช้พื้นที่ในหมู่เกาะแสมสาร

สถิติเยี่ยมชมพิพิธภัณฑฯ (เสียค่าธรรมเนียม)

เดือน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย	รวมทั้งสิ้น
ปีงป. 51			3,871	4,353	3,401	3,582	3,337	2,531	1,520	3,131	6,547	3,570	35,843
ปีงป. 52	4,672	3,362	4,068	5,018	3,491	4,585	3,635	2,853	1,583	3,930	6,802	6,642	50,641
ปีงป.53	5,338	4,599	4,942	6,097	5,078	6,831	2,281	2,203	1,976	5,961	6,155	9,388	60,849
ปีงป.54	6,707	3,593	4,893	6,523	11,470	5,987	2,562	1,529	1,116	3,679	6,044	3,522	57,625
ปีงป.55	3,455	1,941	3,825	5,280	4,846	5,656	1,716	1,801	1,245	3,022	6,210	4,549	43,546
ปีงป.56	3,381	2,395	4,305	3,383	4,312	5,719	1,720	1,289	1,000	1,795	4,310	2,461	36,070
ปีงป.57	3,117	2,961	3,477	5,156	4,274	5,648	1,667	1,400	1,444	2,922	5,008	3,432	40,506
ปีงป.58	2,719	4,003	3,358	3,353	4,635	5,641	13,551	7,998	1,378	2,030	4,850	4,184	57,700
ปีงป.59	2,744	1,978	3,555	2,586	2,356	4,838	1,351	1,154	1,505	3,049	3,612	4,646	33,374
ปีงป.60	2,072	2,557	3,258	2,798	3,043	3,851	1,005	1,008	750	2,464	2,173	2,173	27,152
ปีงป.61	2,236	2,181	1,993	3,229	2,265	3,960	1,346	993					18,203

ตารางที่ ๓-๑ สถิติการเข้าใช้พื้นที่ในหมู่เกาะแสมสาร (ต่อ)

สถิติเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ฯ (งดค่าธรรมเนียม)

เดือน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวมทั้งสิ้น
ปีงป. 52	0	0	252	161	492	573	730	180	128	101	0	185	2,802
ปีงป. 53	216	49	334	1160	17	1356	992	745	456	442	766	274	6,807
ปีงป. 54	414	422	211	444	139	140	263	1160	688	1240	266	339	5,726
ปีงป. 55	117	291	64	1,077	122	365	77	122	206	305	687	597	4,030
ปีงป. 56	537	458	109	286	265	442	142	135	60	133	246	52	2,865
ปีงป. 57	47	641	111	860	181	206	213	170	172	205	98	254	3,158
ปีงป. 58	102	381	206	781	198	467	177	141	356	215	49	228	3,301
ปีงป. 59	180	254	190	324	9	319	207	179	40	713	459	451	3,325
ปีงป. 60	118	315	260	502	41	293	157	63	322	140	85	598	2,894
ปีงป. 61	9	12	59	566	297	307	400	74					1,724

ตารางที่ ๓-๑ สถิติการเข้าใช้พื้นที่ในหมู่เกาะเสมสาร (ต่อ)

สถิติเยี่ยมชมข้ามเกาะเสมสาร (เสียค่าธรรมเนียม)

เดือน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย	รวมทั้งสิ้น
ปีงป. 51			212	252	178	170	299	141	189	132	106	308	1,987
ปีงป. 52	0	291	223	176	252	225	179	265	51	186	0	106	1,954
ปีงป. 53	97	628	1,124	1,066	530	812	727	560	204	826	839	873	8,286
ปีงป. 54	1,239	537	912	1,202	1,207	1,688	1,368	1,268	626	1,084	951	1,070	13,152
ปีงป. 55	1,593	1,241	1,179	2,956	2,140	3,235	3,868	3,413	1,327	1,626	2,567	3,127	28,272
ปีงป. 56	5,416	2,808	3,656	4,013	4,411	6,508	6,926	8,634	4,312	4,987	5,749	5,105	62,525
ปีงป. 57	5,759	4,103	4,844	4,250	4,305	7,924	11,406	13,446	2,978	2,698	3,951	2,573	68,237
ปีงป. 58	5,460	4,274	4,960	4,978	5,264	11,427	12,290	11,888	6,393	6,291	6,086	3,857	83,168
ปีงป. 59	9,119	5,148	8,442	6,980	5,546	11,456	16,831	14,108	5,315	6,926	5,090	3,749	98,710
ปีงป. 60	7,268	4,717	8,050	6,981	7,205	14,025	13,895	7,048	4,339	4,732	5,060	4,706	88,026
ปีงป. 61	7,389	4,836	6,878	5,884	6,940	17,781	21,465	17,413					88,586

ตารางที่ ๓-๑ สถิติการเข้าใช้พื้นที่ในหมู่เกาะเสมสาร (ต่อ)

สถิติข้ามเกาะเสมสาร (งดค่าธรรมเนียม)

เดือน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย	รวมทั้งสิ้น
ปีงป.53	0	0	0	0	0	129	821	107	0	75	0	0	1,132
ปีงป.54	0	0	0	0	32	370	206	258	77	223	7	83	1,256
ปีงป.55	232	96	19	0	26	9	74	23	107	70	245	219	1,120
ปีงป.56	190	68	242	213	308	279	455	473	138	221	570	147	3,304
ปีงป.57	316	98	152	98	110	233	388	550	127	120	163	101	2,456
ปีงป.58	191	77	76	87	104	352	306	141	44	162	249	91	1,880
ปีงป.59	154	56	108	79	59	114	216	155	42	105	57	59	1,204
ปีงป.60	145	30	70	69	84	161	308	4	6	1	7	6	891
ปีงป.61	68	135	308	175	82	279	529	460					2,036

ตารางที่ ๓-๑ สถิติการเข้าใช้พื้นที่ในหมู่เกาะแสมสาร (ต่อ)

สถิติจำนวนคน (ค่าย)

เดือน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวมทั้งสิ้น
ปีงป.52	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0
ปีงป.53	0	402	256	541	239	380	219	223	231	218	269	0	2,978
ปีงป.54	249	254	199	331	210	293	163	265	234	196	373	308	3,075
ปีงป.55	188	123	402	224	407	572	198	153	388	406	653	429	4,143
ปีงป.56	227	536	437	376	567	454	49	416	83	366	253	406	4,170
ปีงป.57	399	519	304	320	340	256	258	473	45	349	191	320	3,774
ปีงป.58	251	496	221	137	286	353	181	157	223	190	307	320	3,122
ปีงป.59	274	404	223	265	307	277	265	227	170	343	224	0	2,979
ปีงป.60	0	307	189	304	218	263	136	247	242	446	308	0	2,660
ปีงป.61	0	262	274	353	375	201	81	191					1,737

ตารางที่ ๓-๑ สถิติการเข้าใช้พื้นที่ในหมู่เกาะแสมสาร (ต่อ)

สถิติจำนวนคน รวม(ค่าย + ชม พรท.+ข้ามเกาะ)

เดือน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวมทั้งสิ้น
ปีงป.51			4,083	4,605	3,579	3,752	3,636	2,672	1,709	3,263	6,653	3,878	37,830
ปีงป.52	4,672	3,653	4,543	5,355	4,241	5,383	4,544	3,298	1,762	4,217	6,802	6,933	55,403
ปีงป.53	5,651	5,678	6,656	8,864	5,864	9,508	5,040	3,838	2,819	7,522	8,029	10,535	80,004
ปีงป.54	8,609	4,801	6,200	8,500	13,058	8,478	4,562	4,480	2,741	6,422	7,641	5,322	80,814
ปีงป.55	5,705	3,685	5,489	9,537	7,541	9,837	6,739	5,512	3,273	5,429	10,418	8,921	82,086
ปีงป.56	9,751	6,265	8,749	8,271	9,863	13,402	9,292	10,947	5,593	7,502	11,128	8,171	108,934
ปีงป.57	9,638	8,322	8,888	10,684	9,210	14,267	13,932	16,039	4,766	6,294	9,411	6,680	118,131
ปีงป.58	8,723	9,231	8,821	9,336	10,487	18,240	26,505	20,325	8,394	8,888	11,541	8,680	149,171
ปีงป.59	12,471	7,840	12,518	10,234	8,277	17,004	18,870	15,823	7,072	11,136	9,442	8,905	139,592
ปีงป.60	9,603	7,926	11,827	10,654	10,591	18,593	15,501	8,370	5,659	7,783	7,633	7,483	121,623
ปีงป.61	9,702	7,426	9,512	10,207	9,959	22,528	23,821	19,131	0	0	0	0	112,286

ที่ผ่านมา กองทัพเรือกำหนดแผนแม่บทเพื่อมุ่งสนองพระราชดำริโครงการ อพ.สธ.-ทร. ด้วยกิจกรรมเพื่อการปกป้อง อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรทะเลเพื่อความยั่งยืนอย่างมีความรับผิดชอบตลอดมา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพื้นที่บนบกและบริเวณหมู่เกาะจะถูกพัฒนาอย่างระมัดระวังตามสมควรกับความจำเป็น เพื่อรองรับกิจกรรมหลัก การเดินเรือ การไปเยี่ยมพื้นที่โครงการการศึกษา รวมทั้งเพื่อกิจกรรมนันทนาการที่เพิ่มมากขึ้นตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาตามลำดับก็ตามแต่ก็มีอาจหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงปริมาณและคุณภาพ ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้รวมทั้งในภาพรวมกองทัพเรือใช้แนวทางการดำเนินการฝ่ายเดียว และใช้เพียงอำนาจที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติกำหนดเขตปลอดภัยทางทหารเป็นเครื่องมือ สำหรับบังคับใช้มาตรการต่างๆ เพื่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดในคดีละเมิดด้านทรัพยากรทะเลและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่รับผิดชอบเท่านั้น ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยไม่ละเลยการป้องกันและลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตทั้งยังสามารถดำรงเป้าหมายของโครงการให้สอดคล้องกับแนวโน้มในประเด็นการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้ได้ด้วยแล้ว กองทัพเรือควรเปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือกับทุกภาคส่วนโดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่บ้านช่องแสมสารเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่และการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมรวมถึงการรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้สนับสนุนในการตัดสินใจในการวางแผนและกำหนดมาตรการรองรับอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากลและมีเครื่องมือทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อการบังคับใช้มาตรการเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพได้ตั้งแต่บัดนี้

การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล

เมื่อพิจารณาเงื่อนไขข้างต้นแล้วสามารถกล่าวได้ว่า การดำเนินกิจกรรมของโครงการใดๆ รวมทั้งโครงการ อพ.สธ.-ทร. และ EEC จะต้องอาศัยหลักการความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียอย่างรอบคอบรอบด้านและการพัฒนาหรือใช้ประโยชน์ทรัพยากรในระบบนิเวศเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ต้องอยู่บนเป้าหมายของความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งตรงกับเงื่อนไขของการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศในประเด็นเร่งด่วนเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทย เรื่องการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์และกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเล ที่เสนอให้ใช้การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning : MSP) ซึ่งเป็นขบวนการในการวิเคราะห์และแบ่งพื้นที่ทางทะเลสำหรับกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการแบบองค์รวม (Holistic Approach) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม โดยยึดหลักของระบบนิเวศพื้นที่ การบูรณาการ กลยุทธ์และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอย่างครบถ้วนในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ได้ โดยอาศัยกลไกที่ประกอบด้วย แผนที่กิจกรรมการใช้ประโยชน์และแผนที่ทรัพยากรทางทะเลที่เป็นปัจจุบัน (Mapping) การวางแผนพื้นที่กิจกรรมการใช้ประโยชน์ (Zoning) และการมีระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผน (Decision Supporting System) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลเป็นนวัตกรรมที่โลกตะวันตกใช้รับมือกับการบริหารทรัพยากรทางทะเลในสเกลใหญ่ เพื่อรักษาคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นเป้าหมายของ SDGs มานานพอสมควรแล้ว และแม้ว่าจะมีความเหมาะสมนำมาใช้ เพื่อป้องกันสถานการณ์ความ

ขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ทะเลหมู่เกาะแสมสารที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ตามแต่สำหรับประเทศไทยยังนับว่าเป็นองค์ความรู้ที่ใหม่อย่างยิ่ง จึงถือได้ว่าเป็นความท้าทายที่ผู้มีส่วนได้เสียจะต้องนำไปประยุกต์ร่วมมือกันหาทางแนวทางที่เกิดประโยชน์สูงสุดกับพื้นที่ของตนต่อไป ทั้งนี้ความสำคัญของการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลและประโยชน์ที่โครงการ อพ.สธ.-ทร. คาดว่าจะได้รับมีดังนี้

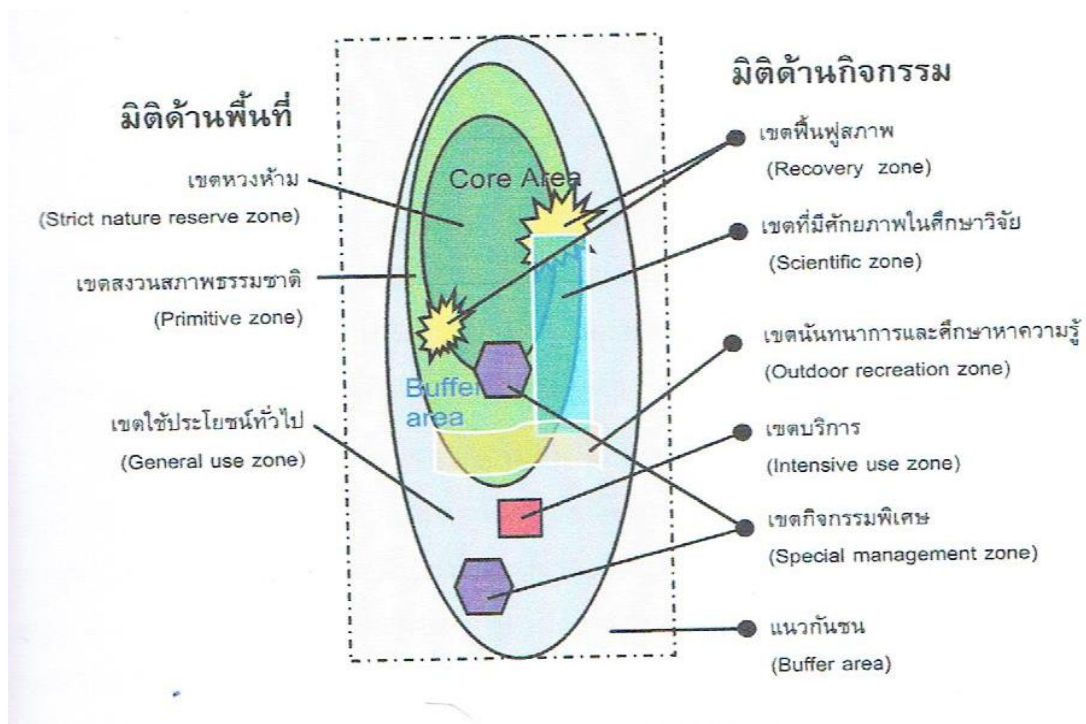
๑. ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ เนื่องจากเป็นแนวทางการจัดการแบบองค์รวมที่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างครบถ้วน
 ๒. เป็นกรอบกำหนดการบริหารจัดการและการวางแผนการใช้ทะเลเพื่ออนาคตเชิงยุทธศาสตร์อย่างบูรณาการ ทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและพื้นที่ทางทะเลจะมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
 ๓. ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้ประโยชน์รวมทั้งความขัดแย้งที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์กับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเล
 ๔. มีส่วนสำคัญในการปกป้องและคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเล รวมทั้งช่วยบ่งชี้องค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศชายฝั่งและทะเลที่ต้องได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู
 ๕. ส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจภาคทะเลที่ยั่งยืน รวมทั้งการสร้างสรรค์ผลงานอาชีพ
 ๖. ช่วยให้มีการปรับปรุงและพัฒนาความเชี่ยวชาญและสมรรถนะสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทะเลและชายฝั่ง ทั้งในด้านการบริหารจัดการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรม
 ๗. สนองต่อความต้องการ ศักยภาพ ตลอดจนความคิดริเริ่มและแรงบันดาลใจของชุมชน ทั้งในมิติของการใช้ประโยชน์ การบริหารจัดการร่วม ตลอดจนการคุ้มครองรักษาพื้นที่และทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
 ๘. ช่วยส่งเสริมภาระกิจการปกป้องอำนาจอธิปไตยของประเทศในเขตพื้นที่ รวมทั้งทรัพยากรทางทะเลนอกชายฝั่งที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐ
 ๙. เอื้อต่อการดำเนินการให้สอดคล้องกับพันธกรณีที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (The United Nations Convention on the Law of the Sea : UNCLOS) และสนธิสัญญาระหว่างประเทศอื่นๆ
- โดยเมื่อประยุกต์ใช้การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลเพื่อบริหารจัดการพื้นที่โครงการ อพ.สธ.-ทร.แล้ว ควรเป็นดังนี้

๑. แผนที่กิจกรรมการใช้ประโยชน์และแผนที่ทรัพยากรทางทะเล (Mapping) ใช้แผนภูมิที่มีอยู่ในปัจจุบัน

๒. การวางแผนพื้นที่กิจกรรมการใช้ประโยชน์ (Zoning) โดยกองทัพเรือ หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชนร่วมกันแสวงหาข้อตกลงในการใช้พื้นที่ เพื่อการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่ต่างก็ทำอยู่แล้ว รวมทั้งวางแผนการใช้พื้นที่ต่างๆ ที่เหลืออยู่ เพื่อบริการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมในอนาคตเช่น จัดเตรียมพื้นที่สำหรับเพาะเลี้ยงนอกชายฝั่ง จัดเตรียมพื้นที่เพื่อการผลิต

พลังงานทดแทน และกำหนดเส้นทางการเดินเรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัย และสามารถตรวจสอบย้อนกลับในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุได้ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงมาตรการ เพื่อคุ้มครองทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยให้แบ่งเขตการอนุรักษ์ และเขตใช้ประโยชน์พื้นที่ของเกาะแสมสาร และเกาะช้างเคียงอย่างชัดเจนโดยใช้เกณฑ์ด้านพื้นที่ (มิติด้านพื้นที่) และเกณฑ์ด้านกิจกรรม (มิติด้านกิจกรรม) ตามแบบจำลองมาประกอบการพิจารณาเพื่อให้เกิดความรอบคอบและรอบด้านด้วย

แผนภาพที่ ๓-๒ แบบจำลองรูปแบบการแบ่งเขตการจัดการพื้นที่ (Zoning)

ที่มา : คู่มือการจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลตามเกณฑ์พื้นที่คุ้มครองทางทะเลของอาเซียน, ๒๕๔๘.

มิติด้านพื้นที่ คือการกำหนดลักษณะของกิจกรรมโดยพิจารณาจากสภาพของระบบนิเวศให้พื้นที่ที่มีความเปราะบางที่สุดเป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการปกป้องสูงสุด และมีพื้นที่ที่มีสภาพระบบนิเวศสมบูรณ์รองลงมาเป็นพื้นที่ปกป้องพื้นที่ไขว้แดง สำหรับบริเวณอื่นๆ ที่ไม่มีระบบนิเวศที่สำคัญให้จัดเป็นเขตใช้ประโยชน์ทั่วไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. เขตหวงห้าม เป็นบริเวณที่ควรจัดเป็นเขตหวงห้ามในเขตอุทยานแห่งชาติหรือที่เรียกอีกนัยหนึ่งว่าเป็นพื้นที่ไขว้แดง เป็นเขตที่มีความเปราะบางหรือมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เช่น พื้นที่วางไข่ เลี้ยงลูกของสัตว์ป่าหรือสัตว์ทะเล มีสิ่งมีชีวิตหายากซึ่งหากได้รับผลกระทบจากมนุษย์จะทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุลจนไม่อาจจะฟื้นกลับคืนสู่สภาพปกติได้ พื้นที่ในเขตหวงห้ามนี้ไม่เปิดโอกาสให้ทำประโยชน์ด้านอื่นเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอุทยานแห่งชาติ

๒. เขตสงวนสภาพธรรมชาติเป็นบริเวณที่มีสภาพธรรมชาติสมบูรณ์ควรแก่การอนุรักษ์ แต่มีการใช้ประโยชน์บางอย่างแบบดั้งเดิมของชุมชนในรูปแบบที่ไม่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพระบบนิเวศเช่น การคมนาคมเดินเท้า การสัญจรทางเรือ การเป็นที่จอดเรือ หลบลมสำหรับเรือขนาดเล็ก เขตสงวนสภาพธรรมชาติทำหน้าที่เป็นเหมือนเขตกันชนแบ่งให้กับพื้นที่ หวงห้าม หรือพื้นที่ไข่แดงโดยมีวัตถุประสงค์ในการลดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่หวงห้าม

๓. เขตใช้ประโยชน์ทั่วไป เป็นบริเวณที่ไม่มีทรัพยากรสำคัญ เช่นพื้นที่น้ำที่ไม่มีระบบ นิเวศปะการังหรือหญ้าทะเลซึ่งควรอนุญาตให้มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ แบบดั้งเดิมของ ชุมชนได้ทั้งด้านการท่องเที่ยว การประมง การประกอบอาชีพของชาวประมงพื้นบ้านตามแนวชายฝั่ง การเดินเรือภายใต้กฎหมายของพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ และกฎหมายประมง พ.ศ. ๒๕๔๐ ทั้งนี้เพื่อลดความขัดแย้งของชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน

มิติด้านกิจกรรม เป็นการพิจารณากำหนดขอบเขตโดยใช้กิจกรรมเป็นการกำหนด เช่น กิจกรรมฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ กิจกรรมการพักผ่อนหรือนันทนาการ กิจกรรมศึกษาวิจัย กิจกรรมการ ให้บริการนักท่องเที่ยว และกิจกรรมต่างๆ ที่อาจจะขัดกับหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ เขตนี้ อาจจะอยู่ในพื้นที่ใดในเขตที่กำหนดโดยมิติด้านพื้นที่ก็ได้ โดยการกันพื้นที่ข้างต้นออกมา เพื่อ กำหนดกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ เขตนี้เป็นบริเวณที่สภาพธรรมชาติถูกรบกวนและ ถูกทำลายจนเสื่อมสภาพด้วยสาเหตุต่างๆ ทั้งจากฝีมือมนุษย์และภัยธรรมชาติ จำเป็นต้องฟื้นฟูให้คืนสู่ สภาพปกติ โดยกำหนดให้มีการปกป้องพื้นที่ในลักษณะของอุทยานแห่งชาติตามความเหมาะสม การ ปลูกหรือย้ายสิ่งมีชีวิตเข้ามาแล้วให้มีมาตรการการจัดการที่เหมาะสม

๒. เขตนันทนาการและศึกษาหาความรู้ เขตนี้จัดไว้ เพื่อให้ผู้มาเที่ยวชมได้สัมผัสกับ ความสวยงาม พักผ่อนและศึกษาหาความรู้จากธรรมชาติ เป็นบริเวณที่มีจุดเด่นทางธรรมชาติสามารถ ที่จะพัฒนาสิ่งก่อสร้างที่อำนวยความสะดวกได้ โดยมีข้อจำกัดเฉพาะพื้นที่รวมทั้งมีมาตรการลด ผลกระทบธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้น ยอมให้ผู้ใช้ประโยชน์ได้เข้าร่วมในกิจกรรมนันทนาการที่ได้ จัดเตรียมไว้ในพื้นที่นี้จะอยู่ใกล้เขตการบริการเพื่อสะดวกต่อการเข้าถึงเช่น การสร้างเส้นทางชมป่า เส้นทางชมปะการังน้ำตื้น เส้นทางดำน้ำ โดยมีการจัดเตรียมป้ายสื่อความหมายของ ทรัพยากรธรรมชาติตามบริเวณที่สำคัญๆ เป็นต้น

๓. เขตบริการ เขตนี้จัดไว้เพื่อรองรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับ สาธารณชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์เป็นบริเวณที่ไม่มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้พื้นที่ ของเขตจะอยู่ใกล้กับแหล่งที่จะพัฒนาเป็นจุดท่องเที่ยว พักผ่อน หรือศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ ธรรมชาติเช่น อาคาร ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก ที่จอดรถ ถนน เป็นต้น

๔. เขตกิจกรรมพิเศษ เขตนี้เป็นบริเวณที่จัดไว้เป็นพิเศษ เพื่อรองรับกิจกรรมบาง ประเภทของประชาชน องค์กรเอกชน หรือหน่วยงานราชการอื่นที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ กองทัพเรือ หรือกิจกรรมเหล่านั้นอาจขัดต่อหลักการของการจัดการในรูปแบบอุทยานแห่งชาติและ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดกิจกรรมนั้นขยายขอบเขตจนเกิดเป็นผลเสียต่อโครงการ อพ.สธ.-ทร.

๕. เขตศึกษาวิจัย เขตนี้จัดไว้เพื่อเป็นแหล่งศึกษาวิจัยในสภาพที่เป็นธรรมชาติและไม่อนุญาตให้มีกิจกรรมอื่นใดในบริเวณนี้เป็นอันขาด โดยการกำหนดพื้นที่นี้อาจใช้การออกประกาศเป็นการชั่วคราวตามระยะเวลาของการศึกษาวิจัยในแต่ละเรื่องได้

๖. แนวกันชน เขตนี้เป็นบริเวณที่อยู่โดยรอบต่อเนื่องกับเขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ เช่น บริเวณรอยต่อระหว่างเขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติกับชุมชนที่มีกิจกรรมอันอาจส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมด้านชุมชน และแสวงหาความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปรับปรุงลักษณะกิจกรรมที่จะดำเนินการมิให้ผลกระทบในทางลบต่อพื้นที่เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ

จากแนวความคิดนี้ เมื่อใช้ข้อมูลฐานจากศูนย์ข้อมูล พิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทยมาพิจารณาภายใต้เกณฑ์ด้านพื้นที่และเกณฑ์ด้านกิจกรรมแล้วจะสามารถกำหนดขอบเขตพื้นที่โครงการ อพ.สธ.-ทร. ได้ตามแผนภาพที่ ๓-๓ การแบ่งพื้นที่เฉพาะสำหรับกิจกรรมในหมู่เกาะเสมสาร โดยมียรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ ๓-๓ การแบ่งพื้นที่เฉพาะสำหรับกิจกรรมในหมู่เกาะเสมสาร

ที่มา : ผู้วิจัย, ๒๕๖๑.

เขตหวงห้าม เป็นบริเวณที่มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและผสมพันธุ์ของสัตว์เฉพาะถิ่น เช่น แอ้ทะเล และบางส่วนเป็นป่าชายเลน บริเวณรอบเกาะมีแนวปะการังและแหล่งหญ้าทะเล

เขตนันทนาการ และศึกษาหาความรู้ เป็นพื้นที่ด้านเหนือของเกาะ เนื้อที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่ ได้สร้างฐานการเรียนรู้บนเกาะ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งให้ความรู้ แหล่งนันทนาการ ประกอบด้วย ๖ เรียนรู้ดังนี้

๑. ฐานฟังบรรยายสรุป ผู้เข้าเยี่ยมชมลงทะเลเบียนและฟังคำบรรยาย

๑.๑ ที่มาและความสำคัญของโครงการ อพ.สธ.-ทร

๑.๒ ลักษณะพื้นที่ และบริเวณที่สามารถเข้าเยี่ยมชม

๑.๓ แนะนำตัวอย่างทรัพยากรบนเกาะ

๑.๔ แนะนำกิจกรรมบนเกาะ ข้อปฏิบัติและข้อห้ามต่างๆ

๒. ฐานสวนหิน พืชพรรณไม้ และพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น

๒.๑ สวนหิน จัดแสดงหินที่ได้มาจากการสำรวจเกาะแก่งต่างๆ

๒.๒ สวนพฤกษศาสตร์ สวนพรรณไม้ ๗๗ จังหวัด สวนรุกขชาติ สวนไม้วงศ์ปาล์ม

๒.๓ พื้นที่ทดลองปลูกพรรณไม้ป่าชายเลน

๒.๔ เส้นทางศึกษาธรรมชาติบนเกาะ ระยะ ๔๕๐ เมตร และระยะ ๑,๑๐๐ เมตร

๓. ฐานการขยายพันธุ์ปะการัง หอยมือเสือ และสาหร่ายทะเล

๔. ฐานเรือท้องกระจก ชมทรัพยากรธรรมชาติ และชีวภาพทางทะเล

๕. ฐานดำน้ำ ชมทรัพยากรธรรมชาติ และชีวภาพทางทะเล

๖. ฐานนันทนาการชายหาด กำหนดจุดบริการ ๒ พื้นที่ได้แก่ หาดลูกกลม และหาดเทียน

เขตบริการ เป็นที่ทำการของเจ้าหน้าที่ประจำเกาะและที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่ อาคารบรรยายร้านอาหาร ทำเรือและที่จอดเรือโดยสาร

เขตศึกษาวิจัย เกาะแสมสาร เป็นพื้นที่ในศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบนิเวศบนบก จำพวกสัตว์เลื้อยคลาน แมลง ส่วนในน้ำจะเป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหญ้าทะเล สาหร่ายและปะการัง

เกาะแรด

เขตหวงห้าม เป็นพื้นที่ปลูกรักษาทรัพยากรพรรณพืชซึ่งรวบรวมจากทั้งฝั่งอ่าวไทยและทะเลอันดามัน มาอนุบาลเพาะเลี้ยงและปลูกรักษาไว้ที่เกาะแรด

เกาะขาม

เขตนันทนาการและศึกษาหาความรู้ บริเวณรอบเกาะมีแนวปะการัง พื้นที่ทั้งเกาะจัดไว้เพื่อการท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ และศึกษาหาความรู้

เขตบริการ เป็นที่ทำการของเจ้าหน้าที่ประจำเกาะ และที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่ อาคารบรรยายร้านอาหาร ทำเรือ และที่จอดเรือโดยสาร

เกาะปลาหมึก

เขตศึกษาวิจัย พื้นที่บนเกาะเป็นพื้นที่วางไข่ของนกนางนวลและนกประจำถิ่น เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยเรื่องนกประจำถิ่น

เกาะจวง

เขตหวงห้าม เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะพรรณพืช บริเวณรอบเกาะมีแนวปะการัง และได้จัดเป็นพื้นที่ดำน้ำตื้นและดำน้ำลึก เพื่อศึกษาระบบนิเวศปะการัง

เขตศึกษาวิจัย เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสัตว์เลื้อยคลาน และระบบนิเวศจำพวกแมลง

เกาะจาน

เขตหวงห้าม พื้นที่ตามแนวชายหาดเป็นพื้นที่วางไข่ของเต่าทะเลที่มีปริมาณมากที่สุด บริเวณรอบเกาะมีแนวปะการัง และเป็นพื้นที่การขยายพันธุ์ปะการังแบบอาศัยเพศ

เขตศึกษาวิจัย เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสัตว์เลื้อยคลาน และระบบนิเวศจำพวกแมลง

เกาะโรงโชน - เกาะโรงหนัง

เขตหวงห้าม เป็นเกาะขนาดเล็ก บริเวณรอบเกาะมีระบบนิเวศปะการังที่สมบูรณ์ ด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะจัดเป็นพื้นที่ดำน้ำตื้น เพื่อศึกษาระบบนิเวศแนวปะการัง

เขตศึกษาวิจัย เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยค่างคาว และนก

เกาะฉางเกลือ

เขตหวงห้าม บริเวณรอบเกาะมีระบบนิเวศปะการังที่สมบูรณ์

เขตศึกษาวิจัย เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยค่างคาว และนก

โดยมีพื้นที่ความกว้าง ๓ กิโลเมตรรอบเส้นฐานหมู่เกาะแสมสารเป็นแนวกันชน

๓. การมีระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผน (Decision Supporting System) ควรเป็นนวัตกรรมยุค Thailand 4.0 ที่มีระดับความสามารถทำให้การวางแผนพื้นที่ทางทะเล เพื่อกิจกรรมการใช้ประโยชน์มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากระบบนี้จะช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอสู่สายตามนุษย์ด้วยภาพเสมือนจริงได้รอบด้านทำให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้และรอบคอบมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในขั้นตอนการวางแผนและการตัดสินใจเพื่อให้สามารถนำข้อตกลงใจไปปฏิบัติได้จริง โดยอาศัยการสร้างระบบวางแผน การเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เรียนรู้และเข้าใจการวางแผน

สรุป

พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลหมู่บ้านช่องแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และหมู่เกาะแสมสารซึ่งประกอบไปด้วยเกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียงรวม ๙ เกาะมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งบนเกาะและใต้น้ำในระดับสูงมากเกิดเป็นแรงดึงดูดให้มีการหลงไหลเข้ามาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ อย่างมากมายไปในทิศทางที่สอดคล้องกับการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ในปัจจุบัน แม้ว่าการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลบริเวณนี้อาจยังขาดประสิทธิภาพ อันมีสาเหตุมาจากการขาดองค์ความรู้ในระดับสากลของผู้รับผิดชอบและการขาดความร่วมมือ รวมทั้งการควมรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้เสีย เนื่องจากความเคยชินตามลักษณะนิสัยของคนในโลกตะวันออกอยู่บ้าง แต่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติก็ยังคงดำรงอยู่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะในช่วงเวลาที่ผ่านม้อัตราการเสื่อมสภาพของทรัพยากรเหล่านั้นยังน้อยกว่ากระบวนการซ่อมแซมตัวเอง หรือที่ธรรมชาติเิดมีขึ้นมาทดแทนได้ แต่ในอนาคตอันใกล้ หากขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบด้วยหลักการที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และด้วย

แนวโน้มความต้องการใช้ทรัพยากรจำนวนมากเพื่อกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องกันมา รวมทั้งกิจกรรมใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญเนื่องมาจากโครงการ EEC ที่รัฐบาลให้ความเห็นชอบจะทำให้อัตราอัตราการสูญเสียสูงกว่าอัตราการทดแทนจนส่งผลให้ในที่สุดสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในบริเวณดังกล่าวเสื่อมโทรมไปจนหมดสิ้น ดังนั้น เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่กองทัพเรือผู้รับผิดชอบในฐานะเจ้าของพื้นที่และเจ้าของโครงการ อพ.สธ.-ทร. จะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารโครงการ โดยใช้หลักการการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลมาเป็นแนวทาง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของส่วนราชการ ผู้มีหน้าที่กับภาครัฐ-ภาคเอกชนรวมทั้งประชาชนผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดจัดทำฐานข้อมูลกิจกรรมภาพรวม (Mapping) ให้ได้เป็นเบื้องต้นก่อนแล้ว จึงแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะกิจกรรม และพื้นที่สำหรับกิจกรรมนั้นๆ (Zoning) ด้วยข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วนทุกมิติของระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผน (Decision Supporting System) ที่มีความทันสมัย จากนั้นจะต้องจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อรองรับข้อมูลนั้นตามลำดับต่อไป

บทที่ ๔

การวางแผนการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ทางทะเลของหมู่เกาะแสมสาร ทิศทาง แนวโน้ม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลในอนาคต

กรอบนโยบายและแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ทะเลเพื่อการใช้ประโยชน์ ได้ถูกสะท้อนในอนุสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศอย่างมากมายเช่น อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (UNCLOS) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity : CBD) แผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21) แผนการดำเนินงานจากผลการประชุมสุดยอดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน 2020 แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) ที่ใช้กับการบริหารเศรษฐกิจภาคทะเล (Ocean Economy) เป็นต้น และล่าสุดคือ วาระโลก หลังปี ค.ศ. 2015 ถึง ค.ศ. 2030 ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งมี ๑๗ เป้าหมาย ๑๖๙ เป้าประสงค์ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. เป้าหมายที่ ๑๔ : อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทาง ทะเล อย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development) โดยมีเป้าประสงค์ย่อยที่เกี่ยวข้องดังนี้

๒. เป้าประสงค์ย่อย ที่ ๑๔.๒ การบริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและ ชายฝั่ง อย่างยั่งยืน” เสนอแนะให้มีการบริหารจัดการโดยใช้แนวทางเชิงระบบนิเวศรวมทั้งการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลเป็นตัวชี้วัดการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

๓. เป้าประสงค์ย่อยที่ ๑๔.๕ อนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ ๑๐ โดยมีเป้าหมายตัวชี้วัดคือเขตพื้นที่คุ้มครองทางทะเล”

การกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเล

การใช้ประโยชน์พื้นที่ และทรัพยากรพื้นที่เกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียงมีมิติ ที่แตกต่างกันตามเกณฑ์กิจกรรม ดังนั้นเพื่อประโยชน์สูงสุดจึงจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารจัดการ พื้นที่ทางทะเลบริเวณเกาะแสมสาร และเกาะใกล้เคียงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อปกป้อง คุ้มครอง อนุรักษ์ พื้นที่ทรัพยากร ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมในแง่ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ อย่างยั่งยืนบรรลุเป้าหมาย SDGs ในประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะตัวชี้วัดด้านพื้นที่คุ้มครองทางทะเล (Marine Protected Areas : MPA) รวมทั้งเพื่อให้การบริหารจัดการพื้นที่โครงการ อพ.สธ.-ทร.ด้วย แนวทางการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (MSP) สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงกองทัพเรือในฐานะเจ้าของ พื้นที่และเจ้าของโครงการจะต้องอาศัยกลไก ทั้งในบทบาทคณะกรรมการดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งเป็นกรรมการระดับนโยบายที่มีผู้บัญชาการทหารเรือ (ผบ.ทร.) เป็นประธานและอาศัยอำนาจการ บังคับบัญชาในฐานะที่กองทัพเรือมีหน่วยขึ้นตรงที่ได้รับการแบ่งมอบภารกิจหน้าที่ และความรับผิดชอบตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการกองทัพเรืออย่างชัดเจนอยู่แล้ว นำแผนแม่บทที่ได้ทรงมี

พระราชวินิจฉัยแล้วมาแปลงเป็นแผนปฏิบัติการ โดยจัดให้มีการหารือร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียอย่างครบถ้วนในทุกขั้นตอนของแนวทางดังกล่าว โดยใช้กรอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในฐานะหน่วยปกติมาใช้ ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าข้อตกลงใจใดๆ ในกระบวนการทั้งหลายมีผลผูกพันและความรับผิดชอบร่วมกัน อันเกิดจากความยินยอมหรือเป็นความเห็นส่วนใหญ่ของผู้เกี่ยวข้อง ประการสำคัญหน่วยที่ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต้องมีขีดความสามารถด้วยองค์ความรู้ และเครื่องมือสำหรับปฏิบัติงาน รวมทั้งมีกฎหมายที่ให้อำนาจรองรับภารกิจหน้าที่ให้สามารถอำนวยความสะดวกผู้มีส่วนร่วมในโครงการ อพ.สธ. ให้ความร่วมมือเสมือนการควบคุมบังคับบัญชาโดยอนุโลมได้ ทั้งนี้ข้อตกลงใจใดๆ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการวางแผนจะต้องไม่ขัดแย้งกับแผนแม่บทที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ ได้ทรงมีพระราชวินิจฉัยแล้วแต่ประการใด

จากผลการศึกษาของกิจกรรมสำรวจและรวบรวมทรัพยากร พบว่า พื้นที่เกาะแสมสาร และเกาะใกล้เคียงมีความสำคัญต่อกระบวนการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นอย่างดี เพราะมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากคือมีทรัพยากรป่าไม้และพืชชนิดต่างๆ ครบตามลักษณะของหมู่เกาะที่อยู่ใกล้ฝั่งพืช และสัตว์บก พืช และสัตว์ทะเล นก และแมลงบินได้ แมลงและสัตว์ใต้ดิน ครบถ้วนทุกมิติทางด้านวิชาการตั้งแต่ยอดเขาถึงใต้ทะเลของโครงการ อพ.สธ.-ทร. และเนื่องจากหมู่เกาะแสมสารมีสภาพเหมาะสมเป็นแหล่งอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์ทะเล แนวปะการัง ดังนั้นการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าว จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างเข้มข้น เพื่อประโยชน์สูงสุดของการอนุรักษ์ เพื่อปกป้องทรัพยากรทางทะเลให้มีความยั่งยืน และการใช้ประโยชน์อื่นๆ เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือการท่องเที่ยวและนันทนาการก็จะต้องคำนึงถึงการดำรงสภาพเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลชายฝั่งทะเล และป่าไม้โดยเคร่งครัดด้วยเช่นกัน ในการนี้จำเป็นต้องมีการแบ่งพื้นที่อย่างชัดเจนแล้วกำหนดให้พื้นที่ที่ทรงคุณค่าเหล่านี้ตามหลักการของพื้นที่คุ้มครองทางทะเล (MPA) ซึ่งนิยามไว้ว่า คือพื้นที่บริเวณน้ำขึ้นน้ำลง หรือบริเวณพื้นที่ท้องทะเล รวมทั้งมวลน้ำเหนือบริเวณนั้น สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งต้องสงวนรักษาไว้กฎหมาย หรือด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพอื่น เพื่อคุ้มครอง ส่วนหนึ่ง ส่วนใด หรือทั้งหมดของสิ่งแวดล้อมบริเวณนั้น ซึ่งเป็นการกำหนดไว้เพื่อให้สามารถคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลและสิ่งแวดล้อมทางทะเล ด้วยกฎเกณฑ์ในการแบ่งประเภทการจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลของสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature : IUCN) ที่กำหนดไว้ดังนี้

ประเภท ๑ : Strict Protection เป็นแหล่งสงวนธรรมชาติเข้มงวดหรือพื้นที่ธรรมชาติดั้งเดิม แบ่งย่อยได้เป็น ๒ ระดับคือ

ประเภทที่ ๑.๑ : แหล่งสงวนธรรมชาติเข้มงวด (Strict Nature Reserve) การจัดการพื้นที่คุ้มครองเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก : พื้นที่ทางบกและ/หรือทางทะเลที่มีระบบนิเวศหรือลักษณะทางธรณีวิทยาหรือลักษณะทางกายภาพและ/หรือ ชนิดพันธุ์โดดเด่นหรือเป็นตัวแทนเพื่อการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และ/หรือการตรวจสอบติดตามผลด้านสภาวะแวดล้อม

ประเภทที่ ๑.๒ : พื้นที่ธรรมชาติดั้งเดิม (Wilderness Area) การจัดการพื้นที่ส่วนใหญ่เพื่อป้องกันสภาพธรรมชาติดั้งเดิม : พื้นที่ทางบก และ/หรือ ทางทะเลที่ไม่เคยถูกเปลี่ยนแปลง หรือเปลี่ยนแปลงน้อยมากแล้วยังคงความเป็นธรรมชาติและอิทธิพลของธรรมชาติโดยปราศจากการ

อยู่อาศัยของมนุษย์อย่างถาวรเพื่อคุ้มครองและการอยู่อาศัยของมนุษย์อย่างถาวรและจัดการให้คงสภาพความเป็นธรรมชาติตลอดไป

ประเภทที่ ๒ : Ecosystem Conservation and Protection เป็นการจัดในรูปแบบอุทยานแห่งชาติ (National Park) สำหรับพื้นที่คุ้มครองส่วนใหญ่เพื่อความคุ้มครองป้องกันระบบนิเวศของพื้นที่ธรรมชาติทางบกและ/หรือทางทะเลและนันทนาการเพื่อ

๑. การป้องกันรักษาความมั่นคงทางนิเวศของระบบนิเวศใดนิเวศหนึ่งหรือมากกว่าเพื่อคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต

๒. ไม่มีการใช้ประโยชน์หรือเข้าครอบครองที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ

๓. เปิดโอกาสให้มีการใช้ประโยชน์ด้านวิจัย ศึกษาหาความรู้ และนันทนาการสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเภทที่ ๓: Conservation of Natural Features ในรูปแบบของอนุสรณ์สถานธรรมชาติ (Natural Monument) เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษทางธรรมชาติหรือธรรมชาติ วัฒนธรรม หนึ่งอย่างหรือมากกว่าที่มีความโดดเด่นหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ถ้าหายากหรือมีความสวยงาม หรือมีความสำคัญต่อวัฒนธรรม

ประเภทที่ ๔ : Conservation through Active Management เช่น พื้นที่สำหรับการจัดการที่อยู่อาศัยและชนิดพันธุ์(Habitat/Species Management Area) เพื่อการอนุรักษ์โดยแทรกขบวนการจัดการ พื้นที่ทางบกและ/หรือทางทะเลที่ประกาศจัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการเพื่อคงไว้เพื่อสิ่งถิ่นที่อยู่อาศัยและ/หรือชนิดพันธุ์ที่สำคัญ

ประเภทที่ ๕ : Landscape/Seascape Conservatin and Recreation เป็นการจัดการพื้นที่คุ้มครองภูมิทัศน์บกและทะเลเพื่ออนุรักษ์และนันทนาการ พื้นที่ทางบกชายฝั่งทะเลและ/หรือทะเลที่เหมาะสม ซึ่งมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติมาเป็นเวลานานจนก่อให้เกิดลักษณะเด่น โดยเฉพาะนิเวศที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าทางความงาม คุณค่าทางวัฒนธรรม และมีภูมิความหลากหลายทางชีวภาพสูง ดังนั้นการควบคุมลักษณะการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองเพื่อการดำรงไว้และวิวัฒนาการของพื้นที่

ประเภทที่ ๖ : Sustainable Use of Natural Resources จัดเป็นพื้นที่คุ้มครองแบบมีการจัดการทรัพยากร (Managed Resource Protected Area) การจัดการพื้นที่ส่วนใหญ่เพื่อการใช้ประโยชน์ระบบนิเวศธรรมชาติอย่างยั่งยืนให้มั่นใจว่าพื้นที่ที่มีระบบธรรมชาติโดดเด่นจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงสภาพมีการจัดการเพื่อความคุ้มครองระยะยาวและคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและในขณะเดียวกันเพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางผลผลิตทางธรรมชาติและและบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาถึงความหลากหลายและปริมาณทรัพยากรธรรมชาติบริเวณเกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียงแล้วเห็นว่ามีความสามารถจัดเป็นพื้นที่คุ้มครองทางทะเลตามกฎเกณฑ์ของIUCN ในประเภทต่างๆได้คือ ประเภท ๑.๑ : แหล่งสงวนธรรมชาติเข้มงวด ประเภทที่ ๒ : อุทยานแห่งชาติ ประเภทที่ ๔ : พื้นที่สำหรับการจัดการที่อยู่อาศัยและชนิดพันธุ์ ประเภทที่ ๕ : พื้นที่คุ้มครองภูมิทัศน์บก/ภูมิทัศน์ทะเล และประเภทที่ ๖ : พื้นที่คุ้มครองแบบมีการจัดการทรัพยากร

การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลหมู่เกาะแสมสาร

การจะบรรลุเป้าหมายของโครงการ อพ.สธ.-ทร. บนพื้นที่ที่ต้องจัดให้เป็นพื้นที่คุ้มครองตามเกณฑ์ของ IUCN ดังกล่าวข้างต้นด้วยแนวทางของ MSP เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลกระทบ อันเนื่องมาจากการที่รัฐบาลให้ความเห็นชอบโครงการ EEC มีความซับซ้อนและอ่อนไหวกับผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่โครงการฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประชาชนในหมู่บ้านช่องแสมสาร ดังนั้นกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลว่าพื้นที่บริเวณไหนควรเป็นพื้นที่คุ้มครองประเภทใดและควรใช้อำนาจตามกฎหมายใดตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นหลักประกันความสำเร็จจะต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของทุกฝ่ายและในทุกมิติ ดังนั้นเพื่อให้เกิดกระบวนการการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์และกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเลหมู่เกาะแสมสารสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงต้องใช้การวิเคราะห์และดำเนินการไปตามขั้นตอนดังนี้

การวิเคราะห์สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลตามกรอบแนวคิด DPSIR (Driver-Pressure-State-Impact-Response) ซึ่งมีปัจจัยสำหรับการวิเคราะห์ ๕ ประการคือ

๑. แรงขับเคลื่อน (Driver) เป็นแรงขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งทำให้เพิ่มหรือบรรเทาภาวะกดดันที่ต้องมีต่อสิ่งแวดล้อม

๒. แรงกดดัน (Pressure) จากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การพัฒนาชายฝั่ง และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งที่มีและไม่มีชีวิต และสาเหตุจากภัยธรรมชาติ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นต้น

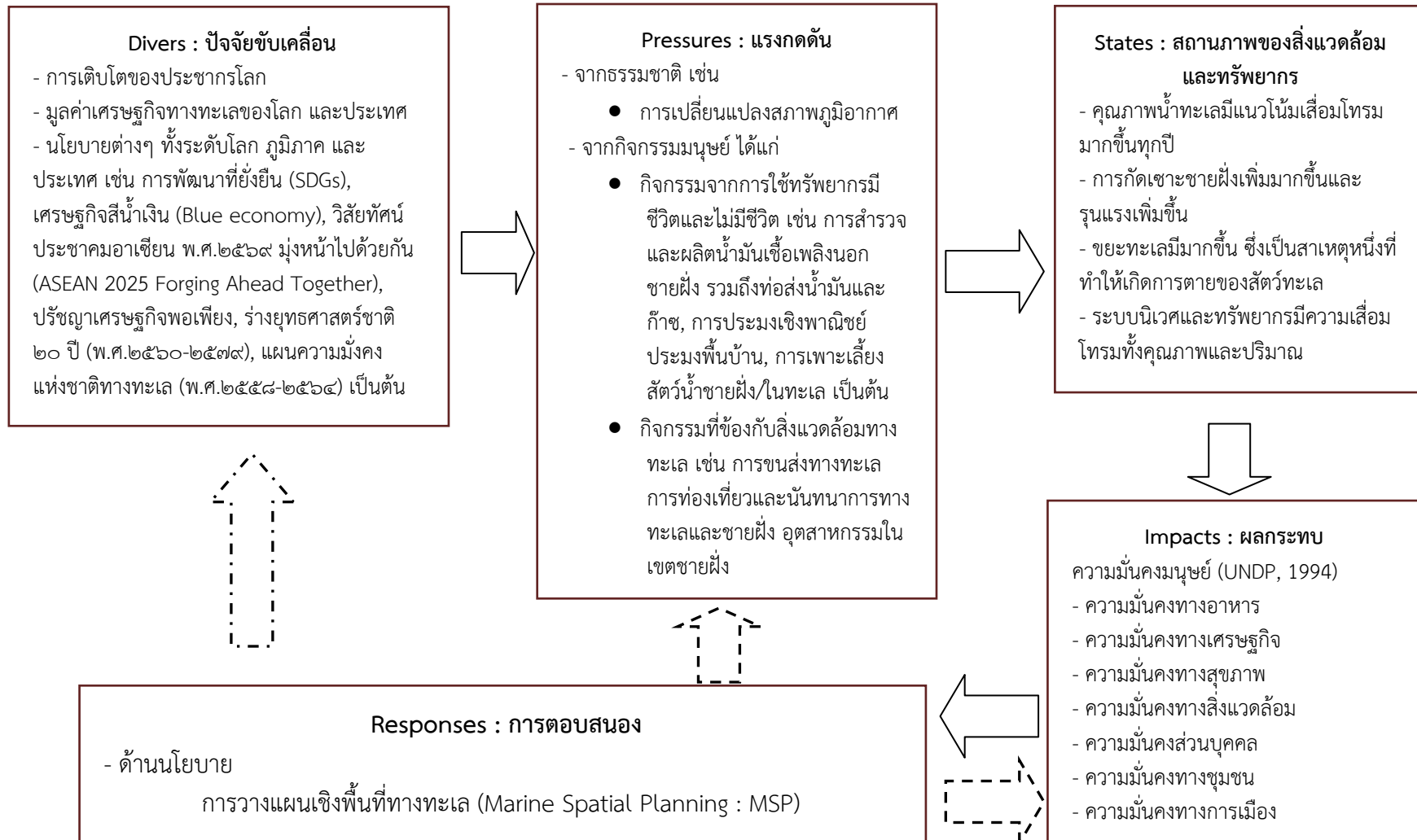
๓. สภาพของสิ่งแวดล้อม (State) สถานภาพของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากปัจจัยจากแรงกดดันและการตอบสนอง ทั้งลักษณะด้านกายภาพและชีวภาพ ในด้านระบบนิเวศทางทะเลและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเลและด้านการกัดเซาะชายฝั่ง

๔. ผลกระทบ (Impact) การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ในรูปแบบความมั่นคงมนุษย์

๕. การตอบสนอง (Response) การตอบสนองต่อสถานการณ์ของสังคมที่มีต่อสถานภาพทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จากประชาชน เอกชน/องค์กร และภาครัฐ ทั้งในแง่ของการศึกษาวิจัยการอนุรักษ์ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ ได้แก่ นโยบายและยุทธศาสตร์ที่สำคัญตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับภูมิภาค

โดยจะทำการวิเคราะห์สถานภาพทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (States) ว่าเกิดจากสาเหตุหรือภาวะกดดันอะไร (Pressures) ภาวะกดดันนั้นนั้นมาจากแรงขับเคลื่อน (Drivers) ตั้งแต่ระดับนานาชาติ ระดับชาติ และระดับท้องถิ่นอย่างไร หากสถานะทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งยังคงเป็นอยู่ในปัจจุบัน ย่อมจะเกิดผลกระทบทางด้านด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และนิเวศบริการที่ระบบนิเวศให้กับมนุษย์ ดังนั้น ทางออกของการแก้ไขปัญหาจึงสะท้อนออกมาในรูปแบบของการตอบสนอง (Responses) ด้วยมาตรการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ทั้งด้านนโยบาย กฎหมาย กลไกการทำงานระหว่างองค์กรและการมีส่วนร่วม การจัดการองค์กร และแผนบูรณาการ เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นที่การแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งเสื่อมโทรม โดยมีแต่ละประเด็นมีความสัมพันธ์กันดังแผนภาพที่ ๔-๑

แผนภาพที่ ๔-๑ กรอบ DPSIR : ปัจจัยขับเคลื่อนและแรงกดดันที่นำไปสู่สภาพปัญหาของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

การจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ทางทะเลหมู่เกาะแสมสารและระบบฐานข้อมูลด้วยการทำแผนที่การใช้ประโยชน์ทางทะเลในพื้นที่เขตปลอดภัยทางทหารของกองทัพเรือที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งบนบกและพื้นที่ในทะเลหมู่เกาะแสมสารของทั้งกองทัพเรือ ส่วนราชการอื่น ภาคประชาชน เอกชน และประชาชนของหมู่บ้านช่องแสมสาร จำเป็นต้องมีการจัดทำแผนที่ภาพรวม และแผนที่เฉพาะเรื่องที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อกระจายให้หน่วยงานต่างๆนำไปดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจที่รับผิดชอบต่อไปแผนที่การใช้ประโยชน์ทางทะเลที่เป็นฐานเดียวกันนับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เปรียบดังตัวอย่างการดำเนินการของแผนที่ทางบกภายใต้โครงการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน ๑ : ๔,๐๐๐ (One Map) ทำให้มีแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐที่ชัดเจน ถูกต้อง เป็นมาตรฐาน เพื่อให้ทุกส่วนราชการใช้และยึดถือเป็นฐานเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และปัญหาการทับซ้อนที่ดินของรัฐและประชาชนได้นั่นเอง อย่างไรก็ตาม ปัญหาการกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ทางทะเลทับซ้อนเป็นความท้าทายที่ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน รวมทั้งข้อมูลที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นปัจจุบันเป็นสิ่งที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันตรวจสอบ พิสูจน์ และรวบรวมให้ได้โดยไม่ชักช้า

การบริหารจัดการและองค์กร ตามที่ได้เคยมีการปรับปรุงโครงสร้างคณะกรรมการดำเนินการโครงการ อพ.สธ.-ทร. ตามความจำเป็นเมื่อโครงการมีความก้าวหน้าเป็นลำดับมาแล้ว ดังนั้นเพื่อให้การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลในพื้นที่โครงการสัมฤทธิ์ผล และมีประสิทธิภาพในอนาคต จึงสมควรให้มีผู้แทนจากภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคราชการที่จะมีการปฏิบัติกิจกรรมในสายงานของตนในพื้นที่โครงการ รวมทั้งองค์กรพิเศษที่รับผิดชอบขับเคลื่อนโครงการ EEC ร่วมอยู่ในคณะกรรมการระดับนโยบาย นอกจากนี้ ควรให้มีตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียร่วมอยู่ในคณะกรรมการฯ ซึ่งมีเสนาธิการ กองเรือยุทธการ (เสธ.กร.) เป็นหัวหน้าคณะที่รับผิดชอบในระดับปฏิบัติด้วยเช่นเดียวกัน

การมีส่วนร่วมและสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล การจัดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเล ซึ่งเป็นบริบทหนึ่งของการจัดการชายฝั่งจำเป็นต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมเป็นสาระสำคัญ จากบทเรียนในอดีตได้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการชายฝั่งขาดความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่อย่างแท้จริง ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในทุกขั้นตอน เช่น การจัดทำแผน การกำหนดนโยบาย การติดตามตรวจสอบ ประเมินผล และการแก้ปัญหา เป็นต้น ทำให้การดำเนินโครงการ อพ.สธ.-ทร. ที่ผ่านมาโดยเฉพาะกิจกรรมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวัง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการชายฝั่ง เป็นการควบคุม ดูแล และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากชายฝั่ง จึงมีผลกระทบต่อคนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้ผู้เกี่ยวข้องต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมตลอดวงจรของกระบวนการจัดการฯ นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นในการระบุปัญหา การวางแผน การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล เพื่อให้การจัดการสอดคล้องกับความต้องการ มีความโปร่งใส และได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย เพราะยังมีส่วนร่วมก็จะยิ่งมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วยด้วยนั่นเอง

การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าพื้นที่โครงการ อพ.สธ.-ทร. จะอยู่ในเขตปลอดภัยในราชการทหาร แต่เมื่อมีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยกำหนดเป็นพื้นที่คุ้มครองทางทะเลประเภทใดแล้ว หากเจ้าหน้าที่ทหารเรือโดยตำแหน่งหน้าที่ยังไม่ได้รับการมอบอำนาจตามกฎหมายที่เพียงพอสำหรับปฏิบัติการกิจการคุ้มครองตามวัตถุประสงค์เฉพาะของพื้นที่นั้นแล้ว กองทัพเรือสมควรร้องขอให้มีการเพิ่มเติมประเด็นกฎหมายเหล่านั้นในพระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามการกระทำความผิดบางอย่างทางทะเล ซึ่งครอบคลุมถึงเขตชายฝั่งทะเลด้วย

การวางแผนและโครงการรองรับเพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลหมู่เกาะ แสมสาร

เริ่มต้นด้วยการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือ การกำหนด วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์หลักของการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่ เพื่อเป็นกรอบแนวทางหลัก สำหรับการระดมความคิดเห็นสำหรับการดำเนินการตามภารกิจต่างๆ เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์การจัดการพื้นที่มีเป้าหมายเฉพาะในแต่ละด้าน ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดในการดำเนินการดังนี้

๑. การอนุรักษ์

เป้าหมาย เป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ และคงสภาพความสมบูรณ์ของแนวปะการัง ป่าชายเลน หญ้าทะเล และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ สำคัญ

๒. การจัดการทรัพยากร

เป้าหมาย มีการประกาศเขตพื้นที่และมาตรการที่สอดคล้องกับแผนการจัดการพื้นที่ โดยมีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเป็นหน่วยจัดการย่อยปฏิบัติการครอบคลุมทุกพื้นที่

๓. ชุมชน

เป้าหมาย ประชาชนมีความสนใจ และรับผิดชอบต่อการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมการบริหารจัดการพื้นที่เกาะแสมสาร และเกาะข้างเคียง ในรูปแบบของ คณะกรรมการระดับท้องถิ่น

๔. การศึกษาและสื่อความหมาย

เป้าหมาย มีสื่อเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ และสื่อรณรงค์ การศึกษาสภาพธรรมชาติและให้มีกระบวนการศึกษาหาความรู้ครอบคลุมทุกระบบนิเวศ

๕. การท่องเที่ยวและนันทนาการ

เป้าหมาย บริหารท่องเที่ยว จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ทั้งชาวไทย และต่างประเทศตามศักยภาพ และความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชนสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศได้ตามเกณฑ์มาตรฐานสากล

๖. การศึกษาวิจัยและตรวจตราสภาพทรัพยากร

เป้าหมาย มีโครงการศึกษาวิจัยพื้นที่ การจัดการพื้นที่ และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

๗. กระบวนการบริหารและการจัดการ

เป้าหมาย มีโครงการบริหารงานตามแผนการที่ตั้งไว้ และเกิดการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของคณะกรรมการระดับต่างๆ

๘. กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ

เป้าหมาย มีการใช้กฎระเบียบตามอำนาจของเจ้าหน้าที่ทหารเรือและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม

จากนั้นจะนำเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ของแผนแม่บทมาจัดทำแผนงานและโครงการต่างๆ รองรับ ดังนี้

๑. แผนงานจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

๒. แผนงานศึกษาวิจัย และติดตามการเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพยากร

๓. แผนงานสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อการบริหาร

๔. แผนงานพัฒนา และบำรุงรักษาสิ่งก่อสร้าง และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สื่อความหมายธรรมชาติ และศึกษาวิจัย

๕. แผนงานบริหารพื้นที่เกาะแสมสารและเกาะข้างเคียง

๖. แผนงานการมีส่วนร่วมของชุมชน

๗. แผนงานประเมินผลการดำเนินงาน

อย่างไรก็ดี แผนงานและโครงการข้างต้นจะต้องปรับปรุไปตามความเปลี่ยนแปลงมิติต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยบังคับอยู่ตลอดเวลา ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องมีการตรวจสอบสถานะแวดล้อมอยู่เสมอ ประเมินผลกระทบในอนาคต แล้วร่วมมือกันทบทวนเพื่อปรับแผนหรือโครงการนั้นๆ ให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้โดยยังคงดำรงจุดมุ่งหมายหลักตามแผนแม่บทได้

สรุป

พื้นที่โครงการ อพ.สธ.-ทร. โดยเฉพาะบนเกาะแสมสาร และเกาะใกล้เคียงยังคงมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในสภาพสมบูรณ์และอุดมไปด้วยทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก ซึ่งเข้าเงื่อนไขเป็นพื้นที่คุ้มครองตามเกณฑ์ IUCN ได้หลายประเภท สำหรับพื้นที่บริเวณข้างเคียงกับพื้นที่คุ้มครองเหล่านี้ก็ยังสามารถใช้ประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการทำกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวทั่วไปได้ โดยต้องมีการวางแผนและจัดทำโครงการ เพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่เหล่านี้รองรับด้วยการนำวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นในประเด็น การอนุรักษ์ การจัดการทรัพยากร ชุมชน การศึกษา และสื่อความหมาย การท่องเที่ยวและนันทนาการ การศึกษาวิจัย และการตรวจตราสภาพทรัพยากร กระบวนการบริหาร และการจัดการ กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์จากขั้นตอนการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลมาเป็นเป้าหมาย ซึ่งความร่วมมืออย่างจริงจังในทุกขั้นตอนของกระบวนการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลของผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประชาชนในชุมชนบ้านช่องแสมสารจะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จอย่างยิ่ง

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

โครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เป็นความคาดหวังของรัฐบาลในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการมีความมั่งคั่งในระดับการเป็นประเทศที่พ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ซึ่งคาดว่าจะมีการหลั่งไหลของประชาชนมากมายทั้งคนไทยและต่างชาติเข้ามาในพื้นที่โครงการ ซึ่งกินพื้นที่หลายอำเภอคาบเกี่ยวกันของจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยองด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลายเช่น เพื่อพำนักอาศัย ประกอบอาชีพทั้งภาคการลงทุนหรือภาคอุตสาหกรรมผลิต เทียบพักผ่อนและทำกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากยังไม่มีการเตรียมการรับมืออย่างเหมาะสมตามหลักวิชาการและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลสำหรับรับมือกับความต้องการทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในอนาคตอันใกล้ตั้งแต่บัดนี้แล้ว สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลที่เป็นเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมกับใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนอาจเสียหายไปในอัตราที่รวดเร็วกว่าความสามารถในการฟื้นฟูตัวเองของทรัพยากรเหล่านั้นจนอาจเสื่อมโทรมจนหมดสิ้นในที่สุดได้ ประกอบกับตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ : SDGs หรือ Agenda 2030 รวมทั้งการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ตลอดจนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ที่กำหนดให้การรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ทรัพยากร การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสมดุลและยั่งยืนภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในอนาคตเป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องให้ความร่วมมือดำเนินการโดยมีอาจหลีกเลี่ยง

ในสถานการณ์เช่นนี้ พื้นที่ทั้งบนบกของบ้านช่องแสมสารและบริเวณหมู่เกาะแสมสารรวม ๙ เกาะ ในตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่กองทัพเรือใช้เป็นพื้นที่ปฏิบัติการสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ (อพ.สธ.-ทร.) ซึ่งอุดมไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและมีสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ ตามเงื่อนไขการเป็นพื้นที่คุ้มครองในหลายประเภทย่อมได้รับผลกระทบจากโครงการ EEC ด้วยอย่างมีอาจหลีกเลี่ยง ก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดให้การพัฒนาใดๆต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเป็นสำคัญเพื่อสนองพระราชดำริฯ ที่ทรงมีกระแสรับสั่งไว้ความว่า “ความมั่นคงทางทรัพยากรคือความมั่นคงของชาติ” ให้ได้นั่นเอง

จากการวิจัยพบว่า การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning : MSP) เป็นแนวทางบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมเนื่องจากเป็นการจัดการแบบองค์รวมที่คำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตอบสนองต่อเงื่อนไขการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร ทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าทรัพยากรและพื้นที่ทางทะเลจะได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับความมั่นคงทางเศรษฐกิจตามเป้าหมายของ EEC และเพื่อการศึกษาเรียนรู้สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความยั่งยืนแบบบูรณาการ โดยกระบวนการการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลที่สำคัญประกอบด้วย การจัดทำแผนที่กิจกรรมและทรัพยากรที่เป็นปัจจุบัน การวางแผนพื้นที่กิจกรรม และการมีระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผน ซึ่งเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยประการที่ ๑

ข้อเสนอแนะ

๑. การกำหนดให้พื้นที่ที่มีทรัพยากรที่มีคุณค่าเป็นพื้นที่คุ้มครองทางทะเล (Marine Protected Area : MPA) ในแต่ละประเภทจะมีส่วนอย่างสำคัญ ในการปกป้องและคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลในฐานะเป็นเครื่องมือและที่กฎหมายที่ใช้อำนาจที่เพียงพอต่อการปฏิบัติในพื้นที่เป้าหมายที่สำคัญ จะช่วยให้กองทัพเรือสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์และพัฒนาควบคู่กันไปอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายการบริหารจัดการและการวางแผนการใช้ทรัพยากรทะเลในระดับยุทธศาสตร์สำหรับอนาคต ซึ่งเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยประการที่ ๒ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑.๑ ให้คณะกรรมการดำเนินงานโครงการ อพ.สธ.-ทร. ส่วนราชการในระดับกรมหรือกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และ อพ.สธ. ร่วมกันทบทวนและปรับปรุงแผนแม่บทในระยะต่อไปให้สอดคล้องกับบริบทความเปลี่ยนแปลง อันสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าของโครงการ EEC โดยกำหนดให้มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานในระดับสากล แต่ไม่กระทบกับแผนแม่บท อพ.สธ. กับให้มีกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารเรือที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาด้านสิทธิการอยู่อาศัยและทำกินของประชาชนชาวหมู่บ้านแสมสารในพื้นที่ทรงสงวนที่ ทร. ใช้ประโยชน์ดำเนินการให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขโดยไม่ชักช้า

๑.๒ ให้กองทัพเรือ บุคคล/นิติบุคคลที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสีย ส่วนราชการในระดับจังหวัดที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์แหล่งทรัพยากรทะเล และชายฝั่งในพื้นที่ปฏิบัติการของโครงการ อพ.สธ. – ทร. ร่วมกันกำหนดประเภทพื้นที่คุ้มครองที่แน่นอนของแต่ละชนิดของทรัพยากร กำหนดมาตรการและวิธีการที่เหมาะสมรวมทั้งเสนอปรับปรุงหรือออกกฎหมายใหม่ ร่องรับวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการพื้นที่ที่กำหนด ตลอดจนบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ หรือแนวทางการจัดการเฉพาะพื้นที่ของแต่ละกิจกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง โดยเคร่งครัด

๑.๓ ให้คณะทำงานโครงการ อพ.สธ.-ทร. ส่วนราชการระดับท้องถิ่น บุคคล/นิติบุคคลที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่โครงการฯ ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมกันกำหนดแผนงานรองรับเป้าประสงค์ต่างๆของโครงการ อพ.สธ. – ทร. ให้สามารถปฏิบัติได้อย่างราบรื่น และบรรลุเป้าประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วย

ราชการ ภาคส่วนต่างๆ และประชาชนที่มีถิ่นอาศัยอยู่ใน หรือบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการ ตลอดจนประชาชนที่มาเยี่ยมชมหรือใช้บริการกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ ซึ่งเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยประการที่ ๓

๒. ให้มีการวิจัยเชิงลึกเฉพาะด้านโดยนักวิชาการของคณะปฏิบัติงานวิทยาการ อพ.สธ. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาวิธีการบริหารจัดการโครงการ อพ.สธ.-ทร. ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. แผนแม่บท โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ระยะ ๕ ปีที่หก.

กรุงเทพฯ : บริษัท สยามพริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๙.

พิศิษฐ์ วรอุไร. เกาะแสมสารในพระราชหฤทัย...ฐานทรัพยากรทางทะเล เพื่อความมั่นคงของชาติ.

กรุงเทพฯ : กรมกิจการพลเรือนทหารเรือ กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๙.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, กรม. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

“พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พุทธศักราช
๒๕๕๘”. ๒๕๕๘.

กองทัพเรือ. “รายงานผลการดำเนินงาน โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทัพเรือ (อพ.สธ.-ทร.) ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๖๐”. กรมกิจการพลเรือนทหารเรือ, ๒๕๖๐.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔”. ๒๕๕๙.

บริษัท เทสโก้ จำกัด. “โครงการศึกษาจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่คุ้มครองทางทะเล”. รายงานฉบับ
สมบูรณ์, ๒๕๕๙.

ป้องกันราชอาณาจักร, วิทยาลัย. “ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐”. ๒๕๖๐.

ทินพันธุ์ นาคะตะ, ร้อยเอก. “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เรื่องการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์และการ
กำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเล : สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ”. ๒๕๖๐.

หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ, กองเรือยุทธการ, กองทัพเรือ. “สถิติจำนวนผู้ที่เข้าเยี่ยมชม
โครงการ อพ.สธ.-ทร.”. ๒๕๖๑.

ศักดิ์อนันต์ ปลาทอง. “คู่มือการจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลตามเกณฑ์พื้นที่คุ้มครองทางทะเล
อาเซียน”. คณะวิทยาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๘.

กฎหมาย

“พระราชบัญญัติ ว่าด้วยเขตปลอดภัยในราชการทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๘”. ๒๕๕๘.

“พระราชกฤษฎีกา กำหนดบริเวณเขตปลอดภัยในราชการแห่งทหารเรือ ในท้องที่อำเภอบ้านค่าย อำเภอบ้านฉาง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และอำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๓๖”. ๒๕๕๘.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	พลเรือตรี ภิญโญ โตเลี้ยง		
วัน เดือน ปีเกิด	๒๗ พฤษภาคม ๒๕๐๕		
การศึกษา	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	รุ่นที่ ๙๙	พ.ศ. ๒๕๑๙
	โรงเรียนเตรียมทหาร	รุ่นที่ ๒๒	พ.ศ. ๒๕๒๒
	โรงเรียนนายเรือ	รุ่นที่ ๗๙	พ.ศ. ๒๕๒๔
	หลักสูตรนายทหารพรคนาวิน		พ.ศ. ๒๕๓๕
	หลักสูตรยุทธวิธีสงครามเรือผิวน้ำและผู้บังคับการเรือ		พ.ศ. ๒๕๓๖
	หลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ	รุ่นที่ ๕๖	พ.ศ. ๒๕๓๙
	หลักสูตรวิทยาลัยการทัพเรือ	รุ่นที่ ๓๙	พ.ศ. ๒๕๕๐
	หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร	รุ่นที่ ๖๐	พ.ศ. ๒๕๖๐
หลักสูตรทางทหาร	<p>หลักสูตรนักเรียนนักทำลายใต้น้ำจู่โจม</p> <p>หลักสูตร USN Swim Underwater Demolition/SEAL</p> <p>หลักสูตรนักทำลายใต้น้ำจู่โจมชั้นสูง</p> <p>หลักสูตรจู่โจม ศูนย์การทหารราบ</p> <p>หลักสูตรส่งกำลังทางอากาศนาวิกโยธิน</p> <p>หลักสูตรผู้ควบคุมการโดดร่ม ศูนย์สงครามพิเศษ</p> <p>หลักสูตร USN International Senior Officer Amphibious Planning</p> <p>หลักสูตร USN Peace Support Operation and Civil-Military Operation</p>		
ประวัติการทำงานโดยย่อ	<p>ผู้บังคับกองนักเรียน ศูนย์ฝึกทหารใหม่ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ</p> <p>ผู้บังคับการหน่วยสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ</p> <p>ผู้อำนวยการกองข่าว กองเรือยุทธการ</p> <p>ผู้บังคับการกรมรบพิเศษที่ ๑ หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ</p> <p>ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงย่างกุ้ง ประเทศเมียนมาร์</p> <p>เสนาธิการ หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ</p> <p>รองผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ</p> <p>ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ</p>		
ตำแหน่งปัจจุบัน	หัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการ ประจำผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ		

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เรื่อง การบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร กรณีศึกษา : พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะเสม็ดและเกาะใกล้เคียง

ผู้วิจัย พลเรือตรี ภิญญา โตเลี้ยง หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ตำแหน่ง หัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการ ประจำผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในห้วงเวลาที่ผ่านมามีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสมคือมิได้มีระบบการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกใช้ไปให้กลับคืนสู่สภาพเดิมอย่างมีประสิทธิภาพ จนในที่สุดทรัพยากรธรรมชาติได้เสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้นจึงคาดการณ์ได้ว่าการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก(Eastern Economic Corridor : EEC)ซึ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญที่จะมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มจำนวนคนเข้าพื้นที่จนทำให้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรรวมถึงความต้องการแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อการพักผ่อนและการท่องเที่ยวอันจะส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในทุกพื้นที่ที่เกี่ยวข้องอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงด้วยเช่นกัน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำเนินงานอนุรักษ์พันธุกรรมพืชเพื่อสืบสานพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เรื่องการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ โดยทรงจัดตั้งโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจและทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของพันธุกรรมพืชและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศ ก่อให้เกิดกิจกรรมการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติที่นำประโยชน์มาสู่ประชาชน นอกจากนี้ ได้มีพระราชประสงค์ที่จะให้มีการดำเนินงาน อนุรักษ์ตามรูปแบบของอุทยานแห่งชาติพอร์ตโครส (Port - Cros National Park) และเกาะปอร์เกอร์อลส์ (Porquerolles Island) สาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งพระองค์เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ และทรงมีความประทับใจในวิธีการให้ความรู้ความเข้าใจในด้านพรรณไม้ และระบบนิเวศต่อเยาวชนในลักษณะของพิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิต

กองทัพเรือตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานอนุรักษ์พรรณไม้บนเกาะที่ทรงมีพระราชประสงค์ แต่ยังไม่มีความหน่วยงานใดเคยดำเนินการเป็นรูปธรรมมาก่อน จึงได้ร่วมสนองพระราชดำริฯ โดยดำเนินโครงการ

อนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กองทัพอากาศ (อพ.สธ. - ทร.) ในการนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงฝากงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ต่อกองทัพอากาศ โดยมีพระราชกระแสต่อผู้บัญชาการทหารเรือ ความว่า “ให้กองทัพอากาศทำงานนี้ เพื่อความมั่นคงของประเทศ” และ “ให้กองทัพอากาศทำงาน เพื่อความมั่นคงทางทรัพยากรของประเทศ นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน และช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน ด้านการช่วงชิงทรัพยากรจากภายนอก” ปัจจุบันกิจกรรมด้านการพัฒนาควบคุมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปตามแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพอากาศ (อพ.สธ. - ทร.) ระยะ ๕ ปีที่หก (ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) การเผยแพร่งานและการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางทรัพยากร ที่กองทัพอากาศได้ดำเนินการในโครงการ อพ.สธ. - ทร. นี้จะมีความสำคัญยิ่ง เพราะวิเคราะห์แล้วสรุปได้ว่า**ความมั่นคงทางทรัพยากร คือ ความมั่นคงของชาตินั่นเอง**

การดำเนินงานที่ผ่านมา ในภาพรวมกองทัพอากาศได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จากเกือบทุกภาคส่วนจนทำให้โครงการฯ มีความก้าวหน้าทั้งในด้านวิชาการ มีการก่อสร้างอาคารและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งจัดหาเครื่องมือพิเศษต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินงานในทุกกิจกรรมที่กล่าวมา อย่างไรก็ดี แม้ฝ่ายกองทัพอากาศจะพยายามอย่างยิ่งในการแสวงหาความร่วมมือจากภาคประชาชนในพื้นที่ แต่ก็ยังประสบกับปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนบางส่วนในพื้นที่โครงการ ทั้งนี้สันนิษฐานว่าคงเป็นเพราะกิจกรรมในโครงการฯ อาจไปกระทบกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวประมงแบบดั้งเดิม หรือธุรกิจด้านการท่องเที่ยวทะเลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลจากทั้งในและนอกพื้นที่โครงการฯ มีกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลจึงถูกกองทัพอากาศสั่งห้ามดำเนินการ หรืออาจเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล/นิติบุคคลกับกองทัพอากาศเกี่ยวกับสิทธิการครอบครองที่ดิน ซึ่งเป็นปัญหาที่อยู่ระหว่างการแสวงหาข้อยุติในระดับรัฐบาล ซึ่งสาเหตุต่างๆ เหล่านี้สมควรได้รับการแก้ไขให้หมดสิ้นไปด้วยแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทุกฝ่ายสามารถยอมรับได้โดยเร็ว

เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้นี้ต้องมีประสิทธิภาพในฐานะที่พื้นที่โครงการ อพ.สธ.-ทร.เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ EEC ดังนั้นแนวทางการดำเนินงานโครงการ อพ.สธ. - ทร. ในระยะต่อไป จึงสมควรมีการทบทวนและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้วยหลักการที่ว่า การพัฒนาใดๆ ต้องเน้นการอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิมเป็นสำคัญ กับต้องมีแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ใช้ประโยชน์อย่างเป็นระบบที่มีมาตรฐานในระดับสากล ซึ่งได้แก่ การบริหารจัดการพื้นที่พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะเสม็ด และเกาะใกล้เคียง (รวม ๙ เกาะ) เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มที่ โดยต้องคงการรักษาธรรมชาติให้คงตามยั่งยืน ที่แสดงถึงการทำงานของกองทัพอากาศในการร่วมสนองพระราชดำริฯ เพื่อประโยชน์ของประชาชน ความยั่งยืนของทรัพยากรและความมั่นคงของประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาและวิจัย เพื่อให้ได้แนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ดำเนินงานพิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกษะแสมสารและเกาะใกล้เคียง (รวม ๙ เกาะ) เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร

๒. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนา การใช้ประโยชน์พื้นที่โครงการ อพ.สธ. - ทร. และพื้นที่อื่น ๆ ในการสนับสนุนงานด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งส่งเสริม การสร้างจิตสำนึกให้เยาวชน และประชาชน ได้ตระหนักเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากร ให้มีความมั่นคงยั่งยืน

๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบการดำเนินงาน ในส่วนพื้นที่ใช้ประโยชน์ เพื่อสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ (อพ.สธ. - ทร.) ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกษะแสมสารและเกาะใกล้เคียง(รวม ๙ เกาะ) ให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ นิเวศวิทยา และชีววิทยาทางทะเล

ขอบเขตของการวิจัย

๑. เน้นการวิจัยเฉพาะกระบวนการและรูปแบบในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร ในการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กองทัพเรือ (อพ.สธ. - ทร.) พื้นที่พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกษะแสมสารและเกาะใกล้เคียง (รวม ๙ เกาะ ได้แก่ เกาะแสมสาร เกาะแรด เกาะปลาหมึก เกาะขาม เกาะฉางเกลือ เกาะโรงโชน เกาะโรงหนัง เกาะจวง และเกาะจวน)

๒. วิจัยเฉพาะความสัมพันธ์และความเป็นไปได้ ในการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ดำเนินงานโครงการ อพ.สธ. - ทร. ในพื้นที่พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกษะแสมสารและเกาะใกล้เคียง (รวม ๙ เกาะ ได้แก่ เกาะแสมสาร เกาะแรด เกาะปลาหมึก เกาะขาม เกาะฉางเกลือ เกาะโรงโชน เกาะโรงหนัง เกาะจวง และเกาะจวน) ให้สอดคล้องกับการรองรับตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี และโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๓. วิจัยเฉพาะนโยบายที่เปิดเผยได้เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการว่าด้วยการอนุรักษ์และการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากร กรณีศึกษา : พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกษะแสมสารและเกาะใกล้เคียงเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง(Documentary Research) จากนั้นจะทำการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล

(Context Analysis) เพื่อแยกแยะส่วนและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของข้อมูลแล้วสังเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการพร้อมกับกระบวนการที่เหมาะสมต่อไป

ผลการวิจัย

๑. เพื่อเป็นการป้องกันและลดปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่และการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้สนับสนุนในการตัดสินใจในการวางแผน จึงจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์สำหรับการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Maritime Spatial Planning : MSP) ซึ่งมีกลไกประกอบด้วยการทำแผนที่กิจกรรมและทรัพยากรในปัจจุบัน (Mapping), การวางแผนพื้นที่กิจกรรม (Zoning), และการมีระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผน (Decision Supporting System)

๑.๑ การจัดทำแผนที่กิจกรรมและทรัพยากรในปัจจุบัน (Mapping) ในพื้นที่เกาะแสมสารและเกาะช้างเคียง ได้แก่ แนวพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย อนุบาลตัวอ่อน และผสมพันธุ์ของสัตว์เฉพาะถิ่น เช่น แอ้ทะเล แนวพื้นที่หญ้าทะเล แนวพื้นที่ป่าบนบก แนวพื้นที่ปะการัง แนวพื้นที่การศึกษาการขยายพันธุ์พืช แนวพื้นที่การขยายพันธุ์ปะการัง หอยมือเสือ สาหร่ายทะเล แนวพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์สวนพรรณไม้ ๗๗ จังหวัด แนวพื้นที่สวนรุกขชาติ แนวพื้นที่สวนไม้วงศ์ปาล์ม แนวพื้นที่จัดนิทรรศการสวนหิน พื้นที่พันธุ์ไม้และท้องถิ่น แนวพื้นที่การท่องเที่ยว การดำน้ำ แนวพื้นที่เขตจอดเรือ ร้านค้า ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา พื้นที่วิจัยเกี่ยวกับระบบนิเวศบนบกและในทะเล

๑.๒ การวางแผนพื้นที่กิจกรรมการใช้ประโยชน์ (Zoning) ได้แก่ เขตหวงห้าม เขตนันทนาการ และศึกษาหาความรู้ และเขตการศึกษาวิจัย รวมทั้งแนวกันชนในพื้นที่โครงการ

๑.๓ การรวบรวมข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผน (Decision Supporting System) กรณีศึกษา ของเกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียงนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรทางทะเล ภายใต้การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานชาติเกาะและทะเลไทย

๒. การใช้ประโยชน์จากพื้นที่และทรัพยากร พื้นที่เกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียง มีมิติการใช้พื้นที่ที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้เป็นการปกป้อง คุ่มครอง อนุรักษ์ พื้นที่ ทรัพยากร รวมทั้งลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นทั้งทางตรงและอ้อม ในแง่ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการพื้นที่ทางทะเลของเกาะแสมสารและเกาะใกล้เคียงเป็นพื้นที่คุ้มครองโดยอาศัยหลักการจัดพื้นที่คุ้มครอง (Marine Protected Area : MPA) เพื่อประโยชน์สูงสุดของการใช้ทรัพยากร โดยกำหนดแนวทางในการพิจารณาจัดทำแผนการจัดการพื้นที่เกาะแสมสารและเกาะช้างเคียงซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์หลักของการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่ โดยในขั้นต้นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางสำหรับระดมความคิดเห็นและในการดำเนินการตามภารกิจต่างๆ เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์การจัดการพื้นที่ที่มีเป้าหมายสำหรับแต่ละด้าน ได้แก่ การอนุรักษ์ การจัดการทรัพยากร ชุมชน การใช้การศึกษา และสื่อความหมาย นันทนาการและการท่องเที่ยว การศึกษาวิจัย และตรวจตราสภาพทรัพยากร กระบวนการบริหาร และการจัดการ กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ

๓. ข้อมูลพื้นที่และการกำหนดกรอบความคิดในการบริหารจัดการ จะนำไปสู่แผนการจัดการตามลำดับขั้นตอน คือการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายองค์รวมซึ่งจะนำไปสู่การวางโครงสร้างหลักของแผนการจัดการพื้นที่ ได้แก่ การแบ่งเขตการจัดการ พันธกิจ และการเสนอ

แผนงาน/โครงการต่างๆ ตามพันธกิจการดำเนินงานนั้นๆ โดยจัดทำแผนงานให้มีความสัมพันธ์กันด้วย แผนงานและโครงการต่างๆ ได้แก่ แผนงานจัดการทรัพยากรธรรมชาติ แผนงานศึกษาวิจัย และติดตามการเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพยากร แผนงานสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อการบริการ แผนงานพัฒนา และบำรุงรักษาสิ่งก่อสร้าง และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสื่อความหมายธรรมชาติและศึกษาวิจัย แผนงานบริหารพื้นที่เกาะแสมสารและเกาะช้างเคียง แผนงานการมีส่วนร่วมของชุมชน และแผนงานประเมินผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลจะก่อให้เกิดประโยชน์คือ ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ เนื่องจากเป็นแนวทางการจัดการแบบองค์รวม (Holistic Approach) ที่คำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเป้าหมายการบริหารจัดการและการวางแผนการใช้ทรัพยากรทะเลเชิงยุทธศาสตร์สำหรับอนาคตอย่างบูรณาการ ทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าทรัพยากรและพื้นที่ทางทะเลจะได้รับการจัดสรรการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างยั่งยืน รวมทั้งจะมีส่วนสำคัญในการปกป้องและคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเล และช่วยบ่งชี้องค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศชายฝั่งและทะเลที่ต้องได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูซึ่งเป็นการบรรลุภารกิจ **“ความมั่นคงทางทรัพยากร คือ ความมั่นคงของชาติ”** โดยกรอบนโยบายและแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่ทะเลในการใช้ประโยชน์ข้างต้นจะสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติที่สอดคล้องกับอนุสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ (UNCLOS) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) แผนปฏิบัติการที่ ๒๑ (Agenda ๒๑) แผนการดำเนินงานจากการประชุมสุดยอดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ๒๐๐๒ และล่าสุดคือวาระโลกหลังปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ถึง ค.ศ. ๒๐๓๐ ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่ประเทศไทยให้สัตยาบันไว้แล้ว

เห็นควรให้

๑. คณะกรรมการดำเนินงานโครงการ อพ.สธ.-ทร.ทบทวนและปรับปรุงแผนแม่บทในระยะต่อไปให้สอดคล้องกับบริบทความเปลี่ยนแปลงอันสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าของโครงการ EEC โดยกำหนดให้มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานในระดับสากลแต่ไม่กระทบกับแผนแม่บท อพ.สธ. กับให้มีกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารเรือที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาด้านสิทธิการอยู่อาศัยและทำกินของประชาชนชาวหมู่บ้านแสมสารในพื้นที่ทรงสงวนที่ ทร. ใช้ประโยชน์ดำเนินการให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขโดยไม่ชักช้า

๒. ส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและการใช้แหล่งทรัพยากรทะเลและชายฝั่งในพื้นที่ปฏิบัติการของโครงการ อพ.สธ. – ทร. กำหนดมาตรการและวิธีการที่เหมาะสมรองรับวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการพื้นที่ที่กองทัพเรือกำหนด และบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติหรือแนวทางการจัดการเฉพาะพื้นที่ของแต่ละกิจกรรมที่เกี่ยวกับตนเองโดยเคร่งครัด

๓. ส่วนราชการ บุคคล/นิติบุคคลที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียมีการประสานงานกัน
อย่างใกล้ชิด เพื่อให้เป้าประสงค์ของโครงการ อพ.สธ. -ทร. สามารถบรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพ
และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยราชการ ภาคส่วนต่างๆ และประชาชนที่มีถิ่นอาศัยอยู่ใน
หรือบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการตลอดจนประชาชนที่มาเยี่ยมชมหรือใช้บริการกิจกรรมต่างๆ
ของโครงการ

๔. มีการวิจัยเชิงลึกเฉพาะด้านเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการให้มี
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต